Thái thượng thập tam kinh chú giải

Lí Hàm Hư trứ tự

Thần tiên dĩ lão tử vi tông 。Lão tử xử thế ，sự sự bất dữ nhân tranh 。Ngoại quyên vinh hoa ，nội dưỡng sanh thọ 。An hòa định tĩnh ，vô vi tự nhiên 。Nhiên vô vi ，tắc phàm thiên hạ chi dị đoan tà thuật ，cạnh táo phân phân ，quỷ quái kì hành ，ky trá nhiễu nhiễu ，giai phi lão tử chi giáo dã 。Viết tự nhiên ，tắc sở hành sở tác ，thuận tình hợp lí ，thể tạo hóa nhi lưu hành khả tri dã 。Thủ trung vô biên ，quan không vô tương 。Trí hư thủ tĩnh ，thâm tàng nhược hư 。Bất căng kì ，bất lập dị ，cố sử thư xưng cổ ẩn quân tử 。《đạo đức》ngũ thiên ngôn ，viên cổ ngữ dĩ lập luận 。Trì thế 、tu thân ，giai khả dụng dã 。Ngô sài bình nhật độc《đạo đức kinh》，tuy bất giải kì nghĩa uẩn ，nhi tồn tâm thao phẩm ，thiết nguyện học yên 。Thâm sơn cùng cốc chi gian ，đồng tâm nhị tam nhân vi lữ ，xuất nhập yên hà ，huề trượng nhi ca thánh hóa ，bất thức 、bất tri ，thuận đế chi tắc ，dĩ thị vi tàng chuyết vân nhĩ 。

Nhất nhật ，du đạo quan gian ，kiến hữu《viên kiệu ngoại sử》sổ hàm ，giảng luận duyên niên chi học ，bất thất lão tử chi đạo 。Kì trung hữu《thập tam kinh chú giải》，giai lão tử thư dã 。《đạo đức》nhất chú ，tối vi tinh tường 。Mạt phụ《tuần đồ cửu tằng》，canh vi thiết cận thiển hiển ，nhân tuân hoàng quan viết ：“thụ hạ tiên sanh ，hà nhân dã ？”Viết ：“ẩn vu nông giả dã 。”Nãi phóng tiên sanh vu quyển sơn ，hứa vi sào do đồng điều ，thụ dĩ chân ky 。

Thối nhi khan《thập tam kinh》，tồn vu thư tứ ，dĩ trứ tiên sanh bà tâm 。Ngoại tương《đạo đức》、《cửu tằng》ấn tống lâm cung phạm vũ 。Thị thư dã ，giản biên thiểu nhi chân quyết toàn ，ngã sổ nhân tiện vu hành tập ，thành kỷ thành nhân ，kì tại tư hồ ？Tịnh niệm thụ thư vi đồ chi ngữ ，các y đạo phái ，tự lập thế ngoại gian danh ，dĩ vi đại giang chi hành lạo khê giản yên 。Tử hà thụ giáo vu hồi ông ，ngô đẳng kế phái tử hà ，hữu uyên nguyên dã 。

Ta hồ ！Thiên địa gian sự ，như ngu sổ nhân giả ，giai bất tất tranh ，thả bất năng tranh dã 。Đạo dục niên thất thập hĩ ，đạo sanh diệc cận cổ hi hĩ ，đạo hòa diệc phi thiểu niên hĩ 。Sơn lâm chi nội ，hữu hà khả nhạc ？Duy bội thử《đạo đức》nhất chú ，《cửu tằng》nhất thiên ，trường ca nhai hác ，hưởng át khê vân ，các vong kì tính thị giáp tử nhi dĩ hĩ 。

Đạo quang nhu triệu đôn tang luật trung nam lữ chi nguyệt ，thục sơn tam ẩn giả thức 。

Thuần dương tiên sanh tự

Lão quân 《đạo đức》，vô vi vi dã 。《chánh nghĩa》chú tiên ，bất tác tác dã 。Đạo tổ truyện chi ，đạo duệ thuật chi ，đại đạo vu thử ích minh 。Tắc như hữu hàm hư tử giả tiên tài dã 。Kim thư nhập mộng ，sanh vu thụ hạ nhân gia 。Thế cư quyển sơn ，đại truyện thuần hậu 。Tái tích chi chương ，cố kì nghi dã 。ấu nhi tuyệt ngộ ，trường nhi huyền tu 。Thường độc 《phương hồ ngoại sử》，thiết dục đăng chân nhập hóa ，dữ lục tử tả hữu ngô trắc 。Dư văn nhi phóng chi ，thác danh ngô sơn đạo sĩ ，huề tiềm hư tương tùy ，dĩ quan kì chí khí 。Tích cư tại nga phong đông yêm ，nhàn tĩnh thiểu ngôn ，bất nhạc vinh lợi ，thường dĩ nhất cầm thích kì chí nhi dĩ 。Dư dữ tương kiến hậu ，phục tương câu giả hữu niên ，thì dĩ trọng huyền ngữ chi ，ngôn hạ triếp ngộ 。Nãi phấn kì tài lực ，tác 《viên kiệu ngoại sử》，cái lục tử chi đối trì dã 。Thị cố lục hữu 《huyền phu luận》，thử tức hữu 《đạo khiếu đàm》，lục hữu 《tựu chánh thiên》，thử tức hữu 《tuần đồ thuyết》，thị giai thanh chân chi văn dã 。Nhi kì tối diệu giả ，《đạo đức kinh》nhất chú ，vưu túc vi vạn cổ minh đăng ，danh chi viết 《đông lai chánh nghĩa》，dữ lục tử 《nam hoa phó mặc》tương liệt 。Nhược nhị tử giả ，nãi khả vị thiện đàm lão 、trang giả dã 。Phu chú thử kinh giả ，hữu ngũ ác ，hữu tam mĩ 。Ngũ ác giả ：thiên vu ngôn trì thế ，nhất dã 。Thiên vu ngôn trì thân ，nhị dã 。Hoặc tri đạo bao thân thế ，nhi ngữ vô ấn hợp ，chung nhập bàng kì ，tam dã 。Bất thức chí đạo công tu ，tiên yếu dân an quốc phú ，nãi khắc vô vi ，nhược hạ bút tức đàm thanh tĩnh ，tất chí lưu vu không tịch ，tứ dã 。Bất thức chí đạo đức lực ，tổng yếu quy căn phục mệnh ，nãi toán hữu vi ，nhược hạ bút tức đàm thánh thần ，tất trí đồng vu tán kệ ，ngũ dã 。Tam mĩ giả hà ？Đạo hợp nội ngoại ，chú phân chánh phó ，việt hiển kinh nghĩa hàm hoành ，thử nhất mĩ dã 。Môn duẩn tiếp mạch ，hoa bổ chiếu ứng ，vụ sử kinh nghĩa quán thông ，thử nhị mĩ dã 。Hung hữu chân tham ，khẩu vô thiện chướng ，năng lệnh kinh nghĩa tuyên chiêu ，thử tam mĩ dã 。Ngô thường khái 《đạo đức》chi chỉ bất minh vu thiên hạ ，dục phi bút nhi chú giải chi ，chí vu kim do khiểm nhiên dã 。Tư kiến hàm hư sở thuật ，hữu tam mĩ nhi vô ngũ ác ，sử kì tảo xuất thiên niên ，tắc chư gia khả dĩ bất chú ，đạo nhân diệc bất tất tái nhiêu thiệt dã 。Viên nhạc cử nhi bình điểm chi ，tàng chi danh sơn ，truyện chi chí sĩ 。Sở

dĩ bình điểm giả ，diệc dĩ tá thử chú chi chân nghĩa ，bổ ngô chi vị chú ，nhi kì vu bình điểm gian dã 。

Đề 《đông lai chánh nghĩa 》thi

Lão quân 《đạo đức 》，vô vi vi dã 。《chánh nghĩa 》chú tiên ，bất tác tác dã 。Đạo tổ truyện chi ，đạo duệ thuật chi ，đại đạo vu thử ích minh 。Tắc như hữu hàm hư tử giả tiên tài dã 。Kim thư nhập mộng ，sanh vu thụ hạ nhân gia 。Thế cư quyển sơn ，đại truyện thuần hậu 。Tái tích chi chương ，cố kì nghi dã 。ấu nhi tuyệt ngộ ，trường nhi huyền tu 。Thường độc 《phương hồ ngoại sử 》，thiết dục đăng chân nhập hóa ，dữ lục tử tả hữu ngô trắc 。Dư văn nhi phóng chi ，thác danh ngô sơn đạo sĩ ，huề tiềm hư tương tùy ，dĩ quan kì chí khí 。Tích cư tại nga phong đông yêm ，nhàn tĩnh thiểu ngôn ，bất nhạc vinh lợi ，thường dĩ nhất cầm thích kì chí nhi dĩ 。Dư dữ tương kiến hậu ，phục tương câu giả hữu niên ，thì dĩ trọng huyền ngữ chi ，ngôn hạ triếp ngộ 。Nãi phấn kì tài lực ，tác 《viên kiệu ngoại sử 》，cái lục tử chi đối trì dã 。Thị cố lục hữu 《huyền phu luận 》，thử tức hữu 《đạo khiếu đàm 》，lục hữu 《tựu chánh thiên 》，thử tức hữu 《tuần đồ thuyết 》，thị giai thanh chân chi văn dã 。Nhi kì tối diệu giả ，《đạo đức kinh 》nhất chú ，vưu túc vi vạn cổ minh đăng ，danh chi viết 《đông lai chánh nghĩa 》，dữ lục tử 《nam hoa phó mặc 》tương liệt 。Nhược nhị tử giả ，nãi khả vị thiện đàm lão 、trang giả dã 。Phu chú thử kinh giả ，hữu ngũ ác ，hữu tam mĩ 。Ngũ ác giả ：thiên vu ngôn trì thế ，nhất dã 。Thiên vu ngôn trì thân ，nhị dã 。Hoặc tri đạo bao thân thế ，nhi ngữ vô ấn hợp ，chung nhập bàng kì ，tam dã 。Bất thức chí đạo công tu ，tiên yếu dân an quốc phú ，nãi khắc vô vi ，nhược hạ bút tức đàm thanh tĩnh ，tất chí lưu vu không tịch ，tứ dã 。Bất thức chí đạo đức lực ，tổng yếu quy căn phục mệnh ，nãi toán hữu vi ，nhược hạ bút tức đàm thánh thần ，tất trí đồng vu tán kệ ，ngũ dã 。Tam mĩ giả hà ？Đạo hợp nội ngoại ，chú phân chánh phó ，việt hiển kinh nghĩa hàm hoành ，thử nhất mĩ dã 。Môn duẩn tiếp mạch ，hoa bổ chiếu ứng ，vụ sử kinh nghĩa quán thông ，thử nhị mĩ dã 。Hung hữu chân tham ，khẩu vô thiện chướng ，năng lệnh kinh nghĩa tuyên chiêu ，thử tam mĩ dã 。Ngô thường khái 《đạo đức 》chi chỉ bất minh vu thiên hạ ，dục phi bút nhi chú giải chi ，chí vu kim do khiểm nhiên dã 。Tư kiến hàm hư sở thuật ，hữu tam mĩ nhi vô ngũ ác ，sử kì tảo xuất thiên niên ，tắc chư gia khả dĩ bất chú ，đạo nhân diệc bất tất tái nhiêu thiệt dã 。Viên nhạc cử nhi bình điểm chi ，tàng chi danh sơn ，truyện chi chí sĩ 。Sở dĩ bình điểm giả ，diệc dĩ tá thử chú chi chân nghĩa ，bổ ngô chi vị chú ，nhi kì vu bình điểm gian dã 。

Đề 《đông lai chánh nghĩa 》thi

Hồi ông thủ tự định bình luận ，tự tự vưu khai nhập đức môn 。Hựu kiến quan trung lai tử khí ，trực khán lí hạ dục huyền tôn 。Dục giáo hậu thế nhân đồng độ ，năng sử tiên thiên đạo ích tôn 。Đa thiểu chú gia vô thử bổn ，bảo hàm trường hộ trấn côn lôn 。

——ngọc xu hữu tương ，thái thanh đỗng huyền giáo lí tu hành công quá 、kiêm tuyển tiên sự ，liêu đông huyền huyền đạo nhân 、thị hữu trương toàn nhất bái đề vu thanh phụ 。

Nhất chú năng tương đạo áo khai ，trọng khán tử khí tự đông lai 。Đạn cầm độ địch chân danh sĩ ，thuyết pháp đàm kinh đại biện tài 。Ngã trụ phương hồ ngoạn thương hải ，quân đăng viên kiệu áp bồng lai 。Kim triêu cộng tọa giang đình thượng ，khẩu tụng 《nam hoa 》tự tiếu ngốc 。

——tam thanh tổng giáo chân hàm 、kiêm đỗng thiên bí tàng sự 、văn minh phổ độ tiên sanh 、đông phái tổ sư 、đồng tiên sử quán 、ngu đệ lục tây tinh bái đề 。

Thân tại vân sơn đạo tại cung ，uyên nhiên thần khí tối trầm hùng 。Trứ thư thanh đảo nghiêm trì ngoại ，chỉ viêm đan điền tĩnh thủ trung 。Nhân cánh xưng vi đại viện trường ，ngã thiên hí hoán trường thành công 。Phiên li 《đạo đức 》bằng tiên chú ，khế ngộ chư kinh ngữ tổng đồng 。

——thiên tiên bạch quỳnh quản bái thư 。

《Đạo Đức Kinh 》chú thích
(《Đông Nghiêm chánh nghĩa 》)

Viên Kiệu Sơn Tử Hà Đỗng chủ nhân Hàm Hư Sanh Huân Mộc kính chú

Phụng đạo đệ tử Chu Đạo Sanh 、Lí Đạo Dục giáo khan vu Nhạc Dương Lâu

Đệ nhất chương

Đạo khả đạo ，phi thường “đạo ”，danh khả danh ，phi thường “danh ”。

Đạo dã giả ，nội dĩ trì thân ，ngoại dĩ trì thế ，nhật dụng thường hành chi đạo dã 。Đạo chi phí ẩn bất khả đạo ，đạo chi phát kiến tắc khả đạo 。Thống phát kiến vu

phí ẩn chi trung ，chí nghiễm chí vi ，cố đạo vi phi thường chi đạo dã 。Danh tại vô cực bất khả danh ，danh tại thái cực tắc khả danh 。Sanh thái cực vu vô cực chi nội ，năng tĩnh năng động ，cố danh vi phi thường chi danh dã 。

Tập bổ ：nhân sở cộng do tắc viết đạo 。Khả đạo giả ，khả thuật dã 。Phi thường chi đạo ，tư vi đại đạo dã 。Dục trứ kì trạng tắc viết danh 。Khả danh giả ，khả nghĩ dã 。Phi thường chi danh ，tư vô định danh dã 。

Vô danh ，thiên địa chi thủy ；hữu danh ，vạn vật chi mẫu 。

Vô danh ：tức vô cực dã 。Hữu danh ：tức thái cực dã 。Vô biến vi hữu ，chân vô định danh dã 。Vô cực hồn nhiên chi sơ ，vô triệu ，vô hình ，bổn vô thanh xú chi khả nghĩ ，đạo sở dĩ tại thiên địa chi thủy dã 。Thái cực phán nhiên chi hậu ，hữu sanh 、hữu dục ，tức hữu tạo hóa chi khả chinh ，đạo sở dĩ vi vạn vật chi mẫu dã 。Vạn vật giả ：thống thiên địa nhi ngôn chi 。Tiên thiên địa nhi hữu thử đạo ，tắc sanh thiên 、sanh địa 、sanh nhân 、sanh vật ，bất thí nhất đại phụ mẫu dã 。Ngôn mẫu nhi phụ tại kì trung hĩ 。

Cố thường vô dục dĩ quan kì diệu ，thường hữu dục dĩ quan kì kiếu 。（kiếu đồng khiếu 。《vĩnh nhạc đại điển》vô cố tự ，nhất bổn vô thường tự ）

Diệu tức vô danh chi vật ，cố ngưng ，thường tĩnh dĩ quan chi 。Kiếu ，tức hữu danh chi vật ，cố vận ，thường ứng dĩ quan chi 。Vô dục 、hữu dục ，thường tĩnh 、thường ứng dã 。Dĩ vô dục quan vô danh ，dĩ hữu dục quan hữu danh 。Đan gia dĩ huyền quan vi hữu vô diệu khiếu giả ，cái bổn vu thử 。

Hồi ông thủ tự định bình luận ，tự tự vưu khai nhập đức môn 。Hựu kiến quan trung lai tử khí ，trực khán lí hạ dục huyền tôn 。Dục giáo hậu thế nhân đồng độ ，năng sử tiên thiên đạo ích tôn 。Đa thiểu chú gia vô thử bổn ，bảo hàm trường hộ trấn côn lôn 。

——ngọc xu hữu tương ，thái thanh đỗng huyền giáo lí tu hành công quá 、kiêm tuyển tiên sự ，liêu đông huyền huyền đạo nhân 、thị hữu trương toàn nhất bái đề vu thanh phụ 。

Nhất chú năng tương đạo áo khai ，trọng khán tử khí tự đông lai 。Đạn cầm độ địch chân danh sĩ ，thuyết pháp đàm kinh đại biện tài 。Ngã trụ phương hồ ngoạn thương hải ，quân đăng viên kiệu áp bồng lai 。Kim triêu cộng tọa giang đình thượng ，khẩu tụng《nam hoa》tự tiếu ngốc 。

——tam thanh tổng giáo chân hàm 、kiêm đỗng thiên bí tàng sự 、văn minh phổ độ tiên sanh 、đông phái tổ sư 、đồng tiên sử quán 、ngu đệ lục tây tinh bái đề 。

Thân tại vân sơn đạo tại cung ，uyên nhiên thần khí tối trầm hùng 。Trứ thư thanh đảo nghiêm trì ngoại ，chỉ viêm đan điền tĩnh thủ trung 。Nhân cánh xưng vi đại viện

trường ，ngã thiên hí hoán trường thành công 。Phiên li 《đạo đức 》bằng tiên chú ，khế ngộ chư kinh ngữ tổng đồng 。

——thiên tiên bạch quỳnh quản bái thư 。

《đạo đức kinh 》chú thích （ 《đông nghiêm chánh nghĩa 》 ）

viên kiệu sơn tử hà đỗng chủ nhân hàm hư sanh huân mộc kính chú

phụng đạo đệ tử chu đạo sanh 、lí đạo dục giáo khan vu nhạc dương lâu

Đệ nhất chương

đạo khả đạo ，phi thường “đạo ”，danh khả danh ，phi thường “danh ”。

Đạo dã giả ，nội dĩ trì thân ，ngoại dĩ trì thế ，nhật dụng thường hành chi đạo dã 。Đạo chi phí ẩn bất khả đạo ，đạo chi phát kiến tắc khả đạo 。Thống phát kiến vu phí ẩn chi trung ，chí nghiễm chí vi ，cố đạo vi phi thường chi đạo dã 。Danh tại vô cực bất khả danh ，danh tại thái cực tắc khả danh 。Sanh thái cực vu vô cực chi nội ，năng tĩnh năng động ，cố danh vi phi thường chi danh dã 。

Tập bổ ：nhân sở cộng do tắc viết đạo 。Khả đạo giả ，khả thuật dã 。Phi thường chi đạo ，tư vi đại đạo dã 。Dục trứ kì trạng tắc viết danh 。Khả danh giả ，khả nghĩ dã 。Phi thường chi danh ，tư vô định danh dã 。

Vô danh ，thiên địa chi thủy ；hữu danh ，vạn vật chi mẫu 。

Vô danh ：tức vô cực dã 。Hữu danh ：tức thái cực dã 。Vô biến vi hữu ，chân vô định danh dã 。Vô cực hồn nhiên chi sơ ，vô triệu ，vô hình ，bổn vô thanh xú chi khả nghĩ ，đạo sở dĩ tại thiên địa chi thủy dã 。Thái cực phán nhiên chi hậu ，hữu sanh 、hữu dục ，tức hữu tạo hóa chi khả chinh ，đạo sở dĩ vi vạn vật chi mẫu dã 。Vạn vật giả ：thống thiên địa nhi ngôn chi 。Tiên thiên địa nhi hữu thử đạo ，tắc sanh thiên 、sanh địa 、sanh nhân 、sanh vật ，bất thí nhất đại phụ mẫu dã 。Ngôn mẫu nhi phụ tại kì trung hĩ 。

Cố thường vô dục dĩ quan kì diệu ，thường hữu dục dĩ quan kì kiếu 。（ kiếu đồng khiếu 。《vĩnh nhạc đại điển 》vô cố tự ，nhất bổn vô thường tự ）

Diệu tức vô danh chi vật ，cố ngưng ，thường tĩnh dĩ quan chi 。Kiếu ，tức hữu danh chi vật ，cố vận ，thường ứng dĩ quan chi 。Vô dục 、hữu dục ，thường tĩnh 、thường ứng dã 。Dĩ vô dục quan vô danh ，dĩ hữu dục quan hữu danh 。Đan gia dĩ huyền quan vi hữu vô diệu khiếu giả ，cái bổn vu thử 。

Thử lưỡng giả ，đồng xuất nhi dị danh ，đồng vị chi huyền 。Huyền chi hựu huyền ，chúng diệu chi môn 。

Lưỡng ：tức diệu khiếu dã 。Hữu sanh vu vô ，cố đồng xuất ，vô chuyển vi

hữu ，cố dị danh ，nhiên tuy dị nhi nhưng đồng dã 。Hữu vô diệu khiếu ，giai nhất huyền dã 。Vu vô dục dĩ quan kì diệu ，dĩ đắc nhất huyền 。Vu hữu dục dĩ quan kì khiếu ，hựu đắc nhất huyền 。Nhị huyền tổng quy nhất huyền 。Huyền kiêm cai chúng diệu ，chúng diệu chi môn ，thống hồ thử hĩ 。

Đệ nhị chương

（hà thượng công chú bổn tác dưỡng thân chương ，nhất tác mĩ thiện chương 。）

Thiên hạ giai tri mĩ chi vi mĩ ，tư ác dĩ ；giai tri thiện chi vi thiện ，tư bất thiện dĩ 。Cố hữu vô tương sanh ，nan dịch tương thành ，trường đoản tương hình ，cao hạ tương khuynh（cao dụ thượng ，khuynh dụ phản phục dã ），thanh âm tương hòa ，tiền hậu tương tùy（tiết nội hình tự ，các bổn giai tác hình ，vương bật chú bổn tác giác ）。

Dĩ ，chỉ dã ，《nghiễm vận》khứ dã 。Phu mĩ dữ ác ，tối chúc tương huyền 。Tri mĩ chi vi mĩ ，tư kì ác chi tất chỉ hĩ 。Thiện 、bất thiện ，cực vi tương viễn 。Tri thiện chi vi thiện ，tư bất thiện chi tất khứ hĩ 。Ngô nhân tiên thiên chi chân ，giai mĩ thiện nhĩ 。Chí nhiễm vu hậu thiên chi nhân dục ，nãi hữu thử ác dữ bất thiện giả yên 。Nhiên bất khả bất khứ kì nhân dục ，nhi cầu kì thiên chân dã 。Duy tiên dĩ hư linh vi thể ，biến động vi dụng ，dĩ cố hữu sanh vô ，vô sanh hữu ；tiên nan hậu dịch ；trường hình đoản ，đoản hình trường ；thượng hạ phản phục ；đồng loại tương cầu ，như đồng thanh chi tương ứng ；tử trì vu hậu 。Toàn phục ngọ hàng vu tiền dã 。Thử trì thân chi đạo dã 。

Thị dĩ thánh nhân xử “vô vi ”chi sự ，hành “bất ngôn ”chi giáo ；vạn vật tác yên nhi bất từ（nhất tác li ），sanh nhi bất hữu ，vi nhi bất thị ，công thành nhi bất cư 。Phu duy bất cư ，thị dĩ bất khứ 。

Thị thừa thượng văn trì thân chi sự ngôn chi 。Thánh nhân trì thân chi sự ，vô vi chi sự dã 。Trì thân chi giáo ，bất ngôn chi giáo dã 。Xử dĩ cầu kì chí ，hành hữu đắc vu tâm 。Vạn vật quần khởi nhi vọng chi ，dĩ đãi thánh nhân bình trì ，nhi thánh nhân bất từ dã 。Khởi duy bất từ ？Thả hữu sanh dân chi công ，thánh nhân bất dĩ vi hữu 。Hữu vi chánh chi công ，thánh nhân bất dĩ tự thị 。Đại công khắc thành ，tức hành hưu tức ，như hoàng đế chi phóng đạo không động ，ngu đế chi quyện cần trắc vị 。Hậu thế anh hùng tuấn kiệt công thành dũng thối ，giai phất cư dã 。Phất cư giả ，phất luyến dã 。Phu duy phất luyến kì công ，thị dĩ phục cầu kì trì thân chi đạo 。Thủ

thân bất khứ ，nhi thành chí nhân dã 。Trì thân khả dĩ trì thế ，thành kỷ khả dĩ thành vật giả như thử 。Thùy vị lão tử chi đạo ，tất thượng tịch diệt dã tai ？

Đệ tam chương

（hà thượng công chú bổn tác an dân chương ，bành bổn tác vô vi chương ）

bất thượng hiền ，sử dân bất tranh ；bất quý nan đắc chi hóa ，sử dân bất vi đạo ；bất kiến khả dục ，sử tâm bất loạn 。Thị dĩ thánh nhân chi trì ，hư kì tâm ，thật kì phúc ，nhược kì chí ，cường kì cốt 。Thường sử dân vô tri vô dục 。Sử phu tri giả bất cảm vi dã 。Vi vô vi ，tắc vô bất trì 。

Thượng chương mạt tiết kí ngôn thánh nhân trì thế ，công thành phất cư ，phản cầu trì thân chi đạo 。Nhiên tức dĩ thánh nhân chi trì thế ngôn chi ，kì vi trì đạo dã ，bất dĩ hiền năng chi tâm dữ dân tương thượng ，tắc danh tâm dĩ đạm nhi dân bất tranh hĩ 。Bất dĩ hóa tài chi tâm dữ dân tương quý ，tắc lợi tâm dĩ tuyệt nhi dân bất đạo hĩ 。Bất kiến khả dục nhi dục chi ，tắc dục tâm dĩ trừ 。Dân tâm dĩ như thị nhi bất loạn ，thánh nhân chi tâm diệc dĩ như thị nhi bất loạn dã 。Trì thế chi thiện ，giai duyến trì thân chi thiện dã 。Thị dĩ thánh nhân chi trì thân ，tuy vô vi nhi vô bất trì yên 。Danh lợi dục giai vô ，duy thủ trung dĩ hư kì tâm 。Danh lợi dục giai tịnh ，duy dưỡng khí dĩ thật kì phúc 。Nhi thả chí khí hòa nhu ，dĩ nhược vi dụng ；cốt lí kiên cương ，dĩ cường vi thể 。Sử kì thân điềm nhiên đạm nhiên ，dữ thế nhân tương an vu vô sự 。Cố kì dân diệc vô tri vô dục ，nhi bão kì hồn hồn ngạc ngạc chi chân ，sử thiên hạ chi trí giả bất năng vi ，diệc bất cảm vi dã 。Thánh nhân vô vi chi trì như thử 。

Đệ tứ chương

（hà thượng công chú bổn tác vô nguyên chương ）

Đạo trùng ，nhi dụng chi hoặc bất doanh 。Uyên hề ，tự vạn vật chi tông 。Tỏa kì duệ ，giải kì phân ，hòa kì quang ，đồng kì trần 。Trạm hề ，kì nhược tồn 。Ngô bất tri thùy chi tử ，tượng đế chi tiên 。

Thánh nhân vô vi chi đạo tổng tại hư nhi dụng chi nhĩ 。Trùng ：hư dã 。Đạo dĩ hư vi dụng ，kì lượng bao thiên hạ 、quốc gia ，nhi bất kiến kì doanh ，uyên uyên hồ nhược vạn vật chi thống tông 。Tỏa thế duệ nhi bất tổn ，giải thế phân nhi bất lao ，dĩ kì hư tiêu duệ phân dã 。Hòa thế quang nhi bất yểm ，đồng thế trần nhi bất ô ，dĩ kì hư vong quang trần dã 。Chích giác kì trùng nhiên chi thể ，thường ngưng trạm nhiên chi tính ，nhược hữu tồn nhi thật vô sở tồn ，vấn thùy tử nhi tri thùy tử dã ，kì danh

tượng tại thiên đế chi tiên hồ ? Cái sở vị vô thủy chi thủy , thái sơ chi sơ , tiên thiên chi thiên dã 。

Đệ ngũ chương

(hà thượng công chú bổn tác hư dụng chương , bành bổn tác thủ trung chương)

thiên địa bất nhân , dĩ vạn vật vi sô cẩu 。

Thiên địa vô tâm vu vi nhân , dĩ thích vạn vật chi nhu dụng 。Nhi vạn vật các vi kì sở nhu , tự vi kì sở dụng 。Bất nhân thật nhân chi chí dã , nhược đãi nhân dĩ sanh dục chi , tương vật vật yếu thiên địa thi huệ nhi sanh dục nãi thông , thử tất nan chu chi thế dã 。Duy bất dữ thú sanh kì sô , nhi thú tự thực sô 。Bất dữ nhân tự kì cẩu , nhi nhân tự tự cẩu 。Tắc nhân lượng dũ nghiễm đại yên 。Ngôn sô cẩu , nhi quả 、thái 、kê 、đồn chi loại khả thôi hĩ 。

Thánh nhân bất nhân , dĩ bách tính vi sô cẩu 。

Thánh nhân dữ thiên địa hợp đức , diệc sử bách tính chi các vi kì sanh dục 、tự vi kì sanh dục nhi dĩ , sở vị vô vi nhi thành dã 。

Thiên địa chi gian , kì do thác dược hồ ? Hư nhi bất khuất , động nhi dũ xuất 。Đa ngôn sổ cùng , bất như thủ trung 。

Thiên địa thánh nhân , bất dữ vạn vật bách tính tạo thực dụng , nhi vạn vật bách tính tự đắc kì thực dụng giả , dĩ hư trung chi thể , phổ hàm dục chi lượng dã 。Thiên dữ địa phân vi lưỡng gian , lưỡng gian chi trung , tắc không không đỗng đỗng , do thác chi vô để 、dược chi tương thông 。Nhất khí vãng lai , vô vi tự nhiên , thị cố hư nhi năng hàm , bất cùng khuất vu vạn vật 。Kì trung năng dung , động nhi mặc vận , ích thôi xuất kì toàn lượng , kì trung vô tẫn 。Thiên địa bất ngôn dã , thánh nhân diệc bất ngôn dã 。Nhược sử đa ngôn , tương ngôn hữu sổ , nhi sổ tức khả dĩ cùng chi , cố bất như thủ trung nhi dĩ 。

Đệ lục chương

(hà thượng công chú bổn tác thành tượng chương , bành bổn tác cốc thần chương)

cốc thần bất tử , thị vị huyền tẫn 。Huyền tẫn chi môn , thị vị thiên địa căn 。Miên miên nhược tồn , dụng chi bất cần 。

Thánh nhân thủ trung dĩ trì thân , dĩ trung chi năng dưỡng cốc thần dã 。Cốc thần giả , nguyên tính dã 。Cốc dĩ dụ hư , thần dĩ dụ linh 。Tính thể hư linh tắc bất muội 。

Bất muội giả，tức bất tử dã。Phu cốc thần dã，nhi phục vị vi huyền tẫn，hà dã？Cái dĩ huyền，thiên dã。Tẫn，địa dã。Thiên địa hợp nhi huyền tẫn thành，kì gian không không đỗng đỗng。Nho gia hào ẩn vi，thử trung hữu bất đổ bất văn chi cảnh。Thích gia danh na cá，thử trung hữu vô thiện vô ác chi chân。Thánh nhân trì thân，tức tá không đỗng chi huyền tẫn dĩ dưỡng hư linh chi cốc thần，cố dĩ cốc thần chi danh danh huyền tẫn，thử nhân dụng thủ danh chi nghĩa dã。Nhất huyền nhất tẫn，nhất kiền nhất khôn。Khổng tử viết：kiền khôn kì《dịch》chi môn da？《tham đồng》vân：“kiền khôn giả，《dịch》chi môn hộ。”Sở vị lưỡng khổng huyệt pháp，kim khí tương tư，tức thử huyền tẫn chi môn dã。Âm dương lai vãng vu kì nội，khảm li giao cấu vu kì trung。Nam nữ cấu tinh chi phòng，nhật nguyệt giao quang chi sở，thánh nhân điên đảo chi，tắc vi sanh môn。Phàm nhân thuận dụng chi，tắc vi tử hộ。Địa thiên giao thái，bất ngoại hồ thử。Cố hựu xưng vi thiên địa căn，ngôn thiên địa hỗ tàng chi căn dã。Thiên địa chi căn，nãi phản bổn hoàn nguyên chi địa，luyện khí hóa thần chi khu。Miên miên nhược tồn，tức thị điều dưỡng cốc thần，tự nhiên thai tức dã。Dụng chi bất cần，tức thị ngoại lô tăng giảm，tự nhiên phù hỏa dã。Bất cần giả，bất lao dã。

Đệ thất chương

（hà thượng công chú bổn tác thao quang chương，bành bổn tác vô tư chương）

thiên trường địa cửu。Thiên địa sở dĩ năng trường thả cửu giả，dĩ kì bất tự sanh，cố năng trường sanh。Thị dĩ thánh nhân hậu kì thân nhi thân tiên，ngoại kì thân nhi thân tồn。Phi dĩ kì vô tư da？Cố năng thành kì tư。

Thiên trường địa cửu，trường sanh chi đạo dã。Nhiên thiên địa chi sở dĩ năng trường thả cửu giả，dĩ kì tĩnh chuyên động tích，tĩnh hấp động hạp，đại sanh nghiễm sanh，phúc tái vô tư，nhi hậu đắc thử trường sanh nhĩ。Sử thiên địa tư hữu kì sanh，tương vật mệnh bất sướng，thiên địa tức thương kì hòa。Vật tính bất trinh，thiên địa tức tàn kì trung。Vạn vật chi thương tàn，tức thiên địa chi thương tàn dã。Duy bất tự tư kì sanh，nhi dĩ chúng sanh vi sanh。Chúng sanh chi sanh sanh bất dĩ，tức thiên địa chi trường sanh dã，cố năng trường sanh dã。

Thánh nhân giả，pháp thiên địa giả dã。Thị dĩ thánh nhân dưỡng thân，dĩ nhu dĩ nhược，tự hậu kì thân dĩ cầu sanh。Tiệm sung tiệm mãn，thật tiên kì thân dĩ đắc sanh dã。Thủ trung chế ngoại，tự ngoại kì sanh dĩ vô sanh。Tiên vong hậu tồn，tức tồn kì thân dĩ hữu sanh dã。Nhiên thử giai bất tư hữu kì đạo giả，nãi thánh nhân điềm đạm，nhi dân tính diệc phục thuần lương。Thánh nhân kì di，nhi dân mệnh diệc

phục thọ khảo。Đại đạo vô tư ，chí thị nhi thánh nhân diệc nhược tư hữu kì sanh giả。Vô tư phản thành kì tư dã ，chí hĩ。

Đệ bát chương

（hà thượng công chú bổn tác dịch tính chương ，bành bổn tác thượng thiện chương ）

thượng thiện nhược thủy。Thủy thiện lợi vạn vật nhi bất tranh ，xử chúng nhân chi sở ác ，cố kỉ vu đạo hĩ。Cư thiện địa ，tâm thiện uyên ，dữ thiện nhân ，ngôn thiện tín ，chánh thiện trì ，sự thiện năng ，động thiện thì。Phu duy bất tranh ，cố vô vưu。

Đạo quý khiêm ti ，hạ nhi năng thượng ，cố viết thượng thiện。Kì thượng thiện dã ，bỉ đức vu thủy yên。Thủy chi thiện ，năng lợi vạn vật chi sanh ，nhi sử vạn vật giai túc ，vô hữu sở tranh。Đãn thủy tính hạ lưu ，đa xử chúng nhân chi sở ác。Nhân tuy ác chi ，cứu vu thủy vô tổn dã。Lợi nhân nhi bất hữu kì công ，dĩ nhược vi chí ，thủy cái kỉ vu đạo hĩ。

Nhân tính chi thiện dã ，đương như thủy tính chi thiện yên。Bỉnh tính khiêm hạ ，tư cử động giai thiện。Vô sở tranh tâm ，trạch cư thiện địa ，tàng tâm thiện uyên ，giao dữ thiện nhân ，hỉ tín thiện tín ，chánh xưng thiện trì ，sự xưng thiện năng ，động hợp thiện thì。

Tại tại xử xử ，nhu thiện bất tranh。Phu duy bất tranh ，cố vô oán vưu gia chi。Dĩ thị thủy hạ do hữu nhân ác ，nhân tắc hữu hạ hữu thượng ，thị canh thần vu đạo ，linh vu thủy hĩ。

Đệ cửu chương

（hà thượng công chú bổn tác vận di chương ，bành bổn tác trì doanh chương ）

trì nhi doanh chi ，bất tri kì dĩ ；sủy nhi duệ chi ，bất khả trường bảo。Kim ngọc mãn đường ，mạc chi năng thủ ；phú quý nhi kiêu ，tự di kì cữu。

Trì ：đắc dã。Sủy ：tham dã。Nhân kí đắc kì khí ，nhi phục hữu cầu doanh chi niệm ，thử chiêu khuy chi đoan dã ，cố bất như kì dĩ dã。Nhân sử tham kì bảo ，nhi cự hữu anh duệ chi tình ，thử tất thối bại chi triệu dã ，cố bất khả trường bảo dã。Nhiên tắc khả dĩ nhi bất dĩ ，tức như kim ngọc mãn đường ，mạc chi năng thủ hồ ？Đương bảo nhi bất bảo ，tức như phú quý nhi kiêu ，tự di kì cữu hồ ？Nhân chi đạo như thử。

Công thành danh toại thân thối ，thiên chi đạo。

Thả canh dĩ thiên đạo ngôn chi 。Thiên bất ngôn công danh ，nhi dĩ sanh thành sưởng toại vi công danh 。Vật dục công thành ，thì hành danh toại ，thiên địa vu yên thối di 。Tàng thân đông lệnh ，dĩ súc dương sanh chi vật 。Nhân diệc hà quan thiên đạo tai ？

Đệ thập chương

（hà thượng công chú bổn tác năng vi chương ，bành bổn tác huyền đức chương ）

tái doanh phách bão nhất ，năng vô li hồ ？Chuyên khí trí nhu ，năng như anh nhân hồ ？Địch trừ huyền lãm ，năng vô tỳ hồ ？Ái dân trì quốc ，năng vô vi hồ ？Thiên môn khai hạp ，năng vô thư hồ ？Minh bạch tứ đạt ，năng vô tri hồ ？Sanh chi súc chi ，sanh nhi bất hữu ，vi nhi bất thị ，trường nhi bất tể ，thị vị huyền đức 。

Tái ：tức xa tái chi tái 。Doanh ：tức doanh vệ chi doanh 。Vệ chúc dương ，nhi doanh chúc âm 。Doanh phách ：tức âm hồn dã 。Hoặc viết ：doanh ，phách dã 。Dĩ doanh vi phách ，vị miễn thác giải 。Bất tri ngôn âm phách nhi dương hồn tức tại kì nội 。Bát nguyệt thập ngũ nhật ，hồn tẫn chú vu nguyệt phách ，nguyệt nãi mãn nhi vi thuần kiền 。Thánh nhân đương thử ，tức vận hà xa dĩ tái chi ，kiền kim toại vi ngã hữu ，kinh sở vị “đắc nhất nhi vạn sự tất ”giả hĩ 。Kí đắc kì nhất ，tắc tất bất thất kì nhất 。Thánh nhân tái phách nhi phản ，bão nhất nhi cư ，tắc địa phách cầm chu hống hĩ 。Cố năng vô li dã hồ 。Thập nguyệt ôn dưỡng ，nội hỏa thiên nhiên 。Noãn khí thường tồn ，anh thai tự trường 。Thánh nhân chuyên khí trí nhu ，tức nội hỏa dã 。Cố năng như hàm dục anh nhân hồ 。

Huyền lãm giả ，nội quan dã 。Địch trừ huyền lãm ，thanh tĩnh nội quan dã 。Thanh tĩnh nội quan ，tâm vô tỳ luy ，sở vị “quan không diệc không ，không vô sở không 。Sở không kí vô ，vô vô diệc vô 。Vô vô diệc vô ，trạm nhiên thường tịch ”dã 。

Ái dân giả an dân ，trì quốc giả phú quốc 。Dân an quốc phú ，nãi năng hành vô vi chi chánh hồ 。Trì thân dĩ tinh định vi dân an ，duyên túc vi quốc phú 。Luyện kỷ tắc tinh định ，hoàn đan tắc duyên túc 。Luyện kỷ 、hoàn đan ，thủy khả hành bão nhất vô vi chi đạo ，diệc như thị dã 。

Trì thân dĩ thủ thư vi công phu ，điều thần dưỡng thai ，bất năng bất thủ thư dã 。Chí vu thiên môn trùng phá ，dương thần xuất nhập ，khai hạp tự như ，nãi năng vô thủ thư chi khổ dã hồ 。Trì thân dĩ tri thức vi nhiễu ，thánh thể thành nhi tri thức chi thần hóa ，vi chánh đẳng chánh giác 。Minh minh bạch bạch ，tứ đạt bất bội ，nãi

năng vô tri thức dã hồ 。

Thả canh hữu sanh tử 、 sanh tôn chi công ，hoán đỉnh phân thai dã 。Hữu súc phúc súc đức chi lượng ，lập công tể thế dã 。Nhiên tuy sanh nhi bất hữu kì sanh ，hư không phấn toái dã 。Hữu vi nhi bất thị kì vi ，từ bi nghiễm đại dã 。Hộ quốc hữu dân chi tâm ，thiên kiếp vạn kiếp ，trường trường như thị ，nhi bất khoa thiên thượng chủ tể 。Thị chân vị chi huyền đức dã dĩ 。

Đệ thập nhất chương

（hà thượng công chú bổn tác vô dụng chương ，bành bổn tác lợi dụng chương ）

tam thập phúc ，cộng nhất cốc ，đương kì vô ，hữu xa chi dụng 。Duyên thực dĩ vi khí ，đương kì vô ，hữu khí chi dụng 。Tạc hộ dũ dĩ vi thất ，đương kì vô ，hữu thất chi dụng 。Cố hữu chi dĩ vi lợi ，vô chi dĩ vi dụng 。

Luân phúc tam thập lục ，dĩ tượng nhật nguyệt chi vận hành 。Nhiên cốc tại xa chi chánh trung ，chúng trục sở quán 。Cốc không kì nội ，phúc thấu kì ngoại ，cố cốc bổn vô dã ，nhi hữu xa chi dụng yên 。Duyên ：thủy hòa thổ dã 。Thực ：niêm thổ dã ，đào ngõa chi công ，vị chi chuyên thực 。Vi duyên vi thực chi thì ，bổn vô khí dã 。Nhất kinh đoàn luyện ，nhi tức hữu khí chi dụng yên 。Thất hữu hộ dũ ，thất nãi quang minh 。Vị tạc hộ dũ ，nhược vô thất dã 。Nhất kinh điêu sức ，nhi tức hữu thất chi dụng yên 。Cố dĩ hữu chi vi lợi ，vô chi vi dụng dã 。Hữu sanh vu vô ，đại suất loại thử

Đệ thập nhị chương

（hà thượng công chú bổn tác kiểm dục chương ，bành bổn tác vi phúc chương ）

ngũ sắc lệnh nhân mục manh ；ngũ âm lệnh nhân nhĩ lung ；ngũ vị lệnh nhân khẩu sảng ；trì sính điền liệp ，lệnh nhân tâm phát cuồng ；nan đắc chi hóa ，lệnh nhân hành phương 。Thị dĩ thánh nhân vi phúc bất vi mục ，cố khứ bỉ thủ thử 。Sảng ：thất dã 。Cuồng ：phóng dã 。Kì trân 、ngoạn hảo ，nhân sở cộng đoạt 。Cố trân hảo tùy thân ，hành diệc phương dã ，sắc 、thanh 、vị 、liệp 、hóa ngũ giả chi tổn nhân như thử ，thị dĩ thánh nhân tiện chi 。Độc thủ nội bảo ，khinh thị ngoại vật ，cố năng khứ bỉ thủ thử 。

Đệ thập tam chương

（hà thượng công chú bổn tác yếm sỉ chương ，bành bổn tác sủng quý chương ）

sủng nhục nhược kinh ，quý đại hoạn nhược thân 。

Sủng nhược kinh ，tắc tất thâm tàng mĩ ngọc 。Nhục nhược kinh ，tắc tất trọng lập căn cơ 。Thử tiềm tâm phấn chí chi tượng dã 。Quý nhược thân ，tắc tất nhạc đạo an vinh ；hoạn nhược thân ，tắc tất hòa quang di báng 。Thử bão nguyên thủ chân chi pháp dã 。

Hà vị sủng nhục nhược kinh ？Sủng vi hạ （vương bật dữ các bổn câu tác “sủng vi hạ ”，bành hảo cổ tác “sủng nhục hạ ”），đắc chi nhược kinh ，thất chi nhược kinh ，thị vị sủng nhục nhược kinh 。

Sủng vi hạ giả ，do ngôn vinh sủng vô định ，mỗi vi hạ di chi vật ，dĩ cố đắc thất nan bằng dã 。Đắc chi nhược kinh ，thất chi nhược kinh ，hoặc đắc hoặc thất ，tùy thì cẩn lẫm ，tùy thì phấn miễn ，thử chi vị sủng nhục nhược kinh dã 。

Hà vị quý đại hoạn nhược thân ？Ngô sở dĩ hữu đại hoạn giả ，vi ngô hữu thân 。Cập ngô vô thân ，ngô hữu hà hoạn ？Cố quý dĩ thân vi thiên hạ giả ，tắc khả dĩ kí vu thiên hạ ；ái dĩ thân vi thiên hạ giả ，nãi khả dĩ thác vu thiên hạ 。

Sảng ：thất dã 。Cuồng ：phóng dã 。Kì trân 、ngoạn hảo ，nhân sở cộng đoạt 。Cố trân hảo tùy thân ，hành diệc phương dã ，sắc 、thanh 、vị 、liệp 、hóa ngũ giả chi tổn nhân như thử ，thị dĩ thánh nhân tiện chi 。Độc thủ nội bảo ，khinh thị ngoại vật ，cố năng khứ bỉ thủ thử 。

Đệ thập tam chương

（hà thượng công chú bổn tác yếm sỉ chương ，bành bổn tác sủng quý chương ）

sủng nhục nhược kinh ，quý đại hoạn nhược thân 。

Sủng nhược kinh ，tắc tất thâm tàng mĩ ngọc 。Nhục nhược kinh ，tắc tất trọng lập căn cơ 。Thử tiềm tâm phấn chí chi tượng dã 。Quý nhược thân ，tắc tất nhạc đạo an vinh ；hoạn nhược thân ，tắc tất hòa quang di báng 。Thử bão nguyên thủ chân chi pháp dã 。

Hà vị sủng nhục nhược kinh ？Sủng vi hạ （vương bật dữ các bổn câu tác “sủng vi hạ ”，bành hảo cổ tác “sủng nhục hạ ”），đắc chi nhược kinh ，thất chi nhược kinh ，thị vị sủng nhục nhược kinh 。

Sủng vi hạ giả ，do ngôn vinh sủng vô định ，mỗi vi hạ di chi vật ，dĩ cố đắc thất nan bằng dã 。Đắc chi nhược kinh ，thất chi nhược kinh ，hoặc đắc hoặc thất ，tùy thì cẩn lẫm ，tùy thì phấn miễn ，thử chi vị sủng nhục nhược kinh dã 。

Hà vị quý đại hoạn nhược thân ？Ngô sở dĩ hữu đại hoạn giả ，vi ngô hữu thân 。Cập ngô vô thân ，ngô hữu hà hoạn ？Cố quý dĩ thân vi thiên hạ giả ，tắc khả dĩ kí vu thiên hạ ；ái dĩ thân vi thiên hạ giả ，nãi khả dĩ thác vu thiên hạ 。

Sảng ：thất dã 。Cuồng ：phóng dã 。Kì trân 、ngoạn hảo ，nhân sở cộng đoạt 。Cố trân hảo tùy thân ，hành diệc phương dã ，sắc 、thanh 、vị 、liệp 、hóa ngũ giả chi tổn nhân như thử ，thị dĩ thánh nhân tiện chi 。Độc thủ nội bảo ，khinh thị ngoại vật ，cố năng khứ bỉ thủ thử 。

Đệ thập tam chương

（hà thượng công chú bổn tác yếm sỉ chương ，bành bổn tác sủng quý chương ）

sủng nhục nhược kinh ，quý đại hoạn nhược thân 。

Sủng nhược kinh ，tắc tất thâm tàng mĩ ngọc 。Nhục nhược kinh ，tắc tất trọng lập căn cơ 。Thử tiềm tâm phấn chí chi tượng dã 。Quý nhược thân ，tắc tất nhạc đạo an vinh ；hoạn nhược thân ，tắc tất hòa quang di báng 。Thử bão nguyên thủ chân chi pháp dã 。

Hà vị sủng nhục nhược kinh ？Sủng vi hạ （vương bật dữ các bổn câu tác “sủng vi hạ ”，bành hảo cổ tác “sủng nhục hạ ”），đắc chi nhược kinh ，thất chi nhược kinh ，thị vị sủng nhục nhược kinh 。

Sủng vi hạ giả ，do ngôn vinh sủng vô định ，mỗi vi hạ di chi vật ，dĩ cố đắc thất nan bằng dã 。Đắc chi nhược kinh ，thất chi nhược kinh ，hoặc đắc hoặc thất ，tùy thì cẩn lẫm ，tùy thì phấn miễn ，thử chi vị sủng nhục nhược kinh dã 。

Hà vị quý đại hoạn nhược thân ？Ngô sở dĩ hữu đại hoạn giả ，vi ngô hữu thân 。Cập ngô vô thân ，ngô hữu hà hoạn ？Cố quý dĩ thân vi thiên hạ giả ，tắc khả dĩ kí vu thiên hạ ；ái dĩ thân vi thiên hạ giả ，nãi khả dĩ thác vu thiên hạ 。

Bất kiến bất văn chi địa ，hi di môn dã 。Hi di chi môn ，tính tình sở kí 。Di tàng tính ，hi tàng tình ，cố thị bất kiến ，thính bất văn dã 。Nhi hựu hữu chân ý lai vãng kì gian ，bác chi nhi bất khả đắc ，canh danh viết “vi ”。Thử tam giả ，bất khả phân môn cùng cật ，cố đương hỗn nhi vi nhất ，sử bỉ tam gia tương kiến yên 。Kì thượng 、kì hạ ，khế vân “thượng bế hạ bế ”dã 。Bất kiểu bất muội ，sở vị nhược hữu nhược vô dã 。Thằng thằng ：giới cụ dã ，do ngôn thượng bế hạ bế ，nhược hữu nhược vô 。Giới cụ hồ kì sở bất đổ ，nhi bất khả danh kì đoan nghê 。Hoảng hề hốt hề ，kì trung hữu vật ，phục quy vu vô vật 。Thị sở vị vô trạng chi trạng ，vô tượng chi tượng dã 。Vô trạng vô tượng ，thị sở vị hoảng hốt thì dã 。Hoảng hốt chi chân ，bất kiến thủ vĩ ，kì tức nguyên thủy chi khí da ？Cổ đạo giả ，nguyên thủy chi thể 。Kim hữu giả ，hiện tiền chi dụng 。Cổ kim bất đồng ，yếu khả chấp cổ dĩ ngự kim ，vô sanh hữu dã 。Năng tri nguyên thủy dĩ tiền ，thôi cập nguyên thủy dĩ hậu ，thị vi đạo chi kỉ lịch dã 。Kỉ niên 、kỉ nguyệt 、kỉ nhật 、kỉ thì ，tịnh kỉ nhất phù 、nhất khắc ，giai đạo kỉ dã 。

Đệ thập ngũ chương

（hà thượng công chú bổn tác hiển đức chương，bành bổn tác bảo doanh chương）

cổ chi thiện vi sĩ giả，vi diệu huyền thông，thâm bất khả thức。Phu duy bất khả thức，cố cường vi chi dung：dự hề nhược đông thiệp xuyên，do hề nhược úy tứ lân，nghiễm hề kì nhược dung，hoán hề nhược băng chi tương thích，đôn hề kì nhược phác，khoáng hề kì nhược cốc，hồn hề kì nhược trọc。Thục năng trọc dĩ trừng tĩnh chi từ thanh？Thục năng an dĩ cửu động chi từ sanh？Bảo thử đạo giả bất dục doanh。Phu duy bất doanh，cố năng tệ bất tân thành。

Tòng cổ tu sĩ，tri thử trì thân chi đạo vi diệu huyền thông，chí uyên thâm nhi bất khả trắc thức，toại bất cảm vọng hành trắc thức。Tức hữu hình dung，bất quá cường vi hình dung nhĩ。Chương trung nhược tự thất cú，tức giai hình dung chi từ。Kì sở hình dung giả，vật cảnh dã，vật tượng dã。Thục năng vu trọng trọc chi nội，tĩnh đãi kì khinh thanh？Thục năng dĩ an đôn chi thần，cửu hậu kì từ sanh？Đãi chi、hậu chi，bất cảm cầu hữu dư dã。Bảo thử đạo giả bất dục doanh，tức bất cầu hữu dư dã。Phu duy bất cầu hữu dư，thị dĩ năng thủ cố thường。Bất vi tân sang，tắc bất dữ chân đạo tương vi dã。Ngụy bá dương vân：“lâm lô định thù lưỡng，ngũ phân thủy hữu dư。Nhị giả dĩ vi chân，kim trọng vu bổn sơ。Kì tam toại bất nhập，hỏa nhị dữ chi câu。”Thử tức bất cầu hữu dư，năng thủ cố thường chi đạo giả dã。Vân nha tử chi《tham đồng khế》，kì diệc thể thái thượng chi《đạo đức kinh》nhi bất vi tân sang giả dư？

Đệ thập lục chương

（hà thượng công chú bổn tác quy căn chương，bành bổn tác hư tĩnh chương）

trí hư cực，thủ tĩnh đốc。Vạn vật tịnh tác，ngô dĩ quan kì phục。Phu vật vân vân，các quy kì căn。Quy căn viết tĩnh，tĩnh viết phục mệnh。Phục mệnh viết thường，tri thường viết minh。Bất tri thường，vọng tác hung。Tri thường dung，dung nãi công，công nãi vương，vương nãi thiên，thiên nãi đạo，đạo nãi cửu，một thân bất đãi。

Trí：ủy trí dã。Hư：không khí dã。Cực：tất kì đạo dã。Thủ：cư dã。Tĩnh：vô vi dã。Đốc：cẩn thận bất thất dã。Vạn vật tịnh tác giả，phàm vật giai hữu thủy sanh dã。Ngô：chủng vật chi chủ nhân dã。Quan：đãi dã。Phục：phản dã。Tu thân nhân ủy trí nguyên thần vu không khí chi trung，tắc đắc kì đạo。Kí đắc kì đạo，đương cư nhàn tĩnh vô sự chi sở，cẩn thận nhi bất thất kì đạo。Sĩ không khí chi sanh vật，nhi ngô hựu đãi kì phản bổn dã。Cố nhất vãng nhất lai，nhi sanh biến hóa thần minh yên。Tri thử，tắc thất phản chi đạo bị hĩ。Bỉ vạn vật chi vân vân nhi tịnh thịnh

giả ，do vô tác nhi hữu tác ，do hữu tác nhi phục hoàn vô tác ，thượng năng tùy hóa ky dĩ xuất nhập dã 。Thị cố xuân sanh hạ vinh ，thu liễm đông tàng ，phục khô lạc nhi hoàn quy kì căn 。Vật hoàn kì căn ，động nhi phục tĩnh hĩ ，cố viết tĩnh 。Tĩnh tắc phục phản vu vô vật nhi hoàn tạo hóa hĩ ，cố viết phục mệnh 。Phục mệnh ，tắc tri chân thường chi đạo hĩ 。Thường tĩnh giả ，năng thường ứng 。Tịch nhiên giả ，canh trạm nhiên 。Cố tri thường viết minh dã 。Thế nhân bất tri chân thường chi đạo tại hồ quy căn phục mệnh ，nhất khái kinh doanh tạo tác ，trầm trứ vu hữu vi danh tượng chi trung ，háo tổn tinh thần ，cố vọng tác chiêu hung dã 。Nhược thị ，phu nhân bất khả bất tri thường hồ ？Tri thường tắc nãi dung 。Dung ：hàm công 。Công ：đại dã 。Vương ：quý dã 。Thiên ：tôn dã 。Đạo ：hư vô chi cực dã 。Do ngôn hàm kì nguyên vu tĩnh thái chi trung ，nãi năng đại kì tạo hóa ，nhi nhập hồ chí thánh thần chi vực ，dĩ hoàn hồ chí hư chí vô chi chân dã 。Thể hợp hư vô ，trường cửu bất phôi 。Một thân ：vô dã ，hữu thần vô thân ，tắc thủy hỏa bất năng hại ，kim thạch bất năng tàn ，hổ hủy bất năng phệ ，đao binh bất năng trảm ，hà nguy đãi chi hữu tai ？

Đệ thập thất chương

（hà thượng công chú bổn tác thuần phong chương ，bành bổn tác thái thượng chương ）

thái thượng ，hạ tri hữu chi ；

thái thượng ：thánh nhân dã 。Thánh nhân cư chúng nhân chi thượng ，cố viết thái thượng 。Hoặc viết thái thượng ，thượng lí dã diệc thông 。Thánh nhân xử vô vi chi sự ；hành bất ngôn chi giáo ；bất căng năng ，sử hạ dân bất tranh ；bất hảo lợi ，sử hạ dân bất tham ；bất ái dục ，sử hạ dân bất loạn ；bất tranh、bất tham、bất loạn ，thái thượng hữu chi ，hạ dân diệc hữu chi dã 。Hạ tri giả ，hạ dân dã 。

Kì thứ ，thân nhi dự chi ；kì thứ ，úy chi ；kì thứ ，vũ chi ；tín bất túc yên ，hữu bất tín yên 。Do hề kì quý ngôn 。Công thành sự toại ，bách tính giai vị ngã tự nhiên 。

Kì thứ giả ，đạo chi thứ dã 。Thái thượng chi đạo ，vô vi nhi thành ，bất ngôn nhi trì 。Kì thứ giả ，bất năng vô vi ，bất năng vô ngôn ，tắc thân ái nhi tưởng dự chi ，dĩ hưng hóa yên 。Hựu kì thứ ，bất năng dĩ thân ái tưởng dự hưng hóa ，tắc tất dĩ pháp lệnh úy chi nhi phục chi yên 。Hựu kì thứ ，bất năng dĩ pháp lệnh úy phục ，tắc tất dĩ trí xảo vũ chi nhi ngự chi yên 。Ngôn đạo nhi chí vu trí xảo ，phong tư hạ hĩ ，kì dư bất túc quan dã dĩ 。Cố phục ngôn căn tâm chi tín 。Thượng hảo tín ，tắc dân mạc cảm bất dụng tình 。Thượng chi tín túc ，hạ tức dĩ chân tình ngôn chi 。Tín hữu bất túc ，hạ tức hữu bất tín giả yên 。Nhi thánh nhân tất dĩ tín vi trì lí dã 。Quý ngôn giả ，thận

ngôn dã 。Nhân chủ cung hành thật chánh ，ưu du cảm phu ，bất cáo lệnh nhi dân tình phục ，cố tất cẩn thận kì lệnh ngôn 。Công thành sự toại ，bách tính giai bất thức bất tri ，thuận đế chi tắc ，hàm vị ngã chi tự nhiên dã 。

Ngu án ：thử chương kinh nghĩa ，khả dĩ luận trì thế ，diệc khả dĩ chứng trì thân 。Thượng đức dĩ thanh tịnh vi tu ，lục căn giai định ，vô vi nhi vô dĩ vi dã 。Kì thứ ，dĩ ái kính vi tu ，cảm nhi toại thông ，vô vi nhi hữu dĩ vi dã 。Hựu kì thứ ，dĩ pháp công khống ngự 。Hựu kì thứ ，dĩ trí xảo sát cầu ，sở vị thuật dã ，hữu vi nhi hữu dĩ vi chi đạo dã 。Kì cực diệu giả mạc như tín ，tín chúc thổ dã ，kim đan thủy chung ，thuần dĩ ý thổ vi diệu dụng ，yếu giai tự nhiên nhi nhiên dã 。Phú tai ngôn hồ ，khả dĩ trì thế ，khả dĩ trì thân dã 。

Đệ thập bát chương

（hà thượng công chú bổn tác tục bạc chương ，bành bổn tác đại đạo chương ）

đại đạo phế ，hữu nhân nghĩa 。Trí tuệ xuất ，hữu đại ngụy 。Lục thân bất hòa ，hữu hiếu từ 。Quốc gia hôn loạn ，hữu trung thần 。

Thử chương ngôn trì thế long ô chi đạo ，nhiên diệc khả ngộ trì thân chi lí 。Tư lưỡng cử chi ，tiên vô vi chi sự ，toại hữu từ huệ chi chánh ，do chi thất hồn luân chi thể ，toại hữu phản hoàn chi công dã 。Dụng minh dụng thuật dĩ sát cầu ，dân tình ích thâm yểm tế ，do chi dụng xảo 、dụng ky dĩ tham thủ ，dược vật dũ thiện hỗ tàng dã 。Tại đình hữu hiếu từ ，sở dĩ hòa lục thân chi bất hòa ，do chi nhập thất tu thái định ，sở dĩ tĩnh lục căn chi bất tĩnh dã 。Quốc gia hữu trung thần ，sở dĩ cứu hôn loạn ，do chi huyền môn hữu chân kim ，sở dĩ cứu suy bại dã 。Nhiên hậu thán thượng thế hồn mục chi chánh ，dữ thượng đức vô vi chi tu ，kì phong chi mạc dã ，cửu hĩ 。

Đệ thập cửu chương

（hà thượng công chú bổn tác hoàn thuần chương ，bành bổn tác tam tuyệt chương ）

tuyệt thánh khí trí ，dân lợi bách bội 。Tuyệt nhân khí nghĩa ，dân phục hiếu từ 。Tuyệt xảo khí lợi ，đạo tặc vô hữu 。Thử tam giả dĩ vi văn bất túc ，cố lệnh hữu sở chúc 。Kiến tố bão phác ，thiểu tư quả dục 。

Tuyệt ：đại dã ，hựu chí dã 。Chí thánh bất dụng trí ，phong tẫn đôn bàng ，dân đa lợi ích hĩ 。Chí nhân bất dụng nghĩa ，tục tẫn thân mục ，dân quy hiếu từ hĩ 。Chí xảo bất mưu lợi ，mưu lợi giả ，giai ky xảo chi đồ 。Thượng vô ky xảo ，hạ vô đạo tặc hĩ 。Thánh bất túc vu trí ，nhân bất túc vu nghĩa ，xảo bất túc vu lợi 。Thánh 、nhân 、xảo tam giả ，nhược hữu chất nhi vô văn dã 。Hồn hồn ngạc ngạc ，nhất đạo

đồng phong ，cố sử dân các hữu du chúc ，diệc tòng kì chất thật nhi dĩ 。Kiến tố bão phác ，thiểu tư quả dục ，dân chi văn diệc bất túc dã ，nhiên nhi mĩ hĩ 。

Đệ nhị thập chương

（hà thượng công chú bổn tác dị tục chương ，bành bổn tác tuyệt học chương ）

tuyệt học vô ưu 。Duy chi dữ a ，tương khứ kỉ hà ？Thiện chi dữ ác ，tương khứ hà nhược ？Nhân chi sở úy ，bất khả úy úy（bật bổn tác “bất khả bất úy ”，cố kì chú diệc đại suyễn mậu ）。

Tuyệt học giả ，đạo toàn đức bị dã 。Đạo đức toàn bị ，hà ưu chi hữu ？Dĩ thánh nhân thị chúng nhân ，do chi duy thậm trực 、nhi a thậm du 。Thiện khả ái nhi ác khả ác ，bất tri tương khứ kỉ hứa dã 。Thánh nhân vô ưu ，tức vô úy dã 。Nhân chi sở úy giả ，úy kì tuyệt học chi nan dã 。Khởi khả úy nhân chi úy ，nhi bất cầu kì tuyệt học hồ ？Cố viết ：“bất khả úy úy ”。

Hoang hề ，kì vị ương tai ！Chúng nhân hi hi ，như hưởng thái lao ，như đăng xuân thai 。Ngã độc bạc hề ，kì vị triệu ；nhược anh nhân chi vị hài ；thừa thừa hề ，nhược vô sở quy 。Chúng nhân giai hữu dư ，nhi ngã độc nhược di 。Ngã ngu nhân chi tâm dã tai ！Độn độn hề ！Tục nhân chiêu chiêu ，ngã độc hôn hôn 。Tục nhân sát sát ，ngã độc muộn muộn 。Hốt hề kì nhược hối ，tịch hề tự vô sở chỉ 。Chúng nhân giai hữu dĩ ，ngã độc ngoan thả bỉ 。Ngã độc dị vu nhân ，nhi quý thực mẫu 。

Tiên thiên đại đạo ，như hồng hoang chi vị khai ，vô vi nhi thành ，bất ngôn nhi trì 。Cố chúng nhân giai trăn thuần hậu chi hóa ，hi hi nhiên tương an tương nhạc dã 。Cộng thực kì đức ，như hưởng thái lao 。Đồng du kì vũ ，như đăng xuân thai 。Thử tuy hoa tư phong tục ，vô dĩ gia yên 。Thánh nhân viết ：ngã độc đạm bạc điềm tĩnh ，yểu vô trẫm triệu ，nhược anh nhân chi vị thành hài dã 。Thừa thừa giả ，dữ đạo tương thừa ，cố viết thừa thừa 。Thượng hạ thăng hàng ，cá trung vận hành bất tức ，nhược vô sở y quy giả nhiên 。Cố chúng nhân giai hữu dư địa khả cầu ，nhi ngã độc vu thử trung ，độc như di thế đặc lập giả nhiên 。Tắc chúng nhân giai trí ，ngã độc nhược ngu dã tai ，phu diệc đại xảo nhược chuyết dã 。Hốt hề như thiên địa chi minh hối ，liêu hề giác vãng lai chi vô định 。Do thử quan chi ，thị chúng nhân giai hữu sở dụng ，nhi ngã độc hôn muộn ，phiêu nhiên nhược ngu ngoan nhi bỉ phác giả 。Nhân bất dữ ngã đồng ，ngã diệc dữ dị dã 。Nhất lạp dương đan ，hào vi mẫu khí ，ngã độc cầu nhi thực chi ，dĩ trí trường sanh 。Thị chúng nhân chi bất như thánh nhân ，tức như duy a thiện ác chi tương khứ dã 。Thử thánh nhân chi sở dĩ độc minh kì tuyệt học dã dư ？

Đệ nhị thập nhất chương

(hà thượng công chú bổn tác hư tâm chương ，bành bổn tác khổng đức chương)

khổng đức chi dung ，duy đạo thị tòng 。Đạo chi vi vật ，duy hoảng duy hốt 。Hốt hề hoảng hề ，kì trung hữu tượng ；hoảng hề hốt hề ，kì trung hữu vật 。Yểu hề minh hề ，kì trung hữu tinh 。Kì tinh thậm chân ，kì trung hữu tín 。Tự cổ cập kim ，kì danh bất khứ ，dĩ duyệt chúng phủ 。Ngô hà dĩ tri chúng phủ chi nhiên tai ？Dĩ thử 。

Khổng ：không dã 、đại dã 。Chí không chí đại chi đức khí ，kì trung năng dung diệu vật ，cố đại đạo tòng thử nhập yên 。Đạo chi vi vật dã ，hoảng hốt vô định 。Dĩ ngôn li tính ，bổn vô tượng dã 。Sạ hoảng nhi sạ hốt ，vô tượng giả nhược hữu tượng yên 。Sạ hốt nhi sạ hoảng ，vô vật giả dĩ hữu vật yên 。Hoặc vị hốt hề hoảng ，thị hợp tượng vận 。Hoảng hề hốt ，thị hợp vật vận 。Nhi bất tri thánh nhân lập ngôn ，tự pháp điên đảo ，tức ngụ đạo pháp điên đảo dã 。Hốt hề hoảng ，thị tính chi bổn tượng 。Hoảng hề hốt ，thị tính sở chủng chi vật 、dĩ nam hạ nữ ，giao cấu thành tinh ，nhất vật dã ，thật liên nhị vật dã 。Cố hữu tượng tại thượng cú ，hữu vật tại trung cú ，hữu tinh tại hạ cú 。Cú pháp hựu ngụ đạo pháp dã 。Phu tinh vi tính hỏa hạ chiếu tương cảm nhi sanh ，nãi năng lộ xuất khảm tình ，nhiên thật vi diệu nan trắc ，cố viết yểu hề minh hề 。Yểu minh chi tinh ，nãi thị chân tinh 。Dục đắc chân tinh ，tu tri chân tín 。Cố kì trung tiên hữu tín yên ，hạo hạo như triều sanh ，dong dong như băng phán 。Tu sĩ vu thử ，hậu kì tín chi sơ chí ，đích đương thị tinh ，tức hành phục chi 、cầm chi 。Thì khắc vô soa ，kim tiên hữu phân hĩ 。Nhất danh chân kim ，nhất danh thủ kinh ，nhất danh chân thủy ，nhất danh thần thủy ，nhất danh chân duyên ，nhất danh duyên khí ，nhất danh bạch hổ ，nhất danh hổ khí ，nhi bất xuất hồ chân tinh dã 。Sở dĩ tự cổ chí kim ，thử chân tinh chi danh ，chư kinh bất năng phao khứ 。Vu thị dĩ nhất vật chi chân ，quan vạn vật chi lí ，vô phi trọng thử sơ khí giả 。Dĩ duyệt chúng phủ ，tức sát chúng vật chi sơ dã 。Cố hựu viết ：“ngô hà dĩ tri chúng phủ chi nhiên tai ？Dĩ thử ”。

Bổ chú ：chương nội tứ cử kì trung ，khả tri nhất khổng huyền quan ，đại đạo chi môn 。Tạo duyên đắc đan ，bất ngoại hồ thử dã 。

Đệ nhị thập nhị chương

(hà thượng công chú bổn tác ích khiêm chương ，bành bổn tác toàn quy chương)

khúc tắc toàn ，uổng tắc trực ，oa tắc doanh ，tệ tắc tân ，thiểu tắc đắc ，đa tắc hoặc 。Thị dĩ thánh nhân bão nhất vi thiên hạ thức 。Bất tự kiến ，cố minh 。Bất tự thị ，cố chương 。Bất tự phạt ，cố hữu công 。Bất tự căng ，cố trường 。Phu duy bất

tranh ，cố thiên hạ mạc năng dữ chi tranh 。Cổ chi sở vị “khúc tắc toàn ”giả ，khởi hư ngôn tai ？Thành toàn nhi quy chi 。

Khúc tắc toàn ，dĩ giảm vi tăng dã 。Uổng tắc trực ，dĩ nhu chế cương dã 。Oa tắc doanh ，khiêm tắc thụ ích dã 。Tệ tắc tân ，bác tắc hữu phục dã 。Thiểu tắc đắc ，tri túc bất nhục dã 。Đa tắc hoặc ，tham dục tự mê dã 。Thử thái thượng dĩ tiền chi cổ ngữ ，sở thuyết trì thân chi yếu đạo dã 。Thị dĩ thánh nhân trì thế ，tất bão nhất dĩ vi thiên hạ thức tắc yên 。Bão nhất giả ，bất tự kiến ，bất tự thị ，bất tự phạt ，bất tự căng 。Vương chú dĩ thử tứ cú đính “khúc tắc toàn ”，tứ cú thuyết thù chúc vọng giải ，nhi bất tri cố minh 、cố chương 、cố trường 、cố hữu công ，bổn cú dĩ giải bổn cú dã 。

Hoặc vấn ：“cổ chi cú phục dẫn ‘khúc tắc toàn ’giả ，hà cố ？”Dư viết ：thử thái thượng dẫn cổ nhân trì thân chi ngữ ，dĩ khởi thiên hạ chi lí ，cố viết “khởi hư ngữ tai ”？Nhân năng kính thủ nhất thành ，tắc thiên hạ diệc tất toàn quy kì thức dã dĩ 。

Đệ nhị thập tam chương

（hà thượng công chú bổn tác hư vô chương ，bành bổn tác tự nhiên chương ）

hi ngôn tự nhiên 。Cố phiêu phong bất chung triêu ，sậu vũ bất chung nhật 。Thục vi thử giả ？Thiên địa 。Thiên địa thượng bất năng cửu ，nhi huống vu nhân hồ ？Cố tòng sự vu đạo giả ，đạo giả đồng vu đạo ，đức giả đồng vu đức ，thất giả đồng vu thất 。Đồng vu đạo giả ，đạo diệc nhạc đắc chi 。Đồng vu đức giả ，đức diệc nhạc đắc chi 。Đồng vu thất giả ，thất diệc nhạc đắc chi 。Tín bất túc yên ，hữu bất tín yên 。

Hi ngôn ：vô thanh dã ，hựu vô vi dã 。Nhập đạo giả ，vô vi 、tự nhiên vi tông 。Vô vi tắc thái định ，tự nhiên tắc hằng tiệm 。Phủ tắc như phiêu phong sậu vũ ，tuy thiên địa chi sở vi ，diệc bất năng cửu hĩ 。Huống vu nhân hồ ？Cố phàm tòng sự đạo đồ giả ，tu đức hành đạo ，quân giai tự nhiên ，nãi năng dữ đạo đức vi nhất 。Thất tức vô vi dã ，vô vi nhi vi ，tự đắc vô vi chi sự 。Đạo dã 、đức dã 、thất dã ，câu nhạc thử tự nhiên vô vi dã 。Tín hành bất túc ，tất hữu bất tín tự nhiên giả tại kì tiên dã 。

Đệ nhị thập tứ chương

（hà thượng công chú bổn tác khổ ân chương ，bành bổn tác kì khóa chương ）

kì giả bất lập ，khóa giả bất hành 。Tự kiến giả bất minh ，tự thị giả bất chương ，tự phạt giả vô công ，tự căng giả bất trường 。Kì tại đạo dã ，viết ：dư thực chuế hành 。Vật hoặc ác chi ，cố hữu đạo giả bất xử dã 。

Kì ：vọng dã 。Khóa ：xu dã 。Kì tắc thủ ngưỡng ，bất năng cửu lập 。Khóa tắc túc bệnh ，bất năng cửu hành 。Tự kiến tự thị ，tự căng tự phạt ，giai thị bất tín tự

nhiên chi bối ，chung vô sở thành giả dã 。Dĩ thử luận hành đạo chi pháp ，hữu như cật phạn thái bão ，tẩu lộ thái đa ，tất bất năng tố công phu 。Bỉ chi vu khuyển ，quá bão tắc bệnh 。Bỉ chi vu ngưu ，quá lao tắc khốn 。Cố viết ：vật hoặc ác chi dã 。Nhi huống vu nhân hồ ？Cố hữu đạo giả bất xử thử dã 。

Đệ nhị thập ngũ chương

（hà thượng công chú bổn tác tượng nguyên chương ，bành bổn tác hỗn thành chương ）

hữu vật hỗn thành ，tiên thiên địa sanh 。Tịch hề liêu hề ，độc lập nhi bất cải ，chu hành nhi bất đãi ，khả dĩ vi thiên hạ mẫu 。Ngô bất tri kì danh ，tự chi viết ：“đạo ”，cường vi chi danh viết “đại ”。Đại viết thệ ，thệ viết viễn ，viễn viết phản 。Cố đạo đại ，thiên đại ，địa đại ，vương diệc đại 。Vực trung hữu tứ đại ，nhi vương xử nhất yên 。Nhân pháp địa ，địa pháp thiên ，thiên pháp đạo ，đạo pháp tự nhiên 。

Hỗn thành ，vị phá dã ，hựu vô danh dã 。Hồng mông thủy khí ，hỗn hỗn vô danh 。Vô danh giả ，tiên thiên địa nhi sanh giả dã 。Tịch ：thanh dã 。Liêu ：hư dã 。Độc lập hồ thanh hư chi cảnh ，nhi bất cải biến kì chân thường ，vô phi thử hỗn thành nhi dĩ 。Nhất vật chu lưu ，toàn hồ vạn vật nhi bất nguy đãi ，thị khả vi thiên hạ mẫu dã 。Đạo tổ tự khai tích dĩ lai ，dĩ tri hỗn độn chi tiền ，hữu thử mẫu khí 。Sanh thiên 、sanh địa 、sanh nhân 、sanh vật ，giai vu mẫu khí thai chi 。Hữu vấn kì danh giả ，bất tri kì danh ，tiên dĩ đạo tự tự chi 。Đạo tòng thủ 、sước ，tiên thiên địa nhi hành sanh giả dã 。Nhân tự cường danh ，hựu đắc nhất đại 。Đại tòng nhất 、nhân ，tiên thứ vật nhi thủ xuất giả dã 。Do thử dĩ cập vạn thế ，giai xưng vi đại đạo yên 。Đại tắc vô sở bất hành ，thượng kiền hạ khôn ，thệ tương khứ nhữ 。Thệ tắc vô sở bất đáo ，bắc khảm tây đoái ，viễn diệc trí chi 。Thị đạo dã ，cùng cực tất phản 。Hoặc khả xuất hồ chấn ，tề hồ tốn ，kiến hồ li ，thành hồ cấn hồ 。Đại tai ！Đạo dữ thiên 、địa 、vương đồng vi vực trung tứ đại tai 。Vô đạo bất tri thiên ，thiên đại dã 。Vô thiên bất phúc địa ，địa đại dã 。Vô địa bất tái vương ，vương diệc đại dã 。Vương cư kì nhất ，nhất nhân thủ chúng nhân dã 。Vương vi nhân chủ ，bất li hồ nhân 。Nhân tại địa thượng ，cố pháp địa 。Địa tại thiên hạ ，cố pháp thiên 。Thiên tại đạo nội ，cố pháp đạo 。Đạo mạc diệu vu tự nhiên ，cố pháp tự nhiên 。

Đệ nhị thập lục chương

（hà thượng công chú bổn tác trọng đức chương ，bành bổn tác trọng tĩnh chương ）

Trọng vi khinh căn ，tĩnh vi táo quân 。Thị dĩ quân tử chung nhật hành bất li khinh trọng 。Tuy hữu vinh quan ，yến xử siêu nhiên 。Nại hà dĩ vạn thừa chi chủ ，nhi thân

khinh thiên hạ ? Khinh tắc thất thần , táo tắc thất quân 。

Trọng giả , thủy dã 。Khinh giả , hỏa dã 。Thủy trung sanh hỏa , cố dĩ trọng vi khinh chi căn 。Tĩnh giả , định dã 。Táo giả , tuệ dã 。Định trung sử tuệ , cố dĩ tĩnh vi táo chi quân 。Thường quan tài đức tịnh trọng chi quân tử , chung nhật du hành , bất li khinh trọng , dục sử thi dụng khinh khoái dã 。Tuy hữu vinh quan , yến xử siêu nhiên , bất dĩ phân hoa nhiễu tĩnh dã 。Nại hà giáng cung chủ nhân , tôn nhược vạn thừa giả , cự dĩ thân khinh thiên hạ nhi vong chi , toàn bất trì trọng dưỡng khinh , toàn bất thủ tĩnh chế táo 。Ngô khủng nhất phái khinh , tắc thất hiền trung chi chân thủy , nhi hỏa vô căn hĩ 。Hỏa sanh vu thủy , thủy vi hỏa chi dụng , cố viết thần 。Nhất phái táo , tắc thất tâm trung chi chân định , nhi tuệ vô quân hĩ 。Tuệ phát hồ định , định vi tuệ chi chủ , cố viết quân 。

Đệ nhị thập thất chương

(hà thượng công chú bổn tác xảo dụng chương , bành bổn tác yếu diệu chương)

thiện hành vô triệt tích , thiện ngôn vô hà trích , thiện kế bất dụng trù sách , thiện bế vô quan kiện nhi bất khả khai , thiện kết vô thằng ước nhi bất khả giải 。Thị dĩ thánh nhân thường thiện cứu nhân , cố vô khí nhân 。Thường thiện cứu vật , cố vô khí vật 。Thị vị tập minh 。Cố thiện nhân , bất thiện nhân chi sư 。Bất thiện nhân , thiện nhân chi tư 。Bất quý kì sư 。Bất ái kì tư , tuy trí đại mê , thị vị yếu diệu 。

Vô triệt tích giả , tự nhiên chi hà xa , hữu tắc tồn tưởng bàn vận hĩ 。Vô hà trích giả , tự nhiên chi tổ thuật , hữu tắc vi bội tông chỉ hĩ 。Bất dụng trù giả , tự nhiên chi hỏa hậu , dụng trù tắc câu nê hào sách hĩ 。Bất khả khai giả , tự nhiên chi nội cấm , khả khai tắc giả bế nhĩ mục hĩ 。Bất khả giải giả , tự nhiên chi ngưng tụ , khả giải tắc miễn cường toát hợp hĩ 。Thị dĩ thánh nhân thủ tự nhiên chi thường thiện , lập kỷ lập nhân , nhân giai khả trọng 。Thành kỷ thành vật , vật giai khả quan 。Tập minh giả , dĩ tiên giác giác hậu giác , tâm tương thừa nhi cảnh ngộ , thử chi vị tập minh dã 。Cố thiện nhân khắc minh minh đức , bất thiện nhân thân chi , diệc dĩ minh đức 。Bất thiện nhân bất tri tự tỉnh , thiện nhân kiến bất thiện , năng nội tự tỉnh 。Chuyển tương sư , chuyển tương tư dã 。Nhược bất dĩ tương tư 、tương sư , vi khả quý khả ái chi sự , tắc tự tác thông minh , tuy hữu trí tuệ , diệc nhược đại mê dã 。Tu thân yếu diệu , bất ngoại hồ thử 。

Đệ nhị thập bát chương

(hà thượng công chú bổn tác phản phác chương , bành bổn tác thường đức chương)

tri kì hùng ，thủ kì thư ，vi thiên hạ khê 。Vi thiên hạ khê ，thường đức bất li ，phục quy vu anh nhân 。

Thử tiết hữu nhị nghĩa ，giai vi trì thân chi sĩ sở đương tri nhi đương thủ giả 。Nhất viết hùng thi thư hóa 。《tham đồng 》vân ：“hùng dương bá huyền thi ，thư âm thống hoàng hóa 。”Thị dã 。Tri thử tắc năng thi 、năng hành ，thủ thử tắc năng hóa 、năng dục 。Thư hùng giao cảm ，tắc kim tàng vu thủy ，toàn phục thủy sanh kì kim 。Kim khí túc nhi triều tín chí ，kì thế như tào khê nhiên 。Đảo lưu nghịch thượng ，thị vi thiên hạ tào khê chi thủy dã 。Nhiên tuy vi tào khê chi thủy ，nhi dương hỏa kí tiến ，âm phù hựu lâm ，quy căn phục mệnh chi thường đức bất khả li dã 。Cố phục quy vu thổ phủ ，dĩ dưỡng kì thai anh 。

Nhất viết hùng quy thư phục 。《ngộ chân 》vân “hùng lí hoài thư kết thánh thai ”thị dã 。Nhược luận sản vật chi lí ，âm cực dương sanh ，tắc thị thư lí hoài hùng 。Nhược luận dưỡng vật chi sự ，dương cực âm sanh ，tắc thị hùng lí hoài thư 。Hùng lí hoài thư giả ，kí đắc hùng quy dĩ hợp đan ，canh yếu thư phục dĩ ôn đan dã 。Kì thế như khê hác nhiên ，tự thượng chú hạ ，lạc vu khê trung ，cố thủ thư chi đạo ，tức như thiên hạ chi khê hác ，hữu lưu hữu quy 。Thử chân thường chi nguyên đức ，bất khả li kì địa giả dã 。Quy vu khê ，do chi quy vu hoàng đình 。Phục quy vu anh nhân ，nhân tĩnh dĩ dưỡng thánh thai dã 。

Tri kì bạch ，thủ kì hắc ，vi thiên hạ thức 。Vi thiên hạ thức ，thường đức bất thắc ，phục quy vu vô cực 。

Thử thánh tẫn thư hùng chi lí ，nhi phát kì tế vi ，phục giả sắc tương dĩ luận chi 。Bạch giả ，kim tinh ，hắc giả ，thủy cơ 。Kim tinh giả ，hùng dương bá vu thư nhi sanh giả dã 。Thử tinh vị hữu chi tiên ，khôn mẫu chi thể bổn hư ，nhân dữ kiền phụ giao quang ，khôn toại thật nhi thành khảm 。Khảm hình dĩ cụ ，nguyệt thổ đoái phương ，thị danh thủy trung chi kim 。Thủy trung chi kim ，thật lại khôn mẫu chi dưỡng dục nhi thành ，cố xưng mẫu khí 。《ngộ chân 》vân ：“hắc trung thủ bạch vi đan mẫu ”thị dã 。Mẫu khí hữu bạch quang ，hào viết dương quang 。Dương quang phát hiện ，tức vận kỷ hống dĩ nghênh chi ，sở vị nhị hậu cầu dược dã 。Bỉ thử tương đương ，nhị bát đồng loại ，cầm tại nhất thì ，luyện thành dương đan ，tức đan mẫu dã 。Nhiên kì tạo hóa tại ngoại ，cố đan mẫu chích toán ngoại dược ，học nhân dĩ ngoại dược tu nội dược ，dĩ mẫu khí phục tử khí 。Đan mẫu chi trung ，hựu sản dương duyên ，tức giá hà xa dĩ vận chi ，nghịch hồi bổn cung ，tiềm phục thổ phủ ，tứ hậu hòa hợp ，tam tính giao hoan ，giá hồi khoái hoạt tiện đắc trường sanh 。Đãn pháp công tuy thị như thử ，nhi tri bạch tất tiên thủ hắc ，thủ hắc nãi năng tri bạch ，tri bạch

hoàn yếu thủ hắc 。Thử trung hữu tam tằng diệu dụng ，túc vi thiên hạ thức trình 。Nhân năng y thử hành chi ，tắc tự nhiên chi thường đức bất soa thắc dã 。Kí bất soa thắc ，nãi năng quy chứng vu vô cực ，nhi luyện thần hoàn hư hĩ 。Tri bạch tất thủ hắc giả ，dương vãng âm trung dã 。Thủ hắc nãi năng tri bạch giả ，âm trung dương sản dã 。Tri bạch hoàn yếu thủ hắc giả ，thần quy khí phục dã 。Thiên địa vạn vật chi lí ，giai thị như thử 。Cố vi thiên hạ thức trình yên 。

Tri kì vinh ，thủ kì nhục ，vi thiên hạ cốc 。Vi thiên hạ cốc ，thường đức nãi túc ，phục quy vu phác 。Phác tán tắc vi khí ，thánh nhân dụng chi ，tắc vi quan trường ，cố đại chế bất cát 。

Thuận thành nhân ，vinh sự dã 。Nghịch thành tiên ，nhục sự dã 。Nhiên nhân đương tri thành nhân chi vinh ，nhi thủ thành tiên chi nhục 。Thường nhục chi học ，tuyệt học dã 。Hư tâm dưỡng khí ，hữu như thiên hạ chi không cốc 。Năng tranh thiên hạ chi không cốc ，tắc trí hư thủ tĩnh chi thường đức ，nãi năng túc dã 。Thường đức kí túc ，nãi phục quy chứng vu hồn phác ，nhi phản bổn hoàn nguyên hĩ 。Hồn phác chi chân ，tán kiến nhi sanh vạn vật ，vân vân chi thịnh ，giai khả thủ kì tài nhi chế vi khí 。Thánh nhân dục dụng kì khí ，tắc vi quan âm dương ，trường thứ hối ，nhi bảo hợp chi ，dĩ quy vu nhất yên 。Cố đại chế thiên hạ giả ，bất thượng phân cát dã 。

Đệ nhị thập cửu chương

（hà hạ công chú bổn tác vô vi chương ，bành bổn tác thần khí chương ）

tương dục thủ thiên hạ nhi vi chi ，ngô kiến kì bất đắc dĩ 。Thiên hạ thần khí ，bất khả vi dã 。Vi giả bại chi ，chấp giả thất chi 。Phàm vật hoặc hành 、hoặc tùy ，hoặc ha 、hoặc xuy ，hoặc cường 、hoặc luy 、hoặc tái 、hoặc huy 。Thị dĩ thánh nhân khứ thậm 、khứ xa 、khứ thái 。

Thiên hạ ：bỉ thân trung dã 。Thần khí ：ngôn chí trọng dã 。Tiên thiên đại đạo ，dĩ tự nhiên vô vi nhi thành 。Tục nhân đa nghi kì không tịch ，cố lão tổ thuyết thử dĩ kì nhân viết ：nhân dĩ vô vi vi không tịch tai 。Ngô tương dục thủ thiên hạ nhi hành hữu vi chi chánh ，hựu kiến hữu vi giả chi chuyển đa phân nhiễu ，chuyển đa thiết thi ，vô thành tựu nhi vô hưu tức dã 。Phu thiên hạ chi thần khí chí trọng ，dĩ hữu vi nhi đa sự ，bất như vô vi chi thiểu sự dã ，cố bất khả vi dã 。Vi dĩ cầu thành nhi phản bại ，vi ，bại chi dã 。Chấp dĩ cầu đắc nhi phản thất ，chấp ，thất chi dã 。Thiên hạ như thị ，phàm vật giai nhiên 。Vật chi tại thân giả ，hoặc dương vãng độc hành ，hoặc âm lai tương tùy ，hoặc hấp nhiên nhi ha ，hoặc du nhiên nhi xuy ，hoặc khí túc nhi cường tráng ，hoặc khí nộn nhi thanh luy ，hoặc tái chi thượng thăng ，hoặc huy chi hạ hàng ，vô phi tự nhiên nhi nhiên giả 。Thị dĩ thánh nhân hành đạo ，khứ quá

thậm ，khứ kiêu xa ，khứ thái xỉ 。Tam giả giai hỉ vu hữu vi chi bệnh dã ，cố khứ chi 。

Đệ tam thập chương

（hà thượng công chú bổn tác kiệm vũ chương ，bành bổn tác binh cường chương ）

dĩ đạo tá nhân chủ giả ，bất dĩ binh cường thiên hạ ，kì sự hảo hoàn 。Sư chi sở xử ，kinh cức sanh yên 。Đại quân chi hậu ，tất hữu hung niên 。Cố thiện giả quả nhi dĩ hĩ ，bất cảm dĩ thủ cường 。Quả nhi vật căng ，quả nhi vật phạt ，quả nhi vật kiêu ，quả nhi bất đắc dĩ ，quả nhi vật cường 。Vật tráng tắc lão ，thị vị bất đạo ，bất đạo tảo dĩ 。

Nhân chủ cường đức bất cường binh ，dĩ đạo tá nhân chủ giả ，khởi khả dĩ giáp binh cường kì thiên hạ hồ ？Nhiên hữu xuất kì binh nhi khoa đại vũ công giả ，tức hữu nhập kì binh nhi kính tu văn đức giả 。Thiên hạ chi sự ，diệc đa hảo hoàn dã 。Duy thị sư đáo chi xử ，kinh cức giai sanh ，giác thứ thương chi khả bi dã 。Quân quá chi dư ，hung niên hựu khởi ，thống đao phân chi dư độc dã 。Binh khởi khả khinh ngôn hồ tai ？Cổ nhân thiện binh giả ，sừ gian cấm bạo ，khứ tặc an dân 。Tinh kì tái đạo ，vọng nhược cam lâm 。Quả vu cứu nan nhi dĩ hĩ ，phi cảm cường dã 。Nhiên quả dã ，tu tuyệt kì căng、phạt、kiêu yên 。Căng tắc hữu hảo binh chi niệm ，phạt tắc hữu cùng binh chi tâm ，kiêu tắc hữu khoa binh chi tưởng 。Tuy quả dã ，diệc vô thiện ý dã 。Nhược hữu thiện ý nhi quả ，quả nhi chí vu dân nan bất dĩ ，tắc đại binh diệc bất dĩ 。Diệc tại hồ lực cứu kì nan nhi dĩ ，phi kì cường dã 。Hựu hoặc địch khí bất suy ，bích lũy tương trì ，tráng binh dã ，tất vi lão binh ，thử diệc tàn tặc ngô sư dã 。Tàn tặc ngô sư ，tương dục tru bất đạo ，nhi phản tự hành kì bất đạo dã 。Tru bất đạo nhi chí vu tự hành kì bất đạo ，tắc bất như kì truân điền phòng ngự、hưu tức ngã binh chi vi đắc dã 。Thế chi hảo cường giả ，diệc thường quan chi vu vật hồ ？Vật tráng tắc lão ，khả tưởng cường tất suy dã 。Dụng vật nhi sử vật bị ，thị vi bất hợp vu đạo dã 。Bất hợp vu đạo ，bất như kì tảo dĩ dã 。

Chương nội bị ngôn hành binh chi lợi hại ，nhi tỉnh đạo diệu xử tại nhất vật tự đả chuyển 。Ngôn kì hữu tác hữu vi ，giai nhân tinh suy khí bại ，bất đắc dĩ nhi hành bổ đạo chi công ，diệc dĩ quả hĩ 。Chí vu bách nhật trúc cơ ，tam niên luyện kỷ ，hựu chí quả dã 。ức hoặc đan cơ vị lập ，kỷ tính vị minh ，bất phương tái trúc、tái luyện ，hựu chí quả dã 。Nhiên vật dĩ quả khoa cường dã ，trì doanh bất dĩ ，tất tao khốn nhược 。Đại dược tương chí ，du thì vô dụng 。Cố viết vật tráng tắc lão ，bất như tảo dĩ 。

Đệ tam thập nhất chương

（hà thượng công chú bổn tác yển vũ chương，bành bổn tác giai binh chương）

phu giai binh giả，bất tường chi khí，vật hoặc ác chi，cố hữu đạo giả bất xử。Thị dĩ quân tử cư tắc quý tả，dụng binh tắc quý hữu。Binh giả bất tường chi khí，phi quân tử khí，bất đắc dĩ nhi dụng chi，điềm đạm vi thượng。Thắng nhi bất mĩ，nhi mĩ chi giả，thị nhạc sát nhân dã。Phu nhạc sát nhân giả，bất khả đắc chí vu thiên hạ hĩ。Cố cát sự thượng tả，hung sự thượng hữu。Thị dĩ thiên tương quân xử tả，thượng tương quân xử hữu，dĩ tang lễ xử chi。Sát nhân chúng đa，dĩ bi ai khấp chi，chiến thắng dĩ tang lễ xử chi。

Giai chi vi ngôn tường dã，giai binh nhi viết bất tường，binh thượng khả hảo hồ tai？Binh chi vi hại dã，vô vật bất ác，dĩ kì trù sách phồn nhi tư nhiễu đa nhĩ，hữu đạo giả khởi cư thử hảo binh chi danh hồ？Thị dĩ quân tử xử thế，yến cư tắc quý tả，tả vi cát dã。Dụng binh tắc quý hữu，hữu vi hung dã。Ích dĩ kiến binh chi bất tường dã。Phu binh nguyên phi quân tử chi khí，nhiên hữu bất đắc dĩ nhi dụng chi giả，cứu nan vi thượng。Vật ý táo nhi tình nùng，đình chướng tiêu nhiên，điềm đạm nhi dĩ hĩ。Tức hoặc chế thắng khải hoàn，chung bất dĩ binh vi mĩ sự。Nhược dĩ binh vi mĩ sự giả，kì hung trung tất hảo sát nhân giả dã。Sát nhân chi nhân，khởi khả sử chi đắc chí triêu đình，độc vũ thiên hạ tai？

Thường quan vu nhân sự nhi khái nhiên hĩ，cát sự thượng tả，hung sự thượng hữu。Tả vi dương nhi hữu vi âm，dương chủ sanh nhi âm chủ sát dã。Cố quân trung hữu thượng tương quân，hữu thiên tương quân。Thiên tương quân chi đồ，phi đắc thượng tương quân chi lệnh，bất cảm công sát。Thị tri thiên tương quân chi hữu sanh ý dã，cố kì vị cư tả。Thượng tương quân chi hữu sát ky dã，cố kì vị cư hữu。Cư hữu giả，tang lễ dã。Thiên hạ bất tường chi sự，mạc quá vu tang lễ。Cố dĩ tang lễ xử thượng tương quân，nhi giới kì vật khinh sát yên。Hi！Nhất tương công thành vạn cốt khô，kì sự khả vi thống khốc dã。Cố sát nhân chi chúng，dĩ bi ai khấp chi，chiến thắng dĩ tang sự xử chi。Thái thượng chi tâm，tức thiên địa hảo sanh chi tâm dã dĩ。

Ngu án：chương trung dụ ý，cái ngôn nữ đỉnh bất tường，vị khả dụng nhĩ。Nhiên kì luận dụng binh chi hại，diệc thống tuyệt。

Đệ tam thập nhị chương

（hà thượng công chú bổn tác thánh đức chương，bành bổn tác vô danh chương）

Đạo thường vô danh、phác。Tuy tiểu，thiên hạ bất cảm thần。Hầu vương nhược năng thủ，vạn vật tương tự tân。Thiên địa tương hợp，dĩ hàng cam lộ，nhân mạc chi lệnh nhi tự quân。Thủy chế hữu danh，danh diệc kí hữu，phu diệc tương tri chỉ，tri chỉ sở dĩ bất đãi。Thí đạo chi tại thiên hạ，do xuyên cốc chi vu giang hải。

Đại đạo vô danh tượng，thuần thị nhất đoàn hồn phác。Hữu như vô cực，phác tuy tiểu，nhiên cư thái cực chi thượng，khởi khả ngự nhi hạ chi hồ？Hầu vương thủ kì phác，tắc đại chế bất cát，vạn vật diệc đồng lai tân dã。Địa thượng hồ thiên，tắc thiên địa giao thái，nhi cam lộ hạ thùy，bất phiền tạo trì nhi điều quân，thần khí vu thử lưỡng bình dã。Khí hóa vi dịch，sơ danh kim dịch hoàn đan。Kim dịch chi danh kí lập，phu diệc tương chỉ vu thổ phủ nhi dưỡng chi dã。Tri chỉ bất đãi，duy bão nhất dĩ hư kì tâm，tự nhiên thái định yên。Thử đạo dã，thôi chi vu thiên hạ，do xuyên cốc chi vu giang hải，nhi hữu sở quy túc dã。

Đệ tam thập tam chương

（hà thượng công chú bổn tác biện đức chương）

tri nhân giả trí，tự tri giả minh。Thắng nhân giả hữu lực，tự thắng giả cường。Tri túc giả phú。Cường hành giả hữu chí。Bất thất kì sở giả cửu。Tử nhi bất vong giả thọ。

Tri nhân sự giả，đắc diệu trí。Tự tri kì bổn lai giả，đắc viên minh。Cái dĩ liễu tính hĩ。Thắng nhân dục giả，hữu định lực。Tự thắng kì thi tặc giả，hữu chân cường。Cái dĩ liễu mệnh hĩ。Tri túc thủ phú，chỉ hỏa dưỡng đan。Cường hành hữu chí，diện bích cửu niên。Nhất đắc vĩnh đắc，dữ địa đồng cửu。Tâm tử thần tồn，dữ thiên đồng thọ。

Đệ tam thập tứ chương

（hà thượng công chú bổn tác nhâm thành chương）

đại đạo phiếm hề，kì khả tả hữu。Vạn vật thị chi dĩ sanh nhi bất từ，công thành bất danh hữu。Y bị vạn vật nhi bất vi chủ，thường vô dục，khả danh vu tiểu；vạn vật quy yên nhi bất vi chủ，khả danh vu đại。Thị dĩ thánh nhân chung bất vi đại，cố năng thành kì đại。

Tấn hề kì vô nhai，thị khả tả hữu phùng nguyên，tùy nhân thủ dụng。Vạn vật lại đạo sanh nhi đạo bất từ，chích vận kì thì hành nhi dĩ，công thành bất danh。Hữu y bị bất vi chủ，sanh thành nghiễm bị chi đức。Bổn vu vô vi，cố mạc năng danh bất vi chủ dã。Thủ chân thường nhi vô dục，tiểu mạc phá yên，cố khả danh vu tiểu dã。Thống hội quy nhi bất chủ，đại mạc tái yên，cố khả danh vu đại dã。Duy thánh nhân diệc bất tự hình kì đại，thử kì sở dĩ vi đại thánh nhân dã。

Đệ tam thập ngũ chương

(hà thượng công chú bổn tác nhân đức chương)

Chấp đại tượng , thiên hạ vãng 。Vãng nhi bất hại , an bình thái 。Nhạc dữ nhị , quá khách chỉ 。Đạo chi xuất khẩu , đạm hồ kì vô vị , thị chi bất khả kiến , thính chi bất khả văn , dụng chi bất khả kí 。

Đại tượng giả , vô khả tượng nhi tượng chi , cố viết đại tượng , nhưng chỉ đại đạo dã 。Năng trì đại đạo giả , tắc thiên hạ giai vãng nhi quy chi 。Vãng du kì vũ , điềm nhiên đạm nhiên , nhi vô sở hoạn hại , đãn tương an vu bình thái nhi dĩ 。Phu mĩ nhạc mĩ nhị , năng sử quá khách đình xa , dĩ đồ nhất khoái 。Nhiên tửu lan ca tán , chung bất cửu lưu hĩ 。Đại đạo tắc bất nhiên , xuất vu khẩu nhi sanh tân bổ dịch , tự giác đạm nhiên vô vị giả 。Khởi tri kiến văn câu tuyệt ? Chánh phục thủ dụng bất cùng dã 。

Đệ tam thập lục chương

(hà thượng công chú bổn tác vi minh chương)

tương dục hấp chi , tất cố trương chi 。Tương dục nhược chi , tất cố cường chi 。Tương dục phế chi , tất cố hưng chi 。Tương dục đoạt chi 。Tất cố dữ chi 。Thị vị vi minh 。Nhu thắng cương , nhược thắng cường 。Ngư bất khả thoát vu uyên , quốc chi lợi khí bất khả dĩ kì nhân 。

Cố : tiên dã 。Hấp , liễm dã 。Dục hấp cố trương , tán tương phục liễm dã 。Dục nhược cố cường , tiến tương phục thối dã 。Dục phế cố hưng , vinh tương phục lạc dã 。Dục đoạt cố dữ , khứ tương phục phản dã 。Vãng lai tương nhân , lí khả kiến vi tri trứ , cố viết vi minh 。Nhu nhược thắng cương cường , bất chiến nhi tự phục dã 。Tri ngư chi bất khả thoát uyên , tắc tri đạo chi bất li hồ thân 。Tri khí chi bất khả kì nhân , tắc tri đạo chi tất do hồ kỷ 。

Đệ tam thập thất chương

đạo thường vô vi nhi bất vi 。Hầu vương nhược năng thủ , vạn vật tương tự hóa 。Hóa nhi dục tác , ngô tương trấn chi dĩ vô danh chi phác 。Vô danh chi phác , diệc tương bất dục 。Bất dục dĩ tĩnh , thiên hạ tương tự chánh 。

Vô vi vô bất vi giả , vô vi chi vi , tức thị hữu vi 。Khế sở vị xử trung chế ngoại 、ngưng thần thành khu giả thị dã 。Hầu vương năng thủ , vạn vật tự hóa 。Cung kỷ vô vi , khả trì thiên hạ 。Thái cổ chi di phong , bất khả tưởng hồ ? Duy thị thừa bình cửu nhi động tác hưng , yến nhạc phồn hoa , phi quốc gia chi phúc dã 。Ngô tương trấn chi dĩ hồn nhiên chi phác , sử bỉ thủ phác hoàn chân , thứ kỉ dục tác giả bất dục tác

yên 。Bất dục tác ，tắc vạn vật điềm tĩnh ，bất cầu thiên hạ chánh ，nhi thiên hạ tương tự chánh dã 。

Đệ tam thập bát chương

Thượng đức bất đức ，thị dĩ hữu đức ；hạ đức bất thất đức ，thị dĩ vô đức 。Thượng đức vô vi nhi vô dĩ vi ，hạ đức vi chi nhi hữu dĩ vi 。Thượng nhân vi chi nhi vô dĩ vi ，thượng nghĩa vi chi nhi hữu dĩ vi ，thượng lễ vi chi nhi mạc chi ứng ，tắc nhương tí nhi nhưng chi 。Cố thất đạo nhi hậu đức ，thất đức nhi hậu nhân ，thất nhân nhi hậu nghĩa ，thất nghĩa nhi hậu lễ 。Phu lễ giả ，trung tín chi bạc ，nhi loạn chi thủ dã 。Tiền thức giả ，đạo chi hoa ，nhi ngu chi thủy dã 。Thị dĩ đại trượng phu xử kì hậu ，bất xử kì bạc 。Cư kì thật ，bất cư kì hoa 。Cố khứ bỉ thủ thử 。

Thượng đức chi sĩ ，bất kiến hữu đức chi tượng ，nhi thả hữu đức chi lượng 。Hạ đức chi sĩ ，bất dục tự thất kì hữu đức chi danh ，nhi dĩ tiên thành vi vô đức chi nhân 。Thượng đức bất đức ，thủ vô vi dã ，diệc nhân vạn vật tự hóa nhi vô dĩ vi dã 。Hạ đức bất thất đức ，hỉ hữu vi dã ，phản lệnh quần tình hảo động ，nhi hữu dĩ vi dã 。Nhân chi sở vi giả ，thân chi thị dã 。Thiên hạ duyệt phục ，cố diệc vô dĩ vi dã 。Nghĩa chi sở vi giả ，úy chi thị dã ，thiên hạ chấn cảm ，cố diệc hữu dĩ vi dã 。Nhiên nhân ，nhất nhân dã 。Nghĩa ，nhất nghĩa dã 。Chí vu lễ ，tắc triêu hữu nhân cách ，dã hữu thù tục ，tắc vi chi thậm nan dã 。Dục cường nhi hành chi ，dân mạc dữ ứng ，phản sử nhương tí tương tranh ，tự nhưng sở tòng ，thiên hạ sự bất tương nan vi hồ ？

Phu đại đạo bất tranh ，tức năng sử dân bất tranh ，thử hà như chi thượng lí tai ？Nãi nhất thất nhi vi nhân hĩ ，hựu nhất thất nhi vi nghĩa hĩ ，tái nhất thất nhi vi lễ hĩ 。Nhi hậu vân vân giả ，sở dĩ thán khí vận chi chuyển di ，phi vị nhân nghĩa chi hữu thiên dụng dã 。Phu lễ dĩ trung tín vi căn bổn ，bạc tục khởi nhi phản khai vũ loạn ，tất lại lễ dĩ hoàn thuần dã 。Tiền thức giả ，tính đạo chi quang minh ，hoa diễm thịnh nhi phản sanh ngu ám ，diệc tiền thức chi biến canh dã 。Thị dĩ đại trượng phu lập thân xử hậu bất xử bạc ，cư thật bất cư hoa ，khứ thủ du nghi ，vị hồn phác do tại nhân gian khả dã 。

Đệ tam thập cửu chương

tích chi đắc nhất giả ：thiên đắc nhất dĩ thanh ，địa đắc nhất dĩ trữ ，thần đắc nhất dĩ linh ，cốc đắc nhất dĩ doanh ，vạn vật đắc nhất dĩ sanh ，hầu vương đắc nhất dĩ vi thiên hạ trinh 。Kì trí chi nhất dã ，thiên vô dĩ thanh tương khủng liệt ，địa vô dĩ trữ tương khủng phát ，thần vô dĩ trữ tương khủng hiết ，cốc vô dĩ doanh tương khủng

kiệt ，vạn vật vô dĩ sanh tương khủng diệt ，hầu vương vô dĩ trinh quý cao tương khủng túc 。Cố quý dĩ tiện vi bổn ，cao dĩ hạ vi cơ ，hầu vương tự vị cô quả bất cốc 。Thử kì dĩ tiện vi bổn dã ，phi hồ ？Cố trí sổ xa vô xa ，bất dục lục lục như ngọc ，lạc lạc như thạch 。

Tích ：thái sơ chi tiên dã 。Nhất ：chúng sổ chi thủy dã 。Thủy sanh chi vật ，kì danh vi nhất ，thái sơ dĩ tiền mang vô trứ ，thái sơ dĩ hậu phán hữu dư 。Dục đắc thử nhất giả ，tu tại thái sơ 。Tiền hậu chi gian ，hữu khí nhi vô chất ，vô chất nhi hữu tín giả dã 。Ngũ hành dĩ thủy vi nhất ，thử thủy nãi thiện chi cực trừng chi cực ，bất khả tư nghị chi công đức thủy dã 。Danh chi viết thủy ，tự cường dã 。Bất danh viết thủy ，hựu không dã 。

Kim thí tòng đắc nhất giả tố chi ；phu đạo chi thủy vu tích dã ，thiên tòng tích khai ，dĩ nhất nhi khai 。Nhiên phi hữu thử thủy ，tắc vô dĩ phân ，hà kiến kì thanh dã ？Địa tòng tích tích ，dĩ nhất nhi tích ，nhiên phi hữu thử thủy ，tắc vô dĩ thừa ，hà dĩ điện kì trữ dã ？Thần tòng tích phụng ，dĩ nhất nhi phụng 。Nhiên phi hữu thử thủy ，tắc vô dĩ cung ，hà dĩ chiêu kì linh dã ？Cốc tòng tích đạt ，dĩ nhất nhi đạt 。Nhiên phi hữu thử thủy ，tắc vô dĩ hàm ，hà dĩ trợ kì doanh dã ？Vạn vật tòng tích tác ，dĩ nhất nhi tác 。Nhiên phi hữu thử thủy ，tắc vô dĩ dục ，hà dĩ tư kì sanh dã ？Hầu vương tòng tích nhi tác chủ ，nhất dĩ vi chủ 。Nhiên phi hữu thử thủy ，tắc vô dĩ lợi dụng ，hà dĩ vi thiên hạ chi an trinh dã ？

Thiên địa thần cốc vạn vật hầu vương ，thể các bất đồng ，nhiên sở dĩ trí thanh trí trữ ，trí linh trí doanh ，trí sanh trí trinh giả ，giai dĩ nhất dã 。Thanh nhi bất liệt ，thủy khí tịnh chi 。Trữ nhi bất phát ，thủy khí tái chi 。Thanh nhi bất hiết ，thủy khí hành chi 。Doanh nhi bất kiệt ，thủy khí sung chi 。Sanh nhi bất diệt ，thủy khí dưỡng chi 。Trinh nhi bất túc ，kì quý cao giả ，thủy đức phụ chi ，dĩ kì tính ti tiện nhi lưu hạ dã 。

Tự cổ nhân chủ ，khiêm tôn nhi quang ，cố quý dĩ tiện vi bổn ，cao dĩ hạ vi cơ 。Cô quả bất cốc ，hầu vương chi tự xưng ，diệc thậm tiện nhi thậm hạ dã 。Nhi bất tri phú hữu tứ hải ，quý vi thiên tử ，ngọc thực vạn phương giả ，tức lẫm thử cô quả bất cốc nhi đắc chi dã ，khởi phi dĩ tiện vi bổn hồ ？

Phàm hầu vương chi thủ kì tiện ，chánh hầu vương chi thủ kì nhất dã 。Cố do thử nhi thôi trí vu vật ，hữu như tạo sổ xa giả ，chuyển vật xa dụng ，dĩ kì đa nhi vọng giá chi ，bại tẫn bất giác dã 。Hựu như ngọc chi lục lục ，thạch chi lạc lạc ，kì cụ chúng đa chi mạo giả ，thái thượng bất dục thủ chi hĩ 。

Đệ tứ thập chương

（hà thượng công chú bổn vi khứ dụng chương ）

phản giả đạo chi động ，nhược giả đạo chi dụng 。Thiên hạ vạn vật sanh vu hữu ，hữu sanh vu vô 。

Phản ：phục dã 。Thiên địa minh hợp ，nhất dương lai phục ，đạo chi sơ động dã 。Nhược ：nhu dã 。Thân tâm điềm tĩnh ，chuyên khí trí nhu ，đạo chi diệu dụng dã 。Hoàn đan chi sự ，tại hồ dĩ kiền chi hữu nhập khôn chi vô ，kiền chủng chi nhi khôn sản chi ，vô trung sanh hữu ，cố đạo sanh vu hữu ，hữu sanh vu vô dã 。Thiên hạ vạn vật ，giai thị như thử 。

Đệ tứ thập nhất chương

（hà thượng công chú bổn tác đồng dị chương ，bành bổn vi văn đạo chương ）

Thượng sĩ văn đạo ，cần nhi hành chi 。Trung sĩ văn đạo ，nhược tồn nhược vong 。Hạ sĩ văn đạo ，đại tiếu chi 。Bất tiếu bất túc dĩ vi đạo 。Cố kiến ngôn hữu chi ：minh đạo nhược muội ；tiến đạo nhược thối ；di đạo nhược loại ；thượng đức nhược cốc ；đại bạch nhược nhục ；nghiễm đức nhược bất túc ；kiến đức nhược thâu ；chất chân nhược du ；đại phương vô ngung ；đại khí vãn thành ；đại âm hi thanh ；đại tượng vô hình 。Phu duy đạo ，thiện thải thả thành 。

Thượng sĩ chi đạo hành ，dĩ cần vi bổn 。Kì trung hữu bất tự huyễn 、bất tự duệ 、bất tự dị 、bất tự thật 、bất tự hiển 、bất tự mãn ，phụng hành nhược tự giải ，tín thụ nhược tự khi giả ，nhi hậu năng thao quang từ luyện ，đồng trần thủ hư ，hỗn tích cầu thành ，tích âm kính đạo 。Phủ tắc dữ trung sĩ chi tồn vong 。Hạ sĩ chi đại tiếu nhất dã ，ô đắc vị chi cần ？Trung sĩ văn đạo ，đoạn tục tố khứ ，cố viết nhược tồn nhược vong 。Hạ sĩ văn chi nhi đại tiếu ，tiếu tức hủy báng chi đồ dã 。Nhiên tuy đại tiếu ，vu đạo vô tổn 。Bất tiếu phản bất kiến vi chí đạo dã 。Cổ nhân lập ngôn ，diệc hữu thử ý 。Kì ngôn tu đạo giả ，minh nhược muội ，tức bất tự huyễn dã 。Tiến nhược thối ，tức bất tự duệ dã 。Thao quang từ luyện hữu như thử 。Di nhược loại ，tức bất tự dị dã 。Thượng đức nhược cốc ，tức bất tự thật dã 。Đồng trần thủ hư hữu như thử 。Đại bạch nhược nhục ，tức bất tự hiển dã 。Nghiễm đức nhược bất túc ，tức bất tự mãn dã 。Hỗn tích cầu thành hữu như thử 。Kiến đức nhược thâu ，tuy phụng hành nhi nhược tự giải 。Chất trực nhược du ，tuy tín thụ nhi nhược tự khi 。Tích âm kính đạo hữu như thử 。Thử giai thượng sĩ chi cần tu ，phi trung hạ sở năng xí dã 。Sở dĩ phương hữu tứ ngung ，đại phương vô chi ，đãn thủ trung dã 。Khí vọng tảo thành ，nhi đại khí vô chi ，dục cầu chí dã 。Đại âm 、đại tượng ，vô thanh 、vô hình ，trung dong chi sở vị khủng cụ bất văn ，giới thận bất đổ giả 。Phi tức thử dư ？Bão đạo nhân gian ，cấp dữ vô tẫn ，thả sử hóa công đại thành dã ，chân thượng sĩ dã 。

Đệ tứ thập nhị chương

đạo sanh nhất ，nhất sanh nhị ，nhị sanh tam ，tam sanh vạn vật 。

Đạo lập tam tài chi thượng ，ngũ hành chi tiên 。Thái thượng luận tạo hóa 。Cố tất dĩ đạo vi thủy 。Đại đạo vô hình ，hồn nhiên vô cực 。Đãi kì tĩnh trung sanh động ，nhi nhất nãi kiến yên 。Nhất giả ，thủy dã ，tại quái vi khảm 。Khảm cư bắc phương ，lao quái dã 。Vạn vật chi sở dĩ thành thủy nhi thành chung giả ，giai tại hồ thị 。Thành chung ，tắc thứ hối quy căn 。Thành thủy ，tắc nhất dương lai phục 。Dương tức hỏa dã ，cố ngôn thủy nhi hỏa tại kì trung ，nhất sanh nhị dã 。Thủy hỏa điều quân ，âm dương giao thái ，mộc tình manh động ，vật loại phiền xương ，thị cố nhị sanh tam ，tam sanh vạn vật dã 。Thử thống ngôn tạo hóa ，nhi đan đạo diệc tại kì trung 。

Ngu án ：hậu thiên hậu hành ，kì sổ loạn nhi phồn ，ngũ sổ cử nhi hành nãi bị 。Kim sanh thủy ，tứ sanh nhất dã 。Thủy sanh mộc ，nhất sanh tam dã 。Mộc sanh hỏa ，tam sanh nhị dã 。Hỏa sanh thổ ，nhị sanh ngũ dã 。Thổ sanh kim ，ngũ sanh tứ dã 。Tiên thiên ngũ hành ，kì sổ trì nhi giản ，tam sổ cử nhi ngũ khả bao 。Thủy trung hỏa phát ，nhất sanh nhị dã 。Mộc dĩ hỏa vượng ，nhị sanh tam dã 。Mộc sanh chi thì ，tức vạn vật phủ sanh chi thì ，tam khả dĩ thống vạn dã 。

Hựu ，án tu đan chi pháp ，ngũ hành giai bao vu nhất nhị ，thủy hỏa song tu ，tam tứ ngũ giai trợ chi ，khả bất tất ngôn tam dã 。Thái thượng cử tam ，cái dĩ tam nhi cùng cực vạn vật ，cố đái xuất tam chi sổ nhĩ 。Thả bất tất ngôn nhị dã ，nhất khí vi đan ，nhị tam tứ ngũ giai trợ chi ，ngũ hành giai bao vu nhất dã 。Thủy trung sản dương hỏa ，nhất bao nhị dã 。Thủy trung tàng mộc hống ，nhất bao tam dã 。Thủy trung hiện kim duyên ，nhất bao tứ dã 。Thủy trung hoài chân thổ ，nhất bao ngũ dã 。Thả bất tất ngôn nhất dã ，yểu minh chi vật ，phôi thai hư vô ，hựu khả bao chi vu đạo dã 。Hoàn đan chi thuật ，khởi bất chí giản nhi chí dịch tai ？Ngôn tuy đa nhi quy vu chí yếu ，chích giác kì điển quý ，bất hiềm kì từ đa 。Vạn vật phụ âm nhi bão dương ，trùng khí dĩ vi hòa 。

Thượng ngôn tam sanh vạn vật ，tam ，mộc sổ dã 。Vật tòng mộc vượng ，mộc tòng hỏa vượng ，hỏa tại thủy trung sanh ，tắc vạn vật chi thể ，ngoại phụ âm nhi nội bão dương 。Ngoại âm nội dương ，ngoại hư nội thật ，hư hàm dương khí ，thị vi trùng khí 。Vật tình chí thử ，hợp thái hòa hĩ 。Kim tịnh dĩ đan pháp ngôn chi ：khôn giao kiền kim ，biến nhi thành khảm 。Khảm thể ngoại hư nhi nội thật ，tắc đương dĩ trùng hư hàm kì khí ，như thái hòa chi nhân uân yên 。

Nhân chi sở ác ，cô 、quả 、bất cốc ，nhi vương công dĩ vi xưng 。Cố vật hoặc

tổn chi nhi ích ，hoặc ích chi nhi tổn 。Nhân chi sở giáo ，ngã diệc giáo chi ，cường lương giả bất đắc kì tử ，ngô tương dĩ vi giáo phụ 。

Nhân mạc ác vu danh chi tiện ，cô quả bất cốc ，tức tiện danh dã ，nhi vương công dĩ thử tự xưng ，tuy hữu tổn vu danh hào ，thật hữu ích vu vương công dã 。Cố quan chi vu vật ，diệc hữu nhân ích chuyển tổn ，nhân tổn đắc ích giả ，ngoạn 《dịch 》đạo nhi tri chi hĩ 。Phủ quái ，thiên thượng nhi địa hạ ，dục biến vi ích ，thiên đạo bất cảm tự tôn 。Vu thị tổn thượng ích hạ ，thiên địa bất giao chi phủ vận khả biến vi tự thượng hạ hạ chi ích ，cố quân tử dĩ chi thiên thiện cải quá yên 。Thái quái ，địa thượng nhi thiên hạ ，dục tri thiện tổn ，địa đạo bất đắc tự doanh 。Vu thị tổn hạ ích thượng ，thiên địa tương giao chi thái vận ，diệc nhân hồ kì đạo thượng hành chi tổn ，cố quân tử dĩ chi trừng phẫn trất dục yên 。Thiên địa dĩ tổn nhi đắc ích ，thị dụng ích bất như dụng tổn dã 。Nhị quái bình liệt ，khước đương hiệu tổn quái nhất biên 。Hựu huống sơn trạch tổn ，điên đảo dụng chi ，tắc hựu vi phong lôi ích 。Sơn 、trạch 、phong 、lôi cảm ứng ，chánh nhân hồ tổn dã 。

Thử giáo dã ，dịch giáo dã ，cổ nhân chi giáo dã 。Thái thượng viết ：nhân chi sở giáo ，ngã diệc giáo chi ，ích giáo nhân tri tự tổn nhĩ 。Bất thiện giả ，thiện nhân chi tư ，cố hựu dĩ cường lương vi giáo phụ 。Cường lương nãi kiếp đoạt chi đồ ，tổn nhân ích kỷ ，chung bất đắc ích giả dã 。Phụ dữ phủ đồng ，tòng thượng thanh 。

Đệ tứ thập tam chương

（hà thượng công chú bổn tác thiên dụng chương ，bành bổn tác chí nhu chương ）

thiên hạ chi chí nhu ，trì sính thiên hạ chi chí kiên 。Vô hữu nhập vu vô gian ，ngô thị dĩ tri vô vi chi hữu ích 。Bất ngôn chi giáo ，vô vi chi ích ，thiên hạ hi cập chi 。

Chí nhu giả ：khí dữ thủy dã 。Khí vô bất đạt chi khiếu ，thủy vô bất thông chi kính ，cố năng trì sính chí kiên nhi vô gian dã 。Sơn thổ thạch ，tuyền xuyên sơn ，khả kiến dã 。Vô hữu giả ，vô hình chất nhi đãn hữu khí thủy ，diệc khả đạt ngô thân nhi nhập vô gian dã 。Thượng nhị cú phiếm ngôn thiên hạ chi khí thủy ，thử cú chỉ thân trung ngôn ，thí khởi pháp dã 。Hựu viết ：“ngô thị dĩ vô vi chi hữu ích 。”Vô vi giả ，bất tất bàn vận ，tự nhiên trùng đột dã 。Dĩ bất ngôn chi giáo ，hợp vô vi chi ích ，thiên hạ chân vô hữu cập chi giả 。

Đệ tứ thập tứ chương

（hà thượng công chú bổn tác lập giới chương ，bành bổn tác vi danh chương ）

danh dữ thân thục thân ？Thân dữ hóa thục đa ？Đắc dữ vong thục bệnh ？Thị cố

thậm ái tất đại phí ，đa tàng tất hậu vong 。Tri túc bất nhục ，tri chỉ bất đãi ，khả dĩ trường cửu 。

Thân thân vu danh ，thân đa vu hóa 。Đắc thân vô bệnh ，vong thân hữu bệnh 。Thử lí chi hiểu nhiên giả dã 。Cố thái thượng dĩ thục thân 、thục đa 、thục bệnh giác chi ，sở dĩ động kì lương tâm ，sử nhân tự ngộ ，phi đồng hồ hậu thế huấn văn ，nhất vị trách bị ，phản lệnh dư tình bất phục 。Thử thái thượng khiêm hòa chi đức dã 。Nhiên thế hữu thân kì danh nhi sơ kì thân ，đa kì hóa nhi thiểu kì thân ，đắc thân bất dĩ vi quý ，vong thân bất dĩ vi thống giả 。Như thử trầm mê ，yếu giai danh lợi tâm trọng ，bảo thân tâm khinh giả dã 。Khởi như hầu trung khí đoạn ，đại hạn lai lâm ，danh quy ô hữu ，hóa quy tử hư ，vong nhập quỷ thú ，nan phục nhân thân ，thị tắc khả thống dã dĩ ！Phu nhân sanh tại thế ，thành ngã danh giả tổn ngã thần ，nhập bội hóa giả diệc bội xuất ，tức sở vị thậm ái đại phí ，đa tàng hậu vong giả dã 。Ái chí vu đại phí ，thị nhục dã 。Tàng chí vu hậu vong ，thị đãi dã 。Giai phi trường cửu chi kế dã 。Thái thượng dĩ từ bi chi tâm ，lập ngôn giác dĩ giáo nhân viết ：“tri túc bất nhục ，tri chỉ bất đãi ，khả dĩ trường cửu 。”Kì tư vi thánh nhân chi đức dã phu 。

Đệ tứ thập ngũ chương

（hà thượng công chú bổn tác hồng đức chương ，bành bổn tác thanh tĩnh chương ）

đại thành nhược khuyết ，kì dụng bất tệ 。Đại doanh nhược trùng ，kì dụng bất cùng 。Đại trực nhược khuất ，đại xảo nhược chuyết ，đại biện nhược nột 。Táo thắng hàn ，tĩnh thắng nhiệt 。Thanh tĩnh vi thiên hạ chánh 。

Đại thành nhược khuyết ，như nhật nguyệt chi quang ，viên nhi tạm khuy ，thôi nhi phục minh ，cố kì dụng bất tệ dã 。Đại doanh nhược trùng ，như thương hải chi lượng ，thống nhi bất dật ，miểu nhi vô nhai ，cố kì dụng bất cùng dã 。Kháng trực giả lỗ ，ky xảo giả trá ，cường biện giả vu ，giai bất khả đồng hồ đại dã 。Thánh hiền dĩ khí vi trực ，bất sính cương nhi tự cương ，nhược khuất nhiên ，thần diệu vi xảo 。Bất hiển trí nhi tự trí ，nhược chuyết nhiên ，dĩ đạo hành đức vi biện 。Bất đa ngôn nhi thiện ngôn ，nhược nột nhiên 。Chí nhược duyên hỏa trùng hòa ，tam đông túc ngự ，bồ đoàn tọa định ，cửu hạ khả vong ，chánh sở vị táo thắng hàn ，tĩnh thắng nhiệt dã 。Thử nhị giả ，âm dương chi lí ，nhân năng dĩ thanh hư tĩnh dưỡng chi tâm ，sát táo thấp lãnh noãn chi khí ，nhi thiên hạ chi chánh đạo đắc hĩ 。

Đệ tứ thập lục chương

（hà thượng công chú bổn tác kiệm dục chương ，bành bổn tác tri túc chương ）

thiên hạ hữu đạo ，khước tẩu mã dĩ phẩn 。Thiên hạ vô đạo ，nhung mã sanh vu

giao 。Tội mạc đại vu khả dục ，họa mạc đại vu bất tri túc ，cữu mạc đại vu dục đắc ，cố tri túc chi túc ，thường túc 。

Hữu đạo ：thị phủ vận kí cửu ，âm cực dương lai chi thì 。Vô đạo ，thị thái vận kí cửu ，dương cực âm sanh chi thì 。Phủ loạn định nhi thái trì lập ，tắc khước tẩu mã dĩ phẩn điền ，thiên hạ sự dĩ vô cực dã 。Thái trì thịnh nhi phủ loạn phục ，tắc sanh nhung mã vu cận giao ，thiên hạ sự tương hữu vi dã 。Loạn nhi phục thủy ，thái định vi phúc 。Kiến khả dục nhi dục ，tội mạc đại yên 。Dĩ túc bất tri túc ，họa mạc đại yên 。Bất đương đắc dã dục đắc ，cữu mạc đại yên 。Cố dĩ tri túc vi túc giả ，tắc năng thường túc hĩ 。

Bổ chú ：khước ：khứ dã 。Phẩn ：trì dã 。Thiên hạ vô sự ，tuy bất dụng mã nhi mã tại 。Khước chi vân giả ，khứ chi vu sơn trạch ，như quy mã chi ý vân nhĩ 。Hựu mã bổn bất khả dĩ trì điền ，kì ngôn dĩ phẩn giả ，do ngôn binh khứ nông hưng dã 。

Đệ tứ thập thất chương

（hà thượng công chú bổn tác giám viễn chương ，bành bổn tác hộ dũ chương ）

bất xuất hộ ，tri thiên hạ 。Bất khuy dũ ，kiến thiên đạo 。Kì xuất di viễn ，kì tri di thiểu 。Thị dĩ thánh nhân bất hành nhi tri ，bất kiến nhi danh ，bất vi nhi thành 。

Hộ ：tiểu môn 。Dĩ bất xuất nhi tri thiên hạ sự ，khuông cư sở dĩ minh thế vụ dã 。Dũ ：tiểu song dã 。Bất khuy nhi kiến thiên chi đạo ，ẩn vi sở dĩ phục kiến hiển dã 。Thân tâm tính mệnh ，đạo sở kí yên 。Xá cận đồ viễn ，ngu nhân dã 。Thị bất khả kiến ，thính bất khả văn ，đoàn bất khả đắc ，bỉ tòng hà xử tầm khởi ？Tri thử nghĩa giả ，đạo tại hộ dũ chi gian 。Bất tri thử nghĩa giả ，dũ phóng dũ mê ，dũ vấn dũ kì 。Điều điều giai thị lộ ，xử xử khước nan chu 。Sở vị xuất di viễn nhi tri di thiểu dã 。Duy thánh nhân bất hành nhi tri ，thần định tắc ý tuệ 。Bất kiến nhi danh ，thủ vô tắc sanh hữu 。Bất vi nhi thành ，bão nhất dĩ hoàn hư 。

Đệ tứ thập bát chương

（hà thượng công chú bổn tác vong tri chương ，bành bổn tác nhật tổn chương ）

vi học nhật ích ，vi đạo nhật tổn 。Tổn chi hựu tổn ，dĩ chí vu vô vi 。Vô vi nhi vô bất vi hĩ 。Cố thủ thiên hạ giả ，thường dĩ vô sự ，cập kì hữu sự ，bất túc dĩ thủ thiên hạ 。

Vi học dữ vi đạo bất đồng ，học quý cầu ích dã ，nhiên hữu do bác phản ước giả ，ích hựu hà thường bất tổn ？Đặc kì tiên tất cầu ích nhĩ 。Đạo quý cầu tổn dã ，nhiên hữu sự luy nhi lập cơ giả ，đạo hựu hà thường bất ích ？Đặc kì hậu tất tri tổn nhĩ 。Phu tổn giả ，trừu giảm chi vị dã 。Tổn nhi hựu tổn ，duyên khí kiền ，hống quang hiện ，dĩ chí vu dưỡng thần hoàn hư ，hành ngã vô vi chi sự ，tư vô vi nhi vô

bất vi hĩ 。Cố thủ thiên hạ giả ，tất tiên hữu điện an thiên hạ chi tâm ，vô vi vô bất vi ，dĩ tĩnh chế động ，dĩ đức vi thường ，dĩ nhân tu trì ，bách tính huề thủ nhi đồng quy ，vạn quốc khuynh tâm nhi lai hội ，tắc khả dĩ thủ thiên hạ hĩ 。Cố tất thường dĩ vô sự dã 。Cập kì hữu sự ，tất tiên hữu chấn đãng thiên hạ chi thanh ，hữu vi nhi đa vi ，dĩ động khắc động ，dĩ tàn tồi tàn ，dĩ bạo dịch bạo 。Dĩ tranh chiến vi năng ，dĩ tập đoạt vi sự ，thích dĩ nhiễu thiên hạ ，tiên thiên hạ dã ，hà dĩ thủ thiên hạ hồ ？Hoặc vị thủ thiên hạ giả ，thường dĩ vô sự chi nhân ，kiên hữu sự chi nhâm ，cổ lai như sân dã 、bàn khê 、nam dương chư đạo nhân thị dã 。Cập kì hữu sự tại tâm ，tắc phương thốn dĩ loạn ，như phạm tăng chi kị lưu 、từ nguyên trực chi vi mẫu thị dã ，diệc thông 。

Đệ tứ thập cửu chương

（hà thượng công chú bổn tác nhâm đức chương ，bành bổn tác hồn tâm chương ）

Thánh nhân vô thường tâm ，dĩ bách tính tâm vi tâm 。Thiện giả ngô thiện chi ，bất thiện giả ngô diệc thiện chi 。Đức thiện hĩ 。Tín giả ngô tín chi ，bất tín giả ngô diệc tín chi 。Đức tín hĩ 。Thánh nhân tại thiên hạ ，??Vi thiên hạ hồn kì tâm ，bách tính giai chú kì nhĩ mục ，thánh nhân giai hài chi 。

Vô thường tâm giả ，vô thiên nhất chi tâm dã 。Tâm vô sở thiên ，tắc năng ?Mông bách tính ，tiếp hiệp dân tâm 。Dân tâm sở vọng giả ，vọng thánh nhân thiện chi 、tín chi dã 。Bất thiện giả diệc thiện ，bất tín giả diệc tín ，thánh đức chi thành phu đại hĩ 。Cố thánh nhân tại thiên hạ ，??Vi thiên hạ hồn kì tâm giả ，?Mông bách tính nhĩ 。Bách tính giai chú kì nhĩ mục ，ngưỡng thị phủ thính ，các hữu sở vọng ，thánh nhân giai hài chi ，tư hồn chi hĩ 。Điệt điệt ：thành thiết mạo 。

Đệ ngũ thập chương

（hà thượng công chú bổn tác quý sanh chương ，bành bổn tác nhiếp sanh chương ）

xuất sanh nhập tử 。Sanh chi đồ ，thập hữu tam 。Tử chi đồ ，thập hữu tam 。Dân chi sanh ，động chi tử địa ，diệc thập hữu tam 。Phu hà cố ？Dĩ kì sanh sanh chi hậu 。Cái văn thiện nhiếp sanh giả ，lục hành bất ngộ hủy hổ ，nhập quân bất bị （nhất tác tiến ）giáp binh 。Hủy vô sở đầu kì giác ，hổ vô sở thố kì trảo ，binh vô sở dung kì nhận 。Phu hà cố ？Dĩ kì vô tử địa 。

Vạn vật xuất sanh nhi nhập tử ，giai tại hồ thập hữu tam trung 。Phu thập hữu tam giả ，hướng lai chư chú ，giai bất đắc kì chánh chỉ ，kim phát minh chi 。Thập nãi thiên địa sanh thành chi sổ 。Nhất thiên 、nhất địa ，nhất kiền 、nhất khôn ，kiền quái

hữu tam dương ，khôn quái hữu tam âm 。Vạn vật ngộ tam dương nhi sanh ，ngộ tam âm nhi tử 。Duy nhân chi thụ sanh ，kì đắc tam dương dữ vật đồng ，kì nhập tam âm tắc tự xúc 。Thất tình lục dục ，đại tổn nguyên thần ，cố viết động chi tử địa 。Nhiên kì tự xúc dã ，diệc quy vu tam âm nhi dĩ 。

Phu vật dữ nhân ，nhi hữu tam sanh 、tam tử giả ，hà dĩ cố ？Sanh sanh hậu ，tắc tử giả kí diệt ，sanh giả hựu thiêm 。Tử giả kí tĩnh ，sanh giả hựu động 。Thử tuần hoàn tương nhân chi thế dã 。Phủ tắc hữu sanh vô tử ，tương vân vân sung tắc thiên hạ ，hà dĩ vi an đốn chi khu hồ ？Tuy nhiên vạn vật chi tử tại vu đông ，vạn vật chi sanh tại vu xuân ，kì sanh tử diệc động tĩnh gian nhĩ 。Chí vu nhân tắc tử nhi bất sanh ，phi tạo hóa chi khắc đãi tư nhân dã ，diệc nhân kì bất tri dưỡng sanh ，nãi trí trường nhập tử địa nhĩ 。

Phu thượng đế hữu hậu sanh chi đức ，thánh nhân hữu nhiếp sanh chi phương ，nhân cẩu thiện cầu ，tức nghi chuyển dương sanh âm tử chi đạo ，vi dương vãng âm lai chi công ，tắc trường sanh cửu thị ，thứ bất dữ sạ sanh chi đồ ，động chi tử địa giả đồng chi 。Vật hữu tam nhi sanh ，hựu hữu tam nhi tử 。Nhiếp sanh chi đạo ，tắc tức dĩ tam dương chi kiền quái chủng nhất dương vu tam âm trung ，khôn toại thật nhi thành khảm 。Tam âm chi khôn quái ，manh nhất âm vu tam dương chi trung ，kiền toại hư nhi thành li 。Khảm li giả ，dược vật dã 。Nhập thất tĩnh tu ，quan ngã nhất dương lai phục ，tức hành nhiếp chi nhi quy ，nhiếp chi nhi phục 。Thị nhiếp sanh nãi hoàn đan chi đạo ，phản bổn chi công ，tiếp mệnh chi thuật ，thành tiên chi quyết 。Nghịch nhi hồi chi nãi vi nhiếp ，hạ nhi thượng chi nãi vi nhiếp ，ngoại nhi nội chi nãi vi nhiếp ，trung hữu hoàng bà nãi năng nhiếp 。Nhiếp phi dịch ngôn giả dã 。Tử mẫu luyến nhi dưỡng dục thâm ，anh xá giai nhi hoan hỉ đại ，duyên hống kết nhi thánh thai thành ，vô vi chứng nhi dương thần xuất 。Tuy hổ hủy giáp binh ，diệc vô sở tứ ách ，hựu hà hữu tam dương nhi sanh 、tam âm nhi tử ，đồng phu phàm nhân phàm vật dã tai ？

Đệ ngũ thập nhất chương

（hà thượng công chú bổn tác dưỡng đức chương ，bành bổn tác tôn quý chương ）

đạo sanh chi ，đức súc chi ，vật hình chi ，thế thành chi 。Thị dĩ vạn vật mạc bất tôn đạo nhi quý đức 。Đạo chi tôn ，đức chi quý ，phu mạc chi mệnh nhi thường tự nhiên 。Cố đạo sanh chi ，đức súc chi 、trường chi 、dục chi ，thành chi 、thục chi ，dưỡng chi 、phúc chi 。Sanh nhi bất hữu ，vi nhi bất thị ，trường nhi bất tể 。Thị vị huyền đức 。

Đạo chủng vật ，đức hộ vật ，cố vật dĩ đạo sanh ，nhi dĩ đức súc 。Vật thổ

hình ，năng thế nãi năng thành 。Vạn vật tôn đạo nhi quý đức ，dĩ đạo vô danh ，đức hữu danh ；đạo chi tôn ，đức chi quý 。Đạo đức vô sử lệnh ，vật lí tự nhiên hội 。Duy đạo chủ kì sanh ，duy đức chủ súc 。Trường dục nhi thành thục 。Nhi dưỡng phúc 。Trù bảo toàn thần ，giai đức chi kĩ lưỡng 。Bất hữu 、bất thị 、diệc bất tể ，vô vi nhi thành tức chân giải 。Huyền đức giả ，thượng đức dã 。

Đệ ngũ thập nhị chương

（hà thượng công chú bổn tác quy nguyên chương ，bành bổn tác hữu thủy chương ）

thiên hạ hữu thủy ，dĩ vi thiên hạ mẫu 。Kí đắc kì mẫu ，dĩ tri kì tử 。Kí tri kì tử ，phục thủ kì mẫu ，một thân bất đãi 。Tắc kì đoái ，bế kì môn ，chung thân bất cần 。Khai kì đoái ，tể kì sự ，chung thân bất cứu 。Kiến tiểu viết minh ，thủ nhu viết cường 。Dụng kì quang ，phục quy kì minh ，vô di thân ương 。Thị vị tập thường 。Thiên hạ chi đạo ，hữu chung tất hữu thủy ，nhiên kì thủy phi nhất đoan dã 。Kim đan hữu thủy xuất chi địa ，thủy hành chi sự ，thủy phục chi vật 。Thủy xuất giả hà ？Khôn lô dữ âm lô thị dã 。Âm trung tàng dương ，cố danh âm dương lô 。Nguyệt hiện đoái phương ，cố danh yển nguyệt lô 。Đoái vi thiểu nữ ，cố danh tiên thiên diệu đỉnh 。《ngộ chân》vị “sản dược xuyên nguyên ”，giai thủy địa dã 。Thủy hành giả hà ？Trí hư cực ，thủ tĩnh đốc ，ngô dĩ quan kì phục 。Trọc dĩ trừng ，tĩnh chi từ thanh ，an dĩ cửu ，hậu chi từ sanh 。Giai thủy sự dã 。Thủy phục giả hà ？Hỗn hỗn thành thành ，yểu yểu minh minh ，kì trung hữu tín ，kì trung hữu tinh 。Vô danh chi phác ，vô hình chi kim ，giai thủy vật dã 。Hoàn đan dĩ thử kim vi thủy ，cố viết hữu thủy 。Nhiên kim phi khôn gia cố hữu chi vật ，nãi kiền gia chi hỏa tinh dã 。Đan pháp dĩ sa vi chủ ，nhập khôn lô nhi thành khảm ，bẩm hòa vu ngọc trì chi thủy ngân dĩ thành mậu thổ ，mậu thổ tức dương đan dã 。Dương đan nãi ngoại đan ，ngoại đan nãi đan bổn 。Kim hoa thị tha ，chân chủng thị tha ，hoàng nha thị tha ，bạch tuyết thị tha 。Dĩ ngoại đan vi nội đan chi nương thân ，cố hữu thủy dĩ vi thiên hạ mẫu dã 。Mẫu hữu thánh hào ，xưng vi dương duyên 。

Phu hữu dương duyên vi mẫu ，tức hữu âm hống vi tử 。Âm hống thị hậu thiên tử khí ，dương duyên thị tiên thiên mẫu khí 。Dĩ ngoại biên dương duyên phục nội biên âm hống ，mẫu dữ tử kiến ，cố viết tri kì tử yên 。Đãn thử dương duyên chi lai ，tu đắc hỏa công diệu dụng 。Cái duyên sanh khảm cung ，trầm nhi bất khởi 。Dục kì cầm chế li cung chi chân hống ，đương dụng vũ hỏa mãnh phanh ，nhiên hậu phi đằng nhi thượng 。Cập dữ chân hống tương kiến chi hậu ，tắc nghi thủ thành mộc dục ，bất khả gia dĩ vũ hỏa dã 。Thủy tắc mẫu luyến tử nhi lai ，kế tắc tử luyến mẫu

nhi trụ ，cố viết kí tri kì tử ，phục thủ kì mẫu dã 。Tử mẫu tương luyến ，chung thân bất đãi ，tắc đại đan thành hĩ 。

Đại đan danh nội dược ，thánh thai thị thử ，anh nhân thị thử ，chân nhân thị thử 。Dưỡng nội đan giả ，yếu hữu thiên nhiên chân hỏa ，miên miên vu thổ phủ chi trung ，diệc tu giả ngoại lô âm dương phù hỏa ，cần công tăng giảm 。Vận dụng trừu thiêm ，nhiên hậu hình hóa vi khí ，khí hóa vi thần 。Hình thần câu diệu ，dữ đạo hợp chân 。Cố đương tắc kì đoái ，bế kì môn ，chung kì thân sự dã 。Ôn dưỡng lưỡng bàn ，nội văn hỏa nhi ngoại phù hỏa 。Bảo toàn thập nguyệt ，khứ hữu vi nhi chứng vô vi ，cố bất cảm cần vu ngoại sự ，nhiễu thất trung tĩnh công dã 。《tham đồng》vân ：“cố tắc kì tế hội ，vụ lệnh trí hoàn kiên 。hậu thị gia cẩn thận ，thẩm sát điều hàn ôn 。chu toàn thập nhị tiết ，tiết tẫn canh tu thân 。”Thử tức ôn dưỡng công phu dã 。nội cảnh bất xuất ，ngoại cảnh bất nhập ，tắc đoái bế môn ，thị vi yếu quyết 。nhược sử bất tắc kì đoái ，tương nhật dữ ngoại sự ứng thù 。Đạo gia thường đàm thì vụ ，thị dục hữu tể vu ngoại đồ ，tiên dĩ hữu thương vu nội dưỡng 。Khẩu khai thần khí tán ，ý loạn hỏa công hàn 。Trường sanh đại đạo ，thiết khủng bất thành ，cố viết ：“tể kì sự ，chung thân bất cứu ”dã 。

Kiến tiểu giả ，đan chi kim quang ，hình như thử mễ ，cố viết tiểu 。Năng kiến thử tiểu tắc viết minh 。Thủ nhu giả ，thân chi vương thủy ，khí bổn bình hòa ，cố viết nhu 。Năng thủ thử nhu nãi viết cường 。Quang giả ，thần dã ，tức kim quang dã 。Minh giả ，khí dã ，tức kim tinh dã 。Dĩ kim quang tráo kim tinh ，tắc quang minh tàng lí ，thần khí tương y 。Thai dưỡng công thành ，nhất thân thoát ách ，cố viết “dụng kì quang ，phục quy kì minh ，vô di thân ương ”，thị chi vị tập thường chi đạo ，trường sanh cửu thị chi tu 。Tập thường giả ，thủ kì chân thường dã 。

Ngô sơn bình ：thử chương cú cú giải đắc thanh ，tự tự quyết đắc xuất ，hoàn đan chi đạo tẫn kiến vu thử 。Ngô thường vị thái thượng chi kinh ，ngôn giản ý cai ，tuy chân tiên bất năng tẫn thức ，hà thử chú chi đặc minh dã ？Nhạc thậm ！Khoái thậm ！

Đệ ngũ thập tam chương

（hà thượng công chú bổn tác ích chứng chương ，bành bổn tác giới nhiên chương ）

sử ngã giới nhiên hữu tri ，hành vu đại đạo ，duy thi thị úy 。Đại đạo thậm di ，nhi dân hảo kính 。Triêu thậm trừ ，điền thậm vu ，thương thậm hư 。Phục văn thải ，đái lợi kiếm ，yếm ẩm thực ，tài hóa hữu dư ，thị vị đạo can 。Phi đạo dã tai ！

Ngã ：ngôn ngã gia dã ，phi lão thánh tự xưng chi từ dã 。Giới nhiên ：đặc thao dã 。Ngã gia tính thể viên minh ，sử ngã giới nhiên tự định ，hữu đặc thao ，hữu viên

giác。Cung hành đại đạo ，duy thi thị úy。Thi tắc thuận xuất thành phàm ，đa tổn ngã chi chân tinh ，cố dĩ thị vi khả úy dã。Phu tích tinh luy khí khả dĩ thành chân ，thử đại đạo bình di chi lộ ，nhân sở cộng do giả dã。Dân tâm hảo kính ，tranh nhập tà đồ。Vọng tác chiêu hung ，tinh khô thần tán。Như triêu đình chi cố quan ，kí hành trừ tước ，tắc nguyên dương chi tẫn thất dã。Như điền trù chi cương bạn ，tư nhập hoang vu ，tắc quan khiếu chi giai tắc dã。Như thương lẫm chi tích trữ ，hàm quy hư háo ，tắc tinh khí chi giai vong dã。Bỉ đãn phục văn thải ，đái lợi kiếm ，chinh trục vu ẩm thực chi đồ ，vọng tưởng hồ tư tài chi túc。Nhược thị giả ，chuyên dĩ thiết đạo danh vi tâm ，như nhân cách tường dụng can ，ám thiêu vật kiện ，thị xưng vi đạo can nhi dĩ。Tất phi đạo tai ！Tất phi đạo tai ！

Đệ ngũ thập tứ chương

（hà thượng công chú bổn tác tu quan chương ，bành bổn tác thiện kiến chương ）

thiện kiến giả bất bạt ，thiện bão giả bất thoát ，tử tôn tế tự bất xuyết。Tu chi vu thân ，kì đức nãi chân。Tu chi vu gia ，kì đức nãi dư。Tu chi vu hương ，kì đức nãi trường。Tu chi vu quốc ，kì đức nãi phong。Tu chi vu thiên hạ ，kì đức nãi phổ。Cố dĩ thân quan thân ，dĩ gia quan gia ，dĩ hương quan hương ，dĩ quốc quan quốc ，dĩ thiên hạ quan thiên hạ。Ngô hà dĩ tri thiên hạ chi nhiên tai ？Dĩ thử。

Kiến trung lập cực ，cố bất bạt。Bão nhất vô li ，cố bất thoát。Tử phục sanh tôn ，phân thân hiện hóa ，cố tế tự bất xuyết。Thân gia hương quốc dữ thiên hạ ，lịch ngôn tu đức chi địa dã。Dĩ ：do dã。Quan ：kì pháp dã。Do thân kì pháp thân ，dĩ cập kì pháp thân vu gia、quốc、thiên hạ ，giai thử chân thân dã。Đức bị vu thân ，kì pháp vô tẫn ，cố dĩ thử chu tri thiên hạ dã。

Đệ ngũ thập ngũ chương

（hà thượng công chú bổn tác huyền phù chương ，bành bổn tác hàm đức chương ）

hàm đức chi hậu ，bỉ vu xích tử。Độc trùng bất thích ，mãnh thú bất cư ，quặc chí bất đoàn。Cốt nhược cân nhu nhi ác cố。Vị tri tẫn mẫu chi hợp nhi ?Tác ，tinh chi chí dã。Chung nhật hào ách bất sá ，hòa chi chí dã。Tri hòa viết thường ，tri thường viết minh。Ích sanh viết tường。Tâm sử khí viết cường。Vật tráng tắc lão ，thị vị bất đạo ，bất đạo tảo dĩ。

Hàm ：hoài dã。Hoài đức hậu giả ，chân nhân dã。Chân nhân chi tâm ，bất thất xích tử chi tâm ，cố bỉ vu xích tử ，hồn nhiên vong vật。Tư ác trùng thú điểu ，bất gia hại yên。Cốt nhược cân nhu ，hài thể dã ，cố năng ác cố。Nhân tri tẫn mẫu

giao hoan ，tắc ?Tác tang mệnh 。Xích tử vô tri ，tắc tinh thuần chi chí ，cái vô dục dã 。? ，xích tử chi âm dã ，hựu ，súc dã 。Tục dĩ nạp súc vi ?Súc ，cái súc nhi bất cử dã 。Nhân dĩ phẫn nhi hòa khí biến ，kì thanh sá nhiên ，xích tử tắc hữu hào 、hữu ách nhi vô sá 。Hào nãi hô dã ，ách nãi yết dã 。Chung nhật hô yết nhi bất sá ，tắc khí hòa chi chí dã 。Nhân năng tri hòa ，tắc thủ thường bất đãi 。Ngã năng tri thường ，tắc chân minh tự tại 。Cái hữu ích vu nhân sanh giả ，xích tử tường hòa chi khí dã 。Thảng kì hữu tri hữu thức ，dĩ tâm sử khí ，tắc phản hồ nhu nhi vi cường hĩ 。Thế chi hảo cường giả ，diệc thường quan chi vu vật hồ 。Mạt tam cú giải kiến tiền tam thập chương 。

Đệ ngũ thập lục chương

（hà thượng công chú bổn tác huyền đức chương ，bành bổn tác huyền đồng chương ）

tri giả bất ngôn ，ngôn giả bất tri 。Tắc kì đoái ，bế kì môn ，tỏa kì duệ ，giải kì phân ，hòa kì quang ，đồng kì trần ，thị vị huyền đồng 。Bất khả đắc nhi thân ，bất khả đắc nhi sơ ，bất khả đắc nhi lợi ，bất khả đắc nhi hại ，bất khả đắc nhi quý ，bất yếu đắc nhi tiện 。Cố vi thiên hạ quý 。

Tri giả ，thị hành hữu sở đắc chi nhân 。Bất ngôn giả ，nan ngôn dã 。Cái kì thâm tạo tự đắc ，tâm dục ngôn nhi khẩu bất đãi dã 。Nhược đồ dĩ ngôn vi thượng ，tự vị mỗ tiên chân thư ，chân truyện dĩ tẫn ，bất tất sư chỉ ，kì đạo khả hành 。Khởi tri chân cố chân hĩ ，kì gian tế vi tiết mục ，bỉ dụ thâm ky ，ngô khủng kì vị tẫn đàm dã 。Hựu ，huống đăng chân nhập đạo ，bất ngoại hoàn đan 。Hoàn đan lí minh ，nãi năng đắc đạo 。Kim vấn nhữ ，kiền khôn khảm đoái ，thị thậm quái hào ？Long hổ hống duyên ，thị thậm pháp vật ？Tân chủ thư hùng ，thị thậm phân dụng ？Hoảng hốt yểu minh ，tòng hà thể nhận ？Phù trầm điên đảo ，chẩm dạng an bài ？Nhi thả huyền tẫn vị minh ，bất năng tạo hóa 。Hoàng bà vị thỉnh ，an đắc thành thân ？Kiêm chi ngôn ngữ nan thông ，ân uy nan bố ，thủ kinh nan mịch ，hỏa hậu nan tri 。Thả canh hữu thuyết giả ，cổ nhân vân ：kim đan đại sự ，tu y hữu lực giả đồ chi 。Phóng tầm hữu lực chi diệu dụng ，vấn quân tái tại hà thư ？Thẩn kì công phu hành trì ，tịnh hữu thư bất năng thải giả 。Tuyệt sắc dục ，khinh tài lợi ，khứ ân ái ，thận đức hành ，thử giai yếu thân thượng trì hành ，nhi phi thư sở năng liễu giả dã 。Phu duy chân tâm hảo đạo ，cảm động thượng thương ，trần niệm tiêu trừ ，thần minh mặc hữu ，nãi năng tri kì đạo dã 。Án đồ tác kí ，khởi túc dĩ cánh kì vi tai ？Thị cố tri giả bất ngôn ，ngôn giả bất tri dã ，dĩ kì hữu nan ngôn giả dã 。

Hoặc viết ：“tri chi giả cố chúc nan ngôn ，dĩ bỉ vị tri chi quang ，khước hựu tòng hà văn chi ？Khởi bất hữu năng ngôn giả đạo kì tri hồ ？Đan kinh vân ：đắc sư khẩu quyết ，nãi năng thành đạo 。Hựu tự tri giả chi tất hữu ngôn ，ngôn giả chi tất hữu tri dã 。Thỉnh tái vi thuyết chi 。”Viết ：khẩu quyết giả ，thân thiết ngữ dã ，tế vi ngữ dã 。Trọng trọng quyết phá ，nãi vi khẩu quyết 。Tịnh phi đan từ chích tự ，tam ngôn lưỡng cú chi vi khẩu quyết dã 。Hoàng đế phóng nghiễm thành ，tế đàm tam nhật 。Ngô sư ngộ chung tổ ，tọa luận nhất tuần 。Thiên đản thánh nhân ，thượng căn tiên khí ，do phi kỉ cú khả liễu ，huống kì hạ hồ ？Kim nhân dĩ khẩu quyết vi tiệp truyện ，giai phi dã 。Khẩu quyết vị tẫn ，sư khứ hoàn lai 。Giảng cứu chi thì ，thục văn tâm kí 。Khả dĩ xuyến thông hồ cổ thư ，phát minh hồ tằng thứ 。Thử tức khẩu quyết chi diệu dã ，nhân độc đan kinh kí đa ，nhất văn khẩu quyết ，tiện khả khoát nhiên khai ngộ 。Dĩ kinh ấn quyết ，dĩ quyết ấn kinh ，chân thật bất hư ，hợp hồ đại đạo 。Thử chân sư chi sở dĩ đương cầu ，thông minh chi sở dĩ nan thị dã 。Hựu huống chân sư bổn căn ，nguyên hệ âm đức chi thổ ，tu luyện nhi thành ，khởi bất tri trọng huyền bí ngữ ，thiên sở dĩ dữ thiện nhân ，nhi bất dĩ dữ phi nhân giả ？Nhược tri chi nhi khinh ngôn chi ，tắc tử dương hà dĩ tam khiển hồ ？Kì bất ngôn dã ，thật bất cảm khinh ngôn nhĩ 。Tức hoặc đại khí tương phùng ，truyện tân niệm thiết ，diệc tất lũ thí lũ ma 。Đệ cần sư khổ ，nhi hậu minh hương phu thuyết bát truyện 。Thử nhật phái diễn tương lai ，thận vật văn chi nhi bất hành ，hựu vật đắc chi nhi tự bí dã 。Ngôn chi như thử ，bất kì nan hồ ？Ngu chú 《đạo đức kinh》，tuy bỉ tiên hiền giải thích phân ngoại tường minh ，nhiên kì trục chương chú sơ ，y kinh di ngôn ，nhi vu đan đạo diệu ky ，bất năng thành đoạn tả xuất 。Anh hùng chí sĩ ，hạnh mịch minh sư chỉ phá chi ，kì đắc pháp canh vi dịch dã 。Nhân chú thử chương thủ nhị cú nhi tế luận chi 。

Tắc đoái bế môn ，dưỡng thần khí dã 。Tỏa duệ nhi bất vi duệ tỏa ，năng thủ nhược dã 。Giải phân nhi bất vi phân nhiễu ，năng thái định dã 。Hòa quang nhi u quang ，đồng trần nhi xuất trần 。Mạnh tử viết ：thánh nhân chi vu dân diệc loại dã 。Thử tức huyền đồng chi chỉ dã 。Cố bất khả đắc nhi thân ，bất khả đắc nhi sơ 。Khả đắc nhi thân ，tắc khả đắc nhi sơ dã 。Bất khả lợi hại ，bất khả quý tiện ，diệc như thử dã 。Cố vi thiên hạ chi chí quý ，vô phục hữu quý vu thánh đức giả 。

Đệ ngũ thập thất chương

（hà thượng công chú bổn tác thuần phong chương ，bành bổn tác dĩ chánh chương ）

dĩ chánh trì quốc ，dĩ kì dụng binh ，dĩ vô sự thủ thiên hạ 。Ngô hà dĩ tri kì nhiên hồ ？Dĩ thử 。Thiên hạ đa kị húy ，nhi dân di bần 。Dân đa lợi khí ，quốc gia tư hôn 。

Dân đa kĩ xảo ，kì vật tư khởi 。Pháp lệnh tư chương ，đạo tặc đa hữu 。Cố thánh nhân vân ：ngã vô vi nhi dân tự hóa ，ngã hảo tĩnh nhi dân tự chánh ，ngã vô sự nhi dân tự phú ，ngã vô dục nhi dân tự phác 。

Chánh ，phi đồ đoan củng dã ，thật hữu năng kính chi giáo ，sử chi cảm phu 。Kì ，phi đồng quỷ trá dã ，thật hữu tĩnh trấn chi giáo ，sử nhân nan trắc 。Cố tất dĩ chánh trì quốc ，dĩ kì dụng binh yên 。Vô sự thủ thiên hạ ，vô vi nhi thành công dã 。Dĩ thử giả ，dĩ trì thân chi đạo ，tri trì thế chi đạo dã 。Triêu đa kị húy ，tắc tham bỉ chi thần tiến ，cố năng sử dân bần 。Dân đa lợi khí ，tắc ky trá chi đồ khởi ，cố quốc gia tư hôn 。Chí vu kĩ xảo duyệt quân ，tất đa kì dâm chi vật 。Pháp lệnh vũ dân ，tất đa đạo tặc chi chúc 。Thử giai trì lí chi biến dã 。Cố phục dẫn thánh nhân sở ngôn ，dĩ quan kì trì đạo chi thường ，cái tại vu hữu dục 、vô dục chi phân nhĩ 。

Đệ ngũ thập bát chương

（hà thượng công chú bổn tác thuận hóa chương ，bành bổn tác kì chánh chương ）

kì chánh bí bí ，kì dân thuần thuần 。Kì chánh sát sát ，kì dân khuyết khuyết 。Họa hề phúc sở ỷ ，phúc hề họa sở phục 。Thục tri kì cực ，kì vô chánh da 。Chánh phục vi kì ，thiện phục vi yêu 。Dân chi mê ，kì nhật cố cửu 。Thị dĩ thánh nhân phương nhi bất cát ，liêm nhi bất quế ，trực nhi bất tứ ，quang bất nhi diệu 。

Bí bí ：đôn phác mạo 。Thuần thuần ：an tĩnh mạo 。Chánh đôn kì phác ，dân an vu tĩnh hĩ 。Sát sát ：khắc hạch dã 。Khuyết khuyết ：sơ hốt dã 。Chánh hảo khắc hạch ，dân đa sơ hốt hĩ 。Họa phúc ỷ phục chi đoan ，nhân chánh tri kì cực nhi thủ kì chánh 。Đôn tri nhị tự ，ngôn ngoại hữu thán nhân bất tri chi ý 。Bất tri kì cực ，tắc diệc vô thủ chánh giả da 。Phu chánh bổn trực đạo ，nãi phục biến vi kì tà ，nhân vô chánh dã 。Thiện bổn tường hòa ，nãi phục biến vi yêu nghiệt ，diệc nhân vô chánh dã 。Nhiên tắc dân nhập mê đồ ，phu khởi triêu tịch chi cố tai ？Cát ：tài tiệt 。Quế ：thương tàn dã 。Tứ ：kính hành 。Diệu ：huyễn dị dã 。Tứ giả giai dân chi mê dã 。Duy thánh nhân đại phương vô ngung ，nhi bất giả tài tiệt 。Thanh liêm tự thủ ，nhi bất trí thương tàn 。Lí trực thao quang ，tắc đắc đạo chi chánh quỹ dã 。

Đệ ngũ thập cửu chương

（hà thượng công chú bổn tác thủ đạo chương ，bành bổn tác căn đế chương ）

trì nhân sự thiên ，mạc như sắc ，thị vị tảo phục 。Tảo phục vị chi trọng tích đức ，trọng tích đức tắc vô bất khắc ，vô bất khắc tắc mạc tri kì cực ，mạc tri kì cực ，khả dĩ hữu quốc 。Hữu quốc chi mẫu 。Khả dĩ trường cửu 。Thị vị thâm căn cố đế ，

trường sanh cửu thị chi đạo 。

Sắc ：kiệm dã 。Tảo phục ：dĩ phú quốc an dân ngôn 。Tích đức ；dĩ dân an quốc phú ngôn 。Khắc ，thắng dã 。Do ngôn trì sự sùng kiệm ，tắc năng phú quốc an dân ，nhi sử dân an quốc phú ，chiến vô bất thắng dã 。Chiến vô bất thắng ，tắc mạc tri kì sở cùng cực 。Tuần chí vu trạch hậu nhân thâm ，tất khả dĩ đắc quốc hĩ 。Quốc ，chỉ bang bổn ngôn 。Bang bổn kí lập ，tắc đầu chân sa vu ngọc trì ，nhi tiên tạo kì duyên mẫu 。Duyên mẫu cầm hống tử ，tắc khả dĩ hưởng quốc trường cửu hĩ 。Thị vị thâm căn cố đế chi tu ，trường sanh cửu thị chi đạo 。Căn đế giả ，quy căn dĩ phục kì khí ，dưỡng đế dĩ toàn kì thần dã 。

Đệ lục thập chương

（hà thượng công chú bổn tác cư vị chương ，bành bổn tác phanh tiên chương ）

trì đại quốc ，nhược phanh tiểu tiên 。Dĩ đạo lị thiên hạ ，kì quỷ bất thần 。Phi kì quỷ bất thần ，kì thần bất thương nhân 。Phi kì thần bất thương nhân ，thánh nhân diệc bất thương nhân 。Phu lưỡng bất tương thương ，cố đức giao quy yên 。

Phanh dữ cát bất đồng ，cát thượng phân tích ，phanh thượng điều hòa 。Tiểu tiên ：tiểu vật dã 。Thị đại quốc như tiểu vật ，chích tại hồ điều hòa dân tình nhi dĩ 。Quỷ ：ma dã 。Thần ：linh dã 。Bất thương ：bất nhiễu dã 。Do ngôn dĩ đạo lập trì ，ma tuy linh nhi bất nhiễu 。Phi bất nhiễu nhân dã ，thánh nhân dĩ tĩnh trì nhi bất nhiễu nhân ，ma hựu hà cảm nhiễu nhân tai ？Cố ma dữ nhân lưỡng vong ，nhi vi thánh đức trì phục dã 。Giao quy ：hàm phục dã 。

Đệ lục thập nhất chương

（hà thượng công chú bổn tác khiêm đức chương ，bành bổn tác hạ lưu chương ）

đại quốc giả hạ lưu ，thiên hạ chi giao ，thiên hạ chi tẫn 。Tẫn thường dĩ tĩnh thắng mẫu ，dĩ tĩnh vi hạ 。Cố đại quốc dĩ hạ tiểu quốc ，tắc thủ tiểu quốc 。Tiểu quốc dĩ hạ đại quốc ，tắc thủ đại quốc 。Cố hoặc hạ dĩ thủ ，hoặc hạ nhi thủ 。Đại quốc đại quá ，dục kiêm súc nhân 。Tiểu quốc tiểu quá ，dục nhập sự nhân 。Phu lưỡng giả các đắc kì sở dục ，cố đại giả nghi vi hạ 。

Thử chương kì thiên hạ chư hầu đương tu hạ dĩ hoài tiểu bang dã 。Hạ lưu vi chúng thủy sở quy ，bỉ đại quốc chi thống hạ quốc ，cố viết đại quốc giả hạ lưu ，phi ngôn cư hạ lưu dã 。Quản hợp phụ dong ，cố xưng vi thiên hạ chi giao 。Đương dụng nhu đức ，cố thí dĩ thiên hạ chi tẫn 。Tẫn ：nhu đạo dã 。Mẫu ，cương đạo dã 。Tiểu quốc tuy cương ，đại quốc dĩ nhu tĩnh thắng chi ，cố tĩnh vi khiêm hạ chi đức dã 。Đại quốc khiêm hạ vu tiểu quốc ，tắc tiểu quốc nhạc vi xã tắc chi thần ，mỗi tuế khả thu kì

cung cấp 。Tiểu quốc khiêm hạ vu đại quốc ，tắc đại quốc thường hữu tưởng thưởng chi ý ，mỗi niên khả yêu kì tê dư 。Cố hoặc khiêm hạ dĩ thủ chi ，hoặc cư hạ nhi thủ chi 。Đại tiểu bổn tương tư dã 。Đại quốc hữu đại quá tượng ，lão phu đắc nữ ，quá dĩ tương dữ ，cố hữu dục kiêm súc nhân chi đức ，ngôn dục sanh toàn tiểu quốc dã 。Tiểu quốc hữu tiểu quá hanh ，dữ thì giai hành ，quá dĩ lợi trinh ，cố hữu dục nhập sự nhân chi đạo ，ngôn dục y phụ đại quốc dã 。Đại tiểu các đắc kì dục ，giai nhân đại chi hạ tiểu dã 。Phủ tắc tiểu quốc chi quân ，tuy dục thần sự đại quốc ，nhi đại quốc cường lăng ，tiểu diệc bất duyệt phục vu đại dã 。

Thái thượng đại chỉ ，bổn vi đại quốc chư hầu giảng nhu viễn tương tư chi nghĩa ，nhi vu tu thân vi chỉ ，diệc tự song quan đắc diệu 。Kim thí ngôn chi ：

đại quốc giả ，côn lôn dã 。Hạ lưu giả ，nguyên hải dã 。Côn lôn chi tân ，hạ quy vu nguyên hải ，ngôn nguyên hải nhi côn lôn tương tiếp ，cố viết đại quốc giả hạ lưu ，phi ngôn côn lôn cư hạ lưu dã 。Hạ lưu chi địa ，đương thiên hạ chi giao 。Giao giả ，phụ dã 。Chúng phục y phụ tại vu thử ，tức sở vị hoàng đình dã 。Hạ lưu chi đức ，vi thiên hạ chi tẫn 。Tẫn ，nhu dã 。Chuyên khí trí nhu tại vu thử ，cố xưng vi tẫn hộ dã 。Tẫn hộ nhất huyệt ，nguyên tinh tại nội ，tĩnh nhiếp thận khí vu kì trung ，cố kì tiên dĩ thận vi tẫn môn ，dĩ tâm vi mẫu 。Nhi kim hựu dĩ ngã vi tẫn ，dĩ bỉ vi mẫu 。Cái điên đảo kì cương nhu ，phi điên đảo kì tẫn mẫu dã 。Tâm hỏa ，kì tính cương táo ，thủy chi tĩnh năng chế hỏa chi động ，thử tức duyên chi lai ，năng chế hống chi phi dã 。Dĩ tĩnh vi hạ giả ，dụng mặc 、dụng nhu ，tu khiêm hạ dĩ định tâm tính dã 。Cố côn lôn mĩ dịch ，lưu nhập nguyên hải 。Dịch hựu hóa khí ，nhi nhập đan điền 。Đại quốc hạ tiểu quốc ，tức do côn lôn đáo đan điền dã 。Thủ tiểu quốc giả ，thải thủ đan điền kim thủy ，nghịch chuyển thiên cốc dã 。Tiểu quốc hạ đại quốc ，hựu tòng đan điền đáo côn lôn dã 。Thủ đại quốc giả ，tịnh hợp côn lôn kim dịch ，cộng lạc hoàng đình dã 。Cố hoặc côn lôn chi dịch ，lưu hạ đan điền dĩ sanh khí ，tắc thủ đan điền chi khí giả ，thị vi hạ dĩ thủ dã 。ức hoặc đan điền chi khí ，nghịch thượng côn lôn dĩ sanh dịch ，tắc thôn côn lôn chi dịch giả ，thị vi hạ nhi thủ dã 。Đại quốc đại quá giả ，thật thủ pháp vu dịch đạo hĩ 。Trạch phong chi quái ，lợi vu du vãng ，cố tượng từ dĩ trạch diệt mộc vi dụ 。Cái ngôn trạch thủy cao trướng ，nhi kì mộc giai yêm ，thị vi đại quá chi tượng dã 。Thượng côn lôn chi cam lộ hạ hàng ，nguyên dĩ du vãng vi hanh ，dữ đại quá chánh tương hợp yên ，thần hóa khí nhi khí hóa tinh ，tương dĩ sung mãn đan điền dã 。Cố hữu dục kiêm súc nhân chi đức 。Tiểu quốc tiểu quá giả ，diệc thủ pháp vu dịch đạo hĩ 。Lôi sơn chi quái ，lợi vu thủ trinh ，cố tượng từ dĩ điểu di âm vi dụ ，do ngôn phi điểu nghi hạ ，tắc kì âm khả văn ，thị vi tiểu quá chi

tượng dã 。Hạ đan điền chi chân dịch trung hàm ，nguyên dĩ thủ trinh vi cát ，dữ tiểu quá chánh tương phù yên 。Tinh sanh khí nhi khí sanh thần ，tương dĩ phi y hoàng đình dã ，cố hữu dục nhập sự nhân chi đạo 。Nhất thượng nhất hạ ，tương tư tương thủ ，điên đảo kiền khôn ，nghịch vận hoàng hà 。Tu thân diệu quyết ，mạc quá vu thử 。

Bổ chú ：cố hoặc sổ cú ，nhất tác cố hoàng đình cư hạ ，dĩ thu côn lôn chi dịch giả ，tắc vi hạ dĩ thủ 。Hựu ，hoặc hoàng đình chiếu hạ ，dĩ nhiếp đan điền chi khí giả ，tắc vi hạ nhi thủ 。Thử nghĩa diệc khả tham quan 。

Ngô sơn bình ：hoàng đình vi dưỡng tâm chi phủ ，tẫn hộ vi dưỡng thận chi nguyên 。Kim dĩ dưỡng tâm giả ，xưng vi tẫn hộ ，cái dĩ tồn thần bảo tinh ，đạo quý tĩnh dã 。Ngưng thần tụ khí ，đạo quý nhu dã 。Hư thần thụ khí ，đạo quý khiêm dã 。Thủ thần hậu khí ，đạo quý nhược dã 。Dĩ thần giao khí ，đạo quý hạ dã 。Điều hòa thần khí ，đạo quý hòa dã 。Tẫn đạo hữu tĩnh 、nhu 、khiêm 、nhược 、hạ hòa chi lục đức ，cố tá tẫn hộ chi danh ，quyền dịch hoàng đình chi danh ，phi di hộ chi địa vu hoàng đình gian dã 。Tu đan gia điên đảo pháp vật quái hào ，mỗi đa hỗ tương tá danh nhĩ 。Hàm hư trực ngôn chi ，hồi đạo nhân canh gia phát minh ，nhất cú nhất chân quyết ，tảo tẫn thiên bách thí dụ dã 。Đắc giả bảo chi ，phi nhân vật kì 。

Đệ lục thập nhị chương

（hà thượng công chú bổn tác vi đạo chương ，bành bổn tác đạo áo đạo ）

đạo giả vạn vật chi áo 。Thiện nhân chi bảo ，bất thiện nhân chi sở bảo 。Mĩ ngôn khả dĩ thị ，tôn hành khả dĩ gia nhân 。Nhân chi bất thiện ，hà khí chi hữu ？Cố lập thiên tử trí tam công ，tuy hữu củng bích dĩ tiên tứ mã ，bất như tọa tiến thử đạo 。Cổ chi sở dĩ quý thử đạo giả hà ？Bất viết ：cầu dĩ đắc ，hữu tội dĩ miễn tà ？Cố vi thiên hạ quý 。

Vạn vật chi áo ，do ngôn tạo hóa chi nguyên dã 。Thiện nhân tắc bảo trọng chi ，dĩ tu đan nhi tác thánh 。Bất thiện nhân diệc bảo toàn chi ，khả bổ khí nhi duyên niên 。Thử đạo chi chí công dã 。Thiện ngôn thử đạo ，khả sử tòng giả như thị 。Tôn hành thử đạo ，khả dĩ gia nhân nhất đẳng 。Thử đạo chi bất phụ nhân dã 。Thế chi khí đạo chi trì giả ，nhân tự bất thiện nhĩ ，đạo hà thường khí nhân giả ？Cố dĩ thiên tử tam công chi quý nhân ，củng bích tứ mã chi quý vật ，nhi dữ đạo tương giác ，chung bất như tọa tiến thử đạo chi vi quý dã 。Tọa ：thủ dã 。《tả truyện》：sở nhân tọa kì bắc môn thị dã 。Hựu ，quỵ dã 。《khúc lễ》：tọa tắc thiên chi thị dã 。Phu cổ chi sở dĩ quý thử đạo giả ，dĩ kì cầu tắc đắc chi ，đắc tắc miễn tội dã 。Cố thiên hạ chi quý ，mạc quý vu thử 。Bất viết giả ，cổ bất vân hồ chi từ dã 。

Đệ lục thập tam chương

(hà thượng công chú bổn tác ân thủy chương ，bành bổn tác vi đại chương)

vi vô vi ，sự vô sự ，vị vô vị 。Đại tiểu đa thiểu ，báo oán dĩ đức 。Đồ nan vu kì dịch ，vi đại vu kì tế 。Thiên hạ nan sự ，tất tác vu dịch 。Thiên hạ đại sự ，tất tác vu tế 。Thị dĩ thánh nhân chung bất vi đại ，cố năng thành kì đại 。Phu khinh nặc tất quả tín ，đa dịch tất đa nan 。Thị dĩ thánh nhân do nan chi ，cố chung vô nan 。

Vi vô vi chi vi ，sự vô vi chi sự ，vị vô vị chi vị ，giai chỉ điềm tĩnh đạm bạc dã 。Đại tiểu đa thiểu ，xưng vật bình thi dã 。Báo oán dĩ đức giả ，dĩ trực báo ，tức dĩ đức báo dã ，phi hữu sở gia hậu dã 。Đồ nan vu dịch giả ，nhân chi khinh dịch ，ngã độc nan chi ，bất thị tiên nan hậu dịch dã 。Vi đại vu tế giả ，bất căng tế hành ，chung luy đại đức 。Thử dữ thư ngôn đồng dã ，cố hựu viết thiên hạ nan sự ，tất tác vu dịch 。Thiên hạ đại sự ，tất tác vu tế 。Khả hiểu nhiên dã 。Tác vu dịch ，thủy vu giới khinh dịch dã 。Tác vu tế ，thủy vu căng tế hành dã 。Thánh nhân chung bất vi đại ，cố năng thành kì đại 。Ích minh thượng văn chi tất tác vu tế dã 。Kì tất tác vu dịch giả ，canh lập luận dĩ minh chi 。Thí như khinh nặc chi nhân ，tất vi quả tín chi nhân 。Khả tri ngôn đa khinh dịch chi nhân ，tất chung vi hành đa nan thành chi nhân dã 。Thị dĩ bất nan giả ，thánh nhân do nan chi ，cố chung vô nan dã 。

Đệ lục thập tứ chương

kì an dịch trì ，kì vị triệu dịch mưu 。Kì thúy dịch phá ，kì vi dịch tán 。Vi chi vu vị hữu ，trì chi vu vị loạn 。Hợp bão chi mộc ，sanh vu hào mạt 。Cửu tầng chi thai ，khởi vu luy thổ 。Thiên lí chi hành ，thủy vu túc hạ 。Vi giả bại chi ，chấp giả thất chi 。Thánh nhân vô vi ，cố vô bại 。Vô chấp ，cố vô thất 。Dân chi tòng sự ，thường vu kỉ thành nhi bại chi 。Thận chung như thủy ，tắc vô bại sự 。Thị dĩ thánh nhân dục bất dục ，bất quý nan đắc chi hóa 。Học bất học ，phục chúng nhân chi sở quá ，dĩ phụ vạn vật chi tự nhiên nhi bất cảm vi 。

Phàm tu đại đạo giả ，tòng an định thì trì chi tắc dịch trì ，phủ tắc dục khởi nan trì dã 。Tòng vị triệu thì mưu chi tắc dịch mưu ，phủ tắc vật tẩu nan mưu dã 。Thúy nhược giả dịch phá ，vi mang giả dịch tán ，cái ngôn nộn chi nan đắc ，tiểu chi nan tróc dã 。Vi chi vu vị hữu ，tắc an khả trì nhi vị triệu khả mưu dã 。Trì chi vu vị loạn ，tắc thúy bất phá nhi vi bất tán dã 。Nhân khả bất thận kì thuật hồ ？

Hựu ，yếu công phu tiệm tiến ，nãi vô thối ky 。Như sanh mộc nhiên ，do tiểu cập đại ；như trúc thai nhiên ，do hạ luy cao ；như hành lộ nhiên ，do cận cập viễn 。Thử minh chứng dã 。Hữu vi giả ，dục thành phản bại 。Hữu chấp giả ，dục đắc phản

thất 。Nhi thánh nhân tắc vô vi dã 。Nhiên vô vi 、vô chấp ，hựu yếu thủy chung bất biến ，nãi khắc hữu thành 。Thường kiến ngu dân tác sự ，đa hữu thùy thành bại công giả 。Nhân khả bất thận chung như thủy hồ ? Duy thánh nhân dục nhi bất dục ，dục tắc hảo đạo ，bất dục tắc tiện hóa quý đức 。Thả học nhi bất học ，học tắc hữu thuật ，bất học tắc đạm nhiên vô vi 。Cái sở dĩ phản chúng nhân quá dụng chi tâm ，phụ vạn vật tự nhiên chi lí ，nhi bất cảm hữu vi giả dã 。Tiền ngũ thập thất chương vân ：“ngã vô vi nhi dân tự hóa ，ngã hảo tĩnh nhi dân tự chánh ，ngã vô vi nhi dân tự phú ，ngã vô dục nhi dân tự phác 。”Diệc tức thử dã 。

Đệ lục thập ngũ chương

（hà thượng công chú bổn tác thuần đức chương ，bành bổn tác ngu dân chương ）

Cổ chi thiện vi đạo giả ，phi dĩ minh dân ，tương dĩ ngu chi 。Dân chi nan trì ，dĩ kì trí đa 。Dĩ trí trì quốc ，quốc chi tặc 。Bất dĩ trí trì quốc ，quốc chi phúc 。Tri thử lưỡng giả ，diệc giai thức 。Năng tri giai thức ，thị vị huyền đức 。Huyền đức thâm hĩ ，viễn hĩ ，dữ vật phản hĩ ，nãi chí vu đại thuận 。

Đạo bất trọng hữu tri 、hữu thức ，dĩ tổn kì hồn luân ；nhi trọng bất tri 、bất thức ，dĩ toàn kì vô danh 。Cố thiện vi đạo giả ，phi dĩ minh dân ，tương dĩ ngu chi dã 。“dân chi nan trì ，dĩ kì trí đa ”。Tiền sở vị “trí tuệ xuất ，hữu đại ngụy ”dã 。“dĩ trí trì quốc ，quốc chi tặc ”。Tiền sở vị “kì chánh sát sát ，kì dân khuyết khuyết ”dã 。“bất dĩ trí trì quốc ，quốc chi phúc ”。Tiền sở vị “tuyệt thánh khí trí ，dân lợi bách bội ”dã 。Trí 、bất trí lưỡng giả ，thật quan trì quốc chi lợi hại ，diệc tức trì quốc chi giai mô dã 。Nhân năng tri thử ，tắc khả xưng vi huyền đức 。Huyền đức giả ，kì giám thâm ，kì quang viễn ，ngu nhi bất ngu ，dữ vật chi xuẩn xuẩn giả phản hĩ 。Đại thuận ：đại hóa dã 。Như thử huyền đức ，nãi khả cập vu đại hóa dã 。

Đệ lục thập lục chương

（hà thượng công chú bổn tác hậu dĩ chương ，bành bổn tác thiện hạ chương ）

giang hải sở dĩ năng vi bách cốc vương giả ，dĩ kì thiện hạ chi ，cố năng vi bách cốc vương 。Thị dĩ thánh nhân dục thượng nhân ，tất dĩ ngôn hạ chi 。Dục tiên nhân ，tất dĩ thân hậu chi 。Thị dĩ thánh nhân xử thượng nhi nhân bất trọng ，xử tiền nhi nhân bất hại 。Thị dĩ thiên hạ nhạc thôi nhi bất yếm ，dĩ kì bất tranh ，cố thiên hạ mạc năng dữ chi tranh 。

Giang hải thiện hạ ，quần lưu quy chi ，cố xưng vi bách cốc vương ，dĩ quan thánh nhân 。Dục thượng dân nhi ngôn hạ giả ，tiền sở vị “cao dĩ hạ vi cơ ”dã 。Dục

tiên nhân nhi thân hậu giả ，tiền sở vị “hậu kì thân nhi thân tiên ”dã 。Thị dĩ thánh đức trùng hòa ，tại thượng vô chấn nhiếp chi uy ，nhi dân bất sức căng trọng dã 。Đương tiền vô lăng lệ chi khí ，nhi dân bất phòng hoạn hại dã 。Cố thiên hạ thôi đái thánh nhân ，nhạc nhi bất yếm dã . Mạc năng dữ tranh giả ，thánh nhân như giang hải chi thiện hạ ，bách cốc giai mạc năng phân kì thế dã 。

Đệ lục thập thất chương

（hà thượng công chú bổn tác tam bảo chương ，bành bổn đồng ）

Thiên hạ giai vị ngã đại ，tự bất tiếu 。Phu duy đại ，cố tự bất tiếu 。Nhược tiếu ，cửu hĩ kì tế dã phu ！Ngã hữu tam bảo ，trì nhi bảo chi 。Nhất viết từ ，nhị viết kiệm ，tam viết bất cảm vi thiên hạ tiên 。Từ cố năng dũng ，kiệm cố năng nghiễm ，bất cảm vi thiên hạ tiên ，cố năng thành khí trường 。Kim xá từ thả dũng ，xá kiệm nhi nghiễm ，xá kì hậu thả tiên ，tử hĩ 。Phu từ dĩ chiến tắc thắng ，dĩ thủ tắc cố 。Thiên tương cứu chi ，dĩ từ vệ chi 。

Đạo bổn vô phương vô thể ，dĩ đại xưng chi 。Thị tất hữu phương thể khả nghĩ ，phản bất tiếu kì đại dã 。Duy đại mạc danh kì đại ，cố bất tiếu nhân chi sở vị đại 。Nhược tiếu nhân chi sở vị đại ，tắc đại giả nhi diệc tiểu dã 。Cố viết “cửu hĩ kì tế ”dã 。Thái thượng dĩ tam bảo vi ngôn ，diệc đại chi tán kiến giả nhĩ 。Nhất viết từ ，từ tất quả vu nhân ，cố năng dũng 。Nhị viết kiệm ，kiệm tất thiện vu tích ，cố năng nghiễm 。Tam viết bất cảm vi thiên hạ tiên ，bất cảm tiên tắc đại khí vãn thành ，cố năng thành khí trường dã 。Nhiên nhi xá từ vi dũng ，tất hữu nhẫn tâm 。Xá kiệm vi nghiễm ，tất hữu tham tâm ，xá hậu vi tiên ，tất hữu tranh tâm 。Giai thủ tử chi đạo dã 。Đãn dĩ nhất 、nhị 、tam phân trần tam bảo ，tắc nhất chi vi quý ，cố cử từ dĩ tất ngôn chi 。Từ dĩ chiến tắc thắng ，kiến nghĩa tất vi dã 。Dĩ thủ tắc cố ，tồn nhân tất kiên dã 。Cứu chi giả ，dĩ chỉ nhân ngôn 。Thiên tương cứu nhân ，diệc tất dĩ từ vệ nhân dã 。Từ chi vi đạo đại hĩ tai ！

Đệ lục thập bát chương

（hà thượng công chú bổn tác phối thiên chương ，bành bổn đồng ）

thiện vi sĩ giả ，bất vũ 。Thiện chiến giả ，bất nộ 。Thiện thắng địch giả ，bất tranh 。Thiện dụng nhân giả ，vi chi hạ 。Thị vị bất tranh chi đức ，thị vị dụng nhân chi lực ，thị vị phối thiên cổ chi cực 。

Thị lực viết vũ ，thị khí viết nộ ，tiếp sát viết tranh ，giai phi thiện vi sĩ ，thiện vi chiến ，thiện thắng địch giả dã 。Cổ chi dụng nhân giả ，địch trung hữu hổ tương ，thường vi khiêm hạ dĩ chiêu chi ，sử bỉ thích giáp nhi lai đầu ，thị vị bất tranh chi

đức ，tức sở vị dụng nhân chi lực dã 。Thả kì đức túc dĩ phối thiên ，thiên bất cạnh công nhi thành ，khoáng cổ chi cực tắc dã 。

Thử chương bí nghĩa ，vi tu đan giả ngôn chi dục phục bạch hổ ，tiên hàng chân long 。Cái bạch hổ vi nan chế chi vật ，long bất khiêm hạ ，hổ tất bôn dật 。Luyện kỷ vô tịnh ，nãi năng dụng hổ chi lực dã 。

Đệ lục thập cửu chương

（hà thượng công chú bổn tác huyền dụng chương ，bành bổn tác khinh địch chương ）

dụng binh hữu ngôn ：“ngô bất cảm vi chủ nhi vi khách ，bất cảm tiến thốn nhi thối xích 。”Thị vị hành vô hành ，nhương vô tí ，?Vô địch ，chấp vô binh 。Họa mạc đại vu khinh địch ，khinh địch kỉ tang ngô bảo 。Cố kháng binh tương gia ，ai giả thắng hĩ 。

Dụng binh giả ，tha chủ ngã khách ，nhượng tha thiêu chiến ，tắc năng dĩ dật đãi lao ，tiến thốn thối xích 。Nhượng bỉ lai truy ，tắc năng xuất kì cầm phục 。Thử dụng binh chi diệu sách dã 。Vô hành giả ，vô lưỡng túc dã 。Tả bộ vi xích ，hữu bộ vi xúc ，hành vô lưỡng túc ，bất năng hành dã 。Nhương thị hồ tí ，vô tí hà năng nhương dã ？？，tương nhân dã 。Địch tương nhân nhi tương địch ，vô tương ？，tắc vô tương địch dã 。Binh ，lợi khí dã ，chiến giả chấp chi nhi trùng phong 。Chấp vô binh ，tắc bất năng chiến dã 。Họa mạc đại vu khinh địch ，khinh địch kỉ tang ngô bảo 。Bảo mạc bảo vu nhân nghĩa ，cố kháng binh tương gia ，tất hứa thắng vu ai giả hĩ ，ai tức tiền chương từ dĩ chiến chi nghĩa dã 。

Thử chương nội bao hoàn đan chi diệu quyết ，dĩ dụng binh bỉ lâm lô dã 。Ngô giả ，sa dã 。Ngã gia chi sa ，bất cảm vi chủ ，tất đầu bỉ gia chi ngọc trì ，tựu bỉ gia tạo xuất chân tinh ，tắc thị bỉ vi chủ nhi ngã vi khách ，sở vị điên đảo chủ tân dã 。Tiến thối chỉ hành hỏa ，quá thốn nhi thối xích ，phi thị hữu hỏa bất hành 。Cái kì cẩn vu hành hỏa ，lâm sự nhi cụ dã 。Hành vô hành 。Ngôn ngữ bất thông ，ân uy bất đáo dã 。Nhương vô tí ，hỏa hậu vị minh ，môi bà vị mịch dã 。?Vô địch ，long hổ bất điều ，cân lưỡng bất xưng dã 。Chấp vô binh ，phù tín vị truyện ，dược tài vị đắc dã 。Yên cảm lâm lô thi công ，trí tang ngô bảo tai ？Ngô bảo ：chu sa dã 。Tử dương vân ：“dụng tương tu phân tả hữu quân（thượng dương chú vân ：tả hữu tức bỉ ngã dã ），nhiêu tha vi chủ ngã vi tân 。Khuyến quân lâm trận hưu khinh địch ，khủng tang ngô gia vô giới trân 。”Ý bổn thử dã 。Kháng binh tương gia ，tức chỉ bỉ ngã tương đối ，ngã năng dĩ bổn tính từ nhân ，kết bỉ kim tình thuận nghĩa ，tắc kim lai đầu mộc ，ngã tất thắng hĩ 。Cố viết ：ai giả thắng hĩ 。

Ngô sơn bình ：chân quyết tẫn bằng thử xử đắc ，canh tòng hà xử mịch tiên thư ?

Đệ thất thập chương

（hà thượng công chú bổn tác tri nan chương ，bành bổn tác tri ngã chương ）

ngô ngôn thậm dịch tri ，thậm dịch hành 。Thiên hạ mạc năng tri ，mạc năng hành 。Ngôn hữu tông ，sự hữu quân 。Phu duy vô tri ，thị dĩ bất ngã tri 。Tri ngã giả hi ，tắc ngã giả quý 。Thị dĩ thánh nhân bị hạt hoài ngọc 。

Thái thượng chi ngôn giai đạo dã ，nhiên đạo bất ngoại hồ nhân thân ，cố viết dịch tri 、dịch hành 。Nhiên thiên hạ tốt vô năng tri 、năng hành giả ，《trung dong》sở vị đạo chi bất hành ，ngã tri chi hĩ 。Tri giả quá chi ，ngu giả bất cập dã 。Đạo chi bất minh ，ngã tri chi hĩ 。Hiền giả quá chi ，bất tiếu giả bất cập dã 。Dĩ địch mạc năng tri 、mạc năng hành dã 。Nhiên kì ngôn khả vi tu trì chi tổ ，nhi kì sự thật đề xuất thân thế chi cương ，cố viết hữu tông 、hữu quân 。Thử thái thượng chi kinh nghĩa dã 。Nhân duy bất tri thử đạo ，thị dĩ bất tri thái thượng nhĩ 。Thái thượng viết ：tri ngã giả hi ，tắc ngã quý hĩ 。Như thánh nhân chi bị hạt hoài ngọc dã 。Hạt ：tiện giả chi phục 。Tiện phục bị vu ngoại ，mĩ ngọc hoài kì trung ，tức tri hi nhi quý vô tổn dã 。Sở vị độn thế bất kiến ，tri nhi bất hối ，duy thánh nhân năng chi dã 。

Đệ thất thập nhất chương

（hà thượng công chú bổn thử vi tri bệnh chương ，bành bổn tác bệnh bệnh chương ）

Tri bất tri ，thượng 。Bất tri tri ，bệnh 。Phu duy bệnh bệnh ，thị dĩ bất bệnh 。Thánh nhân bất bệnh ，dĩ kì bệnh bệnh ，thị dĩ bất bệnh 。

Năng tri nhân sở bất tri giả ，tắc đạo minh đức trứ ，cố vi thượng dã 。Cường bất tri dĩ vi tri giả ，tắc thân di đại hoạn ，cố viết bệnh dã 。Phu duy dĩ cường bất tri chi bệnh vi cứu tâm chi bệnh ，tắc tức vô cường bất tri chi bệnh dã ，thị dĩ bất bệnh dã 。Thánh nhân chi bất bệnh ，diệc thị như thử 。

Đệ thất thập nhị chương

（hà thượng công chú bổn vi ái kỷ chương ，bành bổn tác úy uy chương ）

dân bất úy uy ，uy chí hĩ 。Vô hiệp kì sở cư ，vô yếm kì sở sanh 。Phu duy bất yếm ，thị dĩ bất yếm 。Thị dĩ thánh nhân tự tri bất tự kiến ，tự ái bất tự quý 。Cố khứ bỉ thủ thử 。

Uy cụ túc sát chi khí ，dân bất úy uy ，thiên tương đại kì túc sát dã 。Nhiên thiên bổn hảo sanh bất hảo sát dã ，giai nhân chi tự kì sát nhĩ 。Cố đương vô hiệp kì sở cư ，vô yếm kì sở sanh 。Hiệp ：trách dã 。Cư ：thần xá dã 。Yếm ：tuyệt dã 。

Sanh ：khí ky dã 。Ngôn đương khoan kì xá dĩ an kì thần ，tục kì ky dĩ dẫn kì khí dã 。Phu duy bất tuyệt kì khí ，thị dĩ dưỡng khí bất tuyệt dã 。Duy thánh nhân tự tri bất tự kiến ，tự ái bất tự quý 。Tự tri tắc u độc tự thận ，nhi bất cảm huyễn diệu vu nhân 。Tự ái tắc bảo dưỡng vi trọng ，nhi bất cảm căng thượng vu nhân 。Cố khứ kì tự kiến 、tự quý chi tâm ，nhi thủ kì tự tri 、tự ái chi tâm 。Phàm giai dĩ thiết thân vi vụ nhi dĩ 。

Đệ thất thập tam chương

（hà thượng công chú bổn tác nhâm vi chương ，bành bổn tác thiên võng chương ）

dũng vu cảm tắc sát ，dũng vu bất cảm tắc hoạt 。Thử lưỡng giả ，hoặc lợi hoặc hại 。Thiên chi sở ác ，thục tri kì cố ？Thị dĩ thánh nhân do nan chi 。Thiên chi đạo ，bất tranh nhi thiện thắng 、bất ngôn nhi thiện ứng ，bất triệu nhi tự lai ，thản nhiên nhi thiện mưu 。Thiên võng khôi khôi ，sơ nhi bất lậu 。

Dũng ：quả dã 。Sát ，lệnh vọng tâm giai tử 。Hoạt ，lệnh nguyên thần phục sanh 。Dục tử vọng tâm tại vu quyết ，cố đương cảm dã 。Nhi sanh nguyên thần tại vu tiệm ，cố bất cảm yên 。Sát dữ hoạt lưỡng giả ，hại trung hữu lợi ，tử tâm sở dĩ hoạt thần dã 。Lợi trung hữu hại ，hoạt thần tiên yếu tử tâm dã 。Cố viết ：“hoặc lợi hoặc hại ”，ngôn kì lợi hại tương tể dã 。Thử kì trung hữu thiên đạo yên 。Thiên hữu hảo ác ，mặc thi hình đức ，thế nhân nan tri kì cố 。Đan ngôn sở ác giả ，hảo sanh thị bỉ thương bổn thể ，nhi sát ky độc hữu bất khả trắc giả dã 。Thị dĩ thánh nhân ngôn thiên đạo ，diệc bất cảm vu khinh dịch dã 。

Thiên chi đạo hà như tai ？Bất dữ hạ dân tranh lí luận ，nhi tu đoản bằng lâm ，tắc giai thắng hĩ 。Bất dữ hạ dân ngôn thiện dâm ，nhi họa phúc đáo đầu ，tắc giai ứng hĩ 。Bất triệu nhi tự lai ，thản nhiên nhi thiện mưu 。Cực ngôn kì trì tốc mĩ ác chi báo ，nhân nhân nhi thi ，hào vô soa thắc dã 。Thiên võng khôi khôi ，sơ nhi bất lậu ，hà kì bao la chi đại nhi mật tai ？Tu thân giả ，đương hằng kì đức dĩ thừa thiên yên khả dã 。

Đệ thất thập tứ chương

（hà thượng công chú bổn tác chế hoặc chương ，bành bổn tác ti sát chương ）

dân bất úy tử ，nại hà dĩ tử câu chi ？Nhược sử dân thường úy tử ，nhi vi kì giả ，ngô đắc chấp nhi sát chi ，thục cảm ？Thường hữu ti sát giả sát 。Phu đại ti sát giả sát ，thị vị đại đại tượng chước 。Phu đại đại tượng chước giả ，hi hữu bất thương thủ hĩ 。

Dân bất úy tử ，tắc bất cụ sát hĩ ，hựu hà tất tái dĩ tử cụ chi ？Nhược sử dân tâm

thường tồn nhất úy tử chi niệm ，tắc chúng nhân chi trung ，độc hữu kì quỷ giả ，ngô đắc chấp nhi sát chi ，thục cảm nữu vu thường tập nhi bất úy sát dã ？Tích khổng tử dữ khang tử ngôn viết ：“tử vi chánh ，yên dụng sát ？Tử dục thiện nhi dân thiện hĩ 。”Cập kì tương lỗ ，độc tru thiểu chánh mão nhất nhân ，dĩ nhiếp quần kì ，tức thử ý dã 。Như thị giả ，nãi khả xưng vi thiên lại 。Thiên lại ：ti sát giả dã 。Thiên hữu ti sát giả ，sát kì kì tà ，sử vô ti sát chi quyền 。Cường đại ti sát giả hành sát sự ，thị như đại tượng chi sở chước ，nhi ngã dĩ bất năng chước giả đại chi dã 。Dĩ năng chước giả đại đại tượng chước ，tiên hữu bất thương kì thủ giả 。Nhiên hậu tri dĩ phi ti sát giả đại ti sát giả sát ，tiên hữu bất thương kì nhân tâm giả dã 。Yên dụng sát tai ？Bất như vi thiện phục nhân dã 。

Ngu án ：dụng sát ：bỉ hữu tâm sát dục 。Bất dụng sát ：bỉ vô tâm sát dục 。Nhân năng nhất chánh kì thần tắc chư tà tự bất cảm phạm ，thử thiện sát bất lao chi bí quyết dã 。

Đệ thất thập ngũ chương

（hà thượng công chú bổn tác tham tổn chương ，bành bổn tác vô sanh chương ）

dân chi cơ ，dĩ kì thượng thực thuế chi đa ，thị dĩ cơ 。Dân chi nan trì ，dĩ kì thượng chi hữu vi ，thị dĩ nan trì 。Dân chi khinh tử ，dĩ kì cầu sanh chi hậu ，thị dĩ khinh tử 。Phu duy vô dĩ sanh vi giả ，thị hiền vu quý sanh 。

Thượng chi thực thuế đa ，dân chi cơ hoang khởi hĩ 。Thượng chi hữu vi đa ，dân chi nan trì kiến hĩ 。Dân chi khinh tử ，vi tham hóa lợi ，dục hậu kì sanh ，thị dĩ khinh thân bất cố 。Ngạn sở vị nhân vi tài tử giả ，thử dã 。Phu duy bất dĩ hóa lợi vi trọng ，tắc tâm thanh dục quả ，thị hiền vu quý sanh giả dã 。

Ngu án ：thuế đa dân cơ ，bỉ hình thái lao tắc khô 。Hữu vi nan trì ，bỉ thần thái dụng tắc loạn 。

Đệ thất thập lục chương

（hà thượng công chú bổn tác giới cường chương ，bành bổn tác xử thượng chương ）

nhân chi sanh dã nhu nhược ，kì tử dã kiên cường 。Vạn vật thảo mộc chi sanh dã nhu thúy ，kì tử dã khô cảo 。Cố kiên cường giả ，tử chi đồ 。Nhu nhược giả ，sanh chi đồ 。Thị dĩ binh cường tắc bất thắng ，mộc cường tắc cộng 。Cường đại xử hạ ，nhu nhược xử thượng 。

Nhu nhược giả ，khí kiên cường giả ，cốt khí tụ nhi thân hòa tắc sanh ，khí tán nhi cốt lập tắc tử 。Vạn vật chi sanh tử ，diệc tương loại yên 。Nhu thúy tắc thủy khí túc ，cố

sanh 。Khô cảo tắc thủy khí kiệt ，cố tử 。Kiên cường quan hồ tử ，nhu nhược quan hồ sanh 。Bất khả tức hình chất chi dịch kiến giả nhi hiểu nhiên tai ？Canh hữu thủ thí giả ：binh cường bất thắng ，ngã khí tiên suy ，địch khí phương vượng hĩ 。Mộc cường tắc củng tiết ，ngạnh khí bất đạt ，đại chỉ vu củng bả hĩ 。Thị cố thượng hạ chi phân ，diệc phân vu kiên cường nhu nhược yên nhĩ 。Tu thân giả ，khả bất dĩ khiêm hòa vi thượng hồ ？

Đệ thất thập thất chương

（hà thượng công chú bổn tác thiên đạo chương ，bành bổn đồng ）

thiên chi đạo ，kì do trương cung hồ ？Cao giả ức chi ，hạ giả cử chi 。Hữu dư giả tổn chi ，bất túc giả bổ chi 。Thiên chi đạo ，tổn hữu dư nhi bổ bất túc 。Nhân chi đạo ，tắc bất nhiên ，tổn bất túc dĩ phụng hữu dư 。Thục năng hữu dư dĩ phụng thiên hạ ？Duy hữu đạo giả 。Thị dĩ thánh nhân vi nhi bất thị ，công thành nhi bất xử ，kì bất dục kiến hiền da ？

Thái thượng dĩ dịch kiến giả ngôn 。Thiên chi đạo ，hữu như trương cung ，thể thượng bình chánh nhi dĩ 。Cao giả ức ，hạ giả cử ，tắc lưỡng tí bình 。Hữu dư tổn ，bất túc bổ ，tắc nhất thân chánh 。Thiên đạo dĩ tề thất chánh 、tự ngũ hành vi điều tiếp chi diệu ，diệc tại hồ bình chánh kỷ dã 。Cố hựu viết ：“thiên chi đạo ，tổn hữu dư ，nhi bổ bất túc ”dã 。Nhân đạo tắc bất nhiên ，tổn bất túc nhi phụng hữu dư ，thị sử bất túc giả ích gia bất túc ，hữu dư giả ích gia hữu dư dã 。Thùy năng dĩ hữu dư phụng thiên hạ chi bất túc giả tai ？Duy hữu thể thiên lập đạo ，dục vạn vật chi các đắc kì sở giả ，thị khả tức thánh nhân quan chi 。Vi bất thị ，công bất xử ，tổn hữu dư dĩ phụng thiên hạ ，nhi bất tự cư kì đức dã ，kì bất dĩ hiền đức tự kiến giả da 。

Bỉ chú thi viết ：thiên đạo khuy doanh khiêm thụ ích ，nhân tình tiêu háo tổn di hung 。Nhược năng hội đắc kinh trung nghĩa ，sa chủng kim đan hợp thánh tông 。

Đệ thất thập bát chương

（hà thượng công chú bổn tác nhâm tín chương ，bành bổn tác nhu nhược chương ）

thiên hạ nhu nhược ，mạc quá vu thủy 。Nhi công kiên cường giả ，mạc chi năng thắng ，kì vô dĩ dịch chi 。Nhược chi thắng cường ，nhu chi thắng cương ，thiên hạ mạc bất tri ，mạc năng hành 。Cố thánh nhân vân ：“thụ quốc chi cấu ，thị vị xã tắc chủ 。Thụ quốc chi bất tường ，thị vị thiên hạ vương 。”Chánh ngôn nhược phản 。Khởi tam cú ，tức tiền sở vị “thiên hạ chi chí nhu ，trì sính thiên hạ chi chí kiên ”giả dã 。Vô dĩ dịch chi ，ngôn vô tha vật năng dịch thử công kiên giả dã 。Nhu nhược thắng cương cường ，thiên hạ giai tri thử lí ，nhi tốt vô hữu hành chi giả 。Cố thái

thượng phục dẫn thánh nhân chi ngôn ，dĩ dụ nhu nhược chi thịnh đức 。Thụ quốc chi cấu ，thụ quốc bất tường ，giai thánh nhân cung tự trách bị ，sở vị trẫm thật đa cữu ，dân hữu hà cô ？Trẫm đức lương bạc ，thiên hàng thử ương dã 。Chánh ngôn nhược phản giả ，ngôn thử thánh nhân chi chánh ngôn ，giai phản cầu kì thân ，bất cảm trách nhân 。Cái diệc nhu nhược chi đạo dã 。

Đệ thất thập cửu chương

（hà thượng công chú bổn tác nhâm khế chương ，bành bổn đồng ）

hòa đại oán ，tất hữu dư oán 。An khả dĩ vi thiện ？Thị dĩ thánh nhân chấp tả khế ，nhi bất trách vu nhân 。Hữu đức ti khế ，vô đức ti triệt 。Thiên đạo vô thân ，thường dữ thiện nhân 。

Vạn phương đa oán ，quân đức tất bạc 。Ngộ dân oán nhi do bất tự trách ，phản dục giải hòa đại oán ，tức hữu năng hòa giả ，tất hữu vị hòa giả tại nội ，tắc dư oán nan tiêu hĩ ，an đắc vị vi toàn thiện tai ？Khổng tử viết ：cung tự hậu nhi bạc trách vu nhân ，tắc viễn oán hĩ 。Thị dĩ thánh nhân trì thế ，tất tu tự hậu chi đức ，thủ tín vu bách tính ，bất trách nhân nhi nhân tự phu 。Thí như hợp đồng ước khế ，phân tả hữu nhi các chấp chi ，vĩnh dĩ vi bằng ，tắc nhĩ vô ngã trá ，ngã vô nhĩ ngu dã 。Thánh nhân chấp đức như chấp tả khế ，dân hề hữu bất nhạc giả tai ？Thị dĩ hữu đức giả ti khế ，vô đức giả ti triệt dã 。Triệt ：khảo quá dã 。Sát sát nhiên dĩ khảo quá vi sự ，toàn bất tự tỉnh ，nhi dân phất tòng dã 。Thiên đạo vô thân ，thường dữ thiện nhân 。《thư》sở vị “hoàng thiên vô thân ，khắc kính vi thân 。Dân võng thường hoài ，hoài vu hữu nhân ”giả dã 。

Đệ bát thập chương

（hà thượng công chú bổn tác độc lập chương ，bành bổn tác tiểu quốc chương ）

tiểu quốc quả dân 。Sử hữu thập bá nhân chi khí nhi bất dụng 。Sử dân trọng tử nhi bất viễn tỉ 。Tuy hữu chu dư ，vô sở thừa chi 。Tuy hữu giáp binh ，vô sở trần chi 。Sử dân phục kết thằng nhi dụng chi 。Cam kì thực ，mĩ kì phục ，an kì cư ，nhạc kì tục 。Lân quốc tương vọng ，kê khuyển chi thanh tương văn ，dân chí lão tử ，bất tương vãng lai 。

Khách hữu dục vi quốc đại dân chúng giả ，sử hữu ức triệu nhân chi khí nhi bất dụng ，tư kì dụng tất dũ túc hĩ 。Nghĩ tương phản cổ hoàn sơ dã 。Thái thượng tắc bất nhiên ，cử tiểu dĩ lệ đại ，ngôn kì tiểu nhi đại giả khả tri 。Phu quốc tiểu dân quả ，sử hữu thập bá nhân chi khí nhi bất dụng ，tắc kì dụng tất dũ đa hĩ ，hà nan phản phác hoàn thuần hồ ？Cố sử dân bất dụng kì khí ，duy bảo kì thân 。Chích cư bổn thổ ，

phất tỉ tha bang 。Trọng tử nhi bất tử ，dưỡng sanh nhi trường sanh ，ngoại hà hữu hồ ？Tư thì dã ，quốc trung chi nhân bộ lí khinh kiện ，cố hữu chu xa bất thừa dã 。Quốc trung chi cảnh ，đạo tặc toàn vô ，cố hữu giáp binh bất trần dã 。Quốc trung chi trì ，hồn hậu chất thật ，kết thằng chi phong khả tục dã 。Cam thực mĩ phục ，an cư nhạc tục ，lân quốc tương vọng ，kê khuyển tương văn ，dân chí lão tử ，bất tương vãng lai ，tắc ứng thù giản nhi bất khải phồn hoa ，vật dụng phong nhi các an gia thất 。Quốc chi cao nhân viết ：nhất khâu nhất hác ，tự vị quá vu nhân gian dã 。Nhất xuân nhất thu ，uyển nhược vong vu hồ trung dã 。Gia gia mẫu mẫu khang vĩnh thọ ，phu phu phụ phụ trường tương tùy 。Huynh huynh đệ đệ xuy ?Trì ，tử tử tôn tôn điều loan hạc 。Hựu hà dị đỗng thiên phúc địa ，cực nhạc thế giới tai ？

Đệ bát thập nhất chương

（hà thượng công chú bổn tác hiển chất chương ，bành bổn tác bất tích chương ）

Tín ngôn bất mĩ ，mĩ ngôn bất tín 。Thiện giả bất biện ，biện giả bất thiện 。Tri giả bất bác ，bác giả bất tri 。Thánh nhân bất tích ，kí dĩ vi nhân kỷ dũ hữu ，kí dĩ dữ nhân kỷ dũ đa 。Thiên chi đạo ，lợi nhi bất hại 。Thánh nhân chi đạo ，vi nhi bất tranh 。

Tín 、thiện 、tri ，giai chủ lập ngôn ，thuyết thử ，toàn kinh kết nghĩa dã 。Đốc thật chi luận ，nhất chân nhi dĩ ，bất thượng hư hoa dĩ duyệt thế 。Cầu duyệt thế giả ，hư hoa dã ，phi đốc thật dã ，cố viết ：“tín ngôn bất mĩ ，mĩ ngôn bất tín 。”Kế thuật chi gia ，nhất thị nhi dĩ ，bất thượng xuyên tạc dĩ hoặc nhân 。Cầu hoặc nhân giả ，xuyên tạc dã ，phi kế thuật dã 。Cố viết ：“thiện giả bất biện ，biện giả bất thiện 。”Thông đạt chi văn ，nhất lí nhi dĩ ，bất dục phiếm lạm dĩ sính tài 。Cầu sính tài giả ，phiếm lạm dã 。Phi thông đạt dã ，cố viết ：“tri giả bất bác ，bác giả bất tri 。”Nhi hựu tòng lập đức 、lập công 。Dĩ toàn thử kinh chi đại dụng 。Tích giả ，tích thiện dã 。Thánh nhân bất ngôn tích thiện ，chích lập kỷ chi đại công 、đại đức 。Nhi công vô bất hoành ，đức vô bất phổ ，cố dĩ công đức vi nhân ，kỷ dũ hữu kì công đức 。Canh dĩ công đức dữ nhân ，kỷ dũ đa kì công đức 。Đạo dĩ mặc vận vi sanh thành ，cố hữu lợi nhi vô hại 。Thánh nhân chi đạo ，dĩ vô tâm vi tạo hóa ，bất dữ nhân tranh tích thiện hành ，cố kì đại dữ thiên đồng 。Cổ ngữ vân ：thái thượng lập đức ，thứ lập công ，thứ lập ngôn 。Tam giả câu bất hủ 。Khả di bạt vu tư vân 。

Hàm hư tử chú thử kinh tất hậu ，thì dịch thì tầm ，ngôn hành tương ấn ，tự vị kì bất lập văn tự ，năng thổ chân ky hĩ 。Vĩ chương dĩ công đức ngôn tác kết chú ，diệc tự vị kì mĩ thiện hĩ 。Kí nhi tưởng khởi “vi nhi bất tranh ”tứ tự như hà dĩ tác bát thập nhất

chương chi quy căn ? Hốt hoảng nhiên viết : thị dã , thị dã , thử nhất cú vưu túc vi toàn kinh chi cốc vương dã 。Tu sĩ sở cụ giả , tại văn đạo bất vi đồ tranh tiểu công 、tiểu đức 、tiểu văn danh dữ nhất thiết phù vân phú quý cạnh tương chinh trục không tiêu hữu dụng chi khu nhĩ 。Phu thánh đạo dữ thiên đạo tương đồng , thiên đạo chủ sanh thành , nguyên hữu lợi nhi vô hại dã ; thánh đạo thống tạo hóa , bất diệc hữu lợi vô hại hồ ? Ngã nguyện công thành danh toại , hiếu tẫn trung toàn chi sĩ , nhân nhân tê chân , nhân nhân đắc đạo 。Tiên hành ngọc luyện chi sự , đại ẩn thị triền 。Thứ hành kim luyện chi công , thâm cư nhai cốc 。Nội tẫn kì sở vi , ngoại tuyệt kì tranh niệm 。Phu duy bất tranh , tắc thiên hạ thả mạc năng dữ chi tranh dã , chí nhân dã 。Thánh kinh đại kết chi ý , chí hĩ tai 。

Lão tử chân truyện

lão tử , sở nhân dã 。Phụ kiền nguyên cảo , vi thương (biệt tác chu) thượng ngự sử 。Thú hồng thị , húy anh phu 。Trú tẩm , kiến ngũ sắc hà quang ủng thái nhất lão quân hàng vu không tế , thúc biến vi lưu tinh , phi nhập khẩu trung 。Toại ngưng quỳnh thai , thập nhị niên nhi sanh vu khổ huyền chi lại hương khúc nhân lí lí thụ hạ 。Tức lí vi tính , dĩ mộng lão quân sanh , cố xưng lão tử , dĩ nhĩ trường , cố danh trọng nhĩ , hào bạch dương phủ 。Thì thương vũ đinh nguyên niên tam nguyệt thập ngũ nhật dã 。 (dĩ thượng kiến tiên kinh cập 《lộ sử 》。

《nội truyện 》vân : “tính lí , danh nhĩ , kì mẫu kiến nhật tinh hạ lạc , như lưu tinh phi nhập khẩu trung , nhân hữu thần 。Hoài chi thất thập nhị niên , vu trần quốc qua thủy bàng lí thụ hạ sanh 。Chỉ lí thụ viết , thử vi ngã tính 。Sanh nhi bạch thủ , cố hào lão tử 。Nhĩ hữu tam lậu , cố hào lão đam 。”

《ngũ tông võng kỉ 》vân : “tính lí , danh tể , định vương đinh tị cửu nguyệt thập tứ nhật sanh 。”

《nguyệt lệnh nghiễm nghĩa 》vân : “ngọc nữ giả , lão tử chi mẫu dã 。Mộng ngũ sắc hà quang , kết như đạn hoàn , lưu nhập khẩu trung , thôn chi hữu thần 。Hoài thai bát thập nhất niên , tức uyển thụ hạ , phẩu tả dịch nhi sanh 。Thì vũ đinh nguyên niên tam nguyệt thập ngũ nhật dã 。”

《tác tuy tiền lương lục 》vân : “kiền nguyên cảo , thất thập nhị vô thê 。Dữ lân phụ ích thọ thị vi ngung , thần bát thập niên nhi sanh 。”

《dậu dương tạp trở 》vân : “lí mẫu , nguyên quân dã 。Nhật tinh nhập khẩu , thôn nhi hữu dựng , như thử thất thập nhị niên nhi sanh 。”

Lưu hiệp 《tân luận 》vân : “lão tử cảm hỏa tinh nhi sanh 。”

《lộ sử 》vân : “cảm lưu tinh nhi chấn , thập hữu nhị niên nhi sanh 。Sanh nhi

năng ngữ ，hoàng diện hạo thủ ，cố viết lão tử 。ấp vu khổ chi lại hương ，lại nãi lai dã ，cố hựu viết lão lai tử 。”

《cao sĩ truyện 》 ：“lão tử sanh vu ân thì 。”

《thần tiên truyện 》 ：“lão tử ，danh trọng nhĩ ，kì mẫu cảm đại lưu tinh nhi hữu dựng 。Hoặc vân hoài chi thất thập nhị niên nãi sanh 。Hoặc vân kì mẫu vô phu ，lão tử thị mẫu gia chi tính 。Hoặc vân lão tử chi mẫu ，thích chí lí thụ hạ nhi sanh 。Sanh nhi năng ngôn ，chỉ lí thụ viết ：‘dĩ thử vi ngã tính 。’”

《liệt tiên truyện 》vân ：“lão tử thừa bạch lộc nhập mẫu thai 。”

《đường kỉ 》vân ：“lão tử chi mẫu ，thực lí hữu dựng ，phụ mẫu khí chi ，bát thập niên nhi thủy sanh vu lí thụ hạ 。Đường cao tổ truy tông lão tử ，cố viết tiên lí bàn căn 。”

《tạp trở 》vân ：“huyền diệu ngọc nữ ，thiên hàng huyền hoàng khí ，nhập khẩu nhi dựng ，tam thiên thất bách niên sanh vu tây na vương quốc ，thử nãi đạo đức thiên tôn sự ，phi lão tử dã 。”)

Chí tính thuần hiếu ，lại tục hóa chi 。Bình sanh điềm đạm vô dục ，ngoại tổn vinh hoa ，nội dưỡng tinh khí 。Thương chu chi tế ，lịch sổ bách niên bất suy ，thì xưng cổ ẩn quân tử 。

《sử kí 》 ：“bách hữu lục thập dư tuế ，hoặc vân nhị bách dư tuế 。

Trĩ xuyên vân ：“lão tử tại chu tam bách dư tuế 。”

《lộ sử 》vân ：“mẫu tứ bách hữu tứ thập ，hoặc vân nhị bách nhị thập 。”

《nghiễm kí 》vân ：“nhị bách thất thập tuế 。”

《sơn đường tứ khảo 》vân ：“sanh vu ân vũ đinh ，chí thủy hoàng cửu niên ，lịch niên cửu bách cửu thập lục tuế 。”

Khảo vũ đinh nguyên niên ，chí thủy hoàng cửu niên ，thật cộng nhất thiên linh bát thập thất tuế 。Lão tử tại chu ，đa canh dịch danh tự 。Văn vương thì ，hào tiếp ấp tử （nhất tác chi ấp tiên sanh ），vi thủ tàng sử 。Vũ vương thì ，hào dục thành tử ，vi trụ hạ sử 。Khang vương thì ，hào quách thúc tử ，khoảnh vương thì ，hào lão lai tử 。Phu nhân thậm hiền triết ，đồng lão lai tử ẩn vu canh tang 。Trứ thư thập ngũ thiên ，ngôn đạo gia chi dụng 。Sở trang vương văn chi nhi phương chi ，thì lão lai tử phương chức ，vương tiến nhi vấn viết ：“thủ quốc chi chánh ，nguyện tiên sanh tá cô 。”Lão tử viết ：“nặc 。”Vương khứ 。Kì thê tiểu hoàn ，viết ：“tử hứa chi hồ ？”Viết ：“yên 。”Thê viết ：“thiếp văn chi ：‘khả thực dĩ tửu nhục giả ，khả tùy nhi tiên ?。Khả thụ dĩ quan lộc giả ，khả tùy nhi phủ việt 。’Thiếp bất năng vi nhân sở chế dã 。”Đầu bổn nhi khứ 。Lão lai tử hân nhiên ，tức thì dữ thê giai độn 。

Sử thiên vân ：“lão tử chi tử danh tông ，sĩ ngụy vi tương quân ，phong vu đoạn 。Tông chi tử uông 。Uông chi tử ngôn 。Ngôn chi huyền tôn hà ，sĩ vu hán 。Hà tử giải vi giao tây vương thái phó ，gia vu tề 。”Đương thì tổ tôn phụ tử ，tưởng tất bá thiên vô định ，chi phân phái biệt dư ？

Hoặc vân ：tại việt vi phạm lễ ，tại tề vi si di ，tại ngô vi đào chu công ，hán sơ vi hoàng thạch công ，văn đế thì vi hà thượng công ，thử giai bất khả trắc giả dã 。

Cát trĩ xuyên vân ：lão tử vô thế bất xuất ，sổ dịch danh tự 。Kì sở dĩ nhiên giả ，án 《cửu cung》cập 《tam ngũ kinh》、《nguyên thần kinh》vân ：nhân sanh các hữu ách hội ，chí kì thì ，tất dịch danh tự ，dĩ tùy nguyên khí chi biến ，nãi khả dĩ độ ách duyên niên 。Kim thế hữu đạo giả ，diệc đa như thử 。Lão tử tại chu sổ bách dư niên ，kì trung tất tại ách hội phi nhất ，thị dĩ danh sảo đa nhĩ 。Dục chánh định lão tử bổn mạt ，cố đương dĩ sử thư thật lục vi chủ ，tịnh lão tử hữu kinh bí văn dĩ tương tham thẩm ，kì tha nhược tục thuyết đa hư vọng 。

Hựu 《tây thăng trung thai》cập 《phục mệnh bao》、《châu thao ngọc ky》、《kim thiên nội kinh》giai vân ：lão tử bạch hoàng sắc ，mĩ mi nghiễm tảng ，trường nhĩ đại mục ，sơ xỉ phương khẩu ，hậu thần ，ngạch hữu tam ngũ đạt lí ，nhật giác nguyệt huyền ，tị thuần cốt song trụ ，nhĩ hữu tam lậu môn ，túc đạo nhị ngũ ，thủ bả thập văn ，trường cửu xích ，xỉ lục bát ，thử thánh nhân chi nghi biểu dã 。Phu nhân thụ mệnh ，tự hữu thông thần viễn kiến giả ，dữ thường nhân bất đồng ，ứng vi đạo chủ ，cố năng vi thiên thần sở tể ，chúng tiên sở tòng 。Thị dĩ sở xuất độ thế chi pháp phàm cửu bách tam thập quyển ，phù thư thất thập quyển ，giai lão tử bổn khởi trung thiên sở kí giả dã 。Mục lục thượng tại ，tín nhi khả chinh 。Kì bất tại thử sổ giả ，giai hậu chi đạo sĩ ，tư sở tăng ích ，phi chân văn dã （trĩ xuyên ）。

Lão tử vô vi tự hóa ，thanh tĩnh tự chánh （sử kí ）。Chuyên dĩ trường sanh vi vụ ，cố tại chu tuy cửu ，nhi danh vị bất thiên 。Cái dục hòa quang đồng trần ，nội thật tự nhiên 。Đạo thành nãi khứ ，cái tiên nhân dã （《thần tiên truyện》）。

Khổng tử thích chu ，tương vấn lễ vu lão tử 。Lão tử viết ：“tử sở ngôn giả ，kì nhân dữ cốt giai dĩ hủ hĩ ，độc kì ngôn do tại nhĩ 。Thả quân tử đắc kì thì tắc giá ，bất đắc kì thì tắc bồng luy nhi hành 。Ngô văn chi ：‘lương cổ thâm tàng nhược hư ，quân tử thịnh đức nhược ngu 。’Khứ tử chi kiêu khí dữ đa dục ，thái sắc dữ dâm chí ，thị giai vô ích vu tử chi thân dã 。”

Nhất nhật ，vấn khổng tử viết ：“tử diệc đắc đạo hồ ？”Khổng tử viết ：“cầu nhị thập thất niên nhi bất đắc dã 。”Lão tử viết ：“sử đạo khả hiến nhân ，tắc nhân mạc bất hiến chi kì quân hĩ 。Sử đạo khả tiến nhân ，tắc nhân mạc bất tiến chi kì thân hĩ 。

Sử đạo khả cáo nhân ，tắc nhân mạc bất cáo chi kì huynh đệ hĩ 。Sử đạo khả truyện nhân ，tắc nhân mạc bất truyện chi kì tử hĩ 。Nhiên nhi bất khả giả vô tha dã ，trung vô chủ nhi đạo bất khả cư dã 。”

Khổng tử kiến lão tử nhi ngữ nhân nghĩa ，lão tử viết ：“bá khang mị mục ，tắc tứ phương dịch vị 。Văn ?Táp phu ，tắc thông tịch bất mị 。Kim nhân nghĩa thảm nhiên ，nãi phẫn ngô tâm chí ，loạn mạc đại yên 。Ngô tử sử thiên hạ vô thất kì phác ，phóng phong nhi động ，tổng đức nhi lập ，đồng quy tự nhiên khả dã ，hựu hề kiệt nhiên nhược phụ đại cổ nhi cầu vong tử tà ？Phu hộc bất nhật dục nhi bạch ，ô bất nhật kiềm nhi hắc 。Hắc bạch chi phác ，bất túc dĩ biện xuy nghiên 。Bất dự chi quan ，bất túc dĩ nghiễm bổn tính 。Tuyền hạc ngư tương xử vu lục ，tương ha dĩ thấp ，tương nhu dĩ mạt ，bất nhược tương vong vu giang hồ 。”

Khổng liễu vị lão tử viết ：“mỗ trì thi 、thư 、lễ 、nhạc 、dịch tượng 、xuân thu ，dĩ kiền thất thập nhị quân 。Luận tiên vương chi đạo ，nhi minh chu triệu chi tích ，nhất quân vô sở câu dụng ，thậm hĩ ！Nhân chi nan thuyết dã ，đạo chi nan minh tà 。”Lão tử viết ：“lục kinh ，tiên vương chi trần tích dã ，khởi kì sở dĩ tích tai ？Kim tử chi sở ngôn ，giai do tích dã 。Phu tích ，lí chi sở xuất ，nhi tích khởi lí tai ？”

Khổng tử quy ，tam nhật bất đàm 。Tử cống quái nhi vấn chi ，khổng tử viết ：“điểu ，ngô tri kì năng phi 。Ngư ，ngô tri kì năng du 。Thú ，ngô tri kì năng tẩu 。Tẩu giả khả dĩ võng ，du giả khả dĩ luân ，phi giả khả dĩ tăng 。Chí vu long ，ngô bất tri kì thừa phong vân nhi thượng cửu thiên hĩ 。Kim kiến lão tử ，kì do long hồ ？”（tập sử thiên 、《trang tử》）

lão tử cư chu ，cửu chi ，kiến chu đức suy ，nãi thừa thanh ngưu xa ，tây xuất tần quan ，dĩ thăng côn lôn 。Quan lệnh duẫn hỉ vọng tử khí ，tiên tri yên ，nãi tảo đạo tứ thập lí dĩ nghênh chi 。Dĩ nhi lão tử quả chí ，duẫn hỉ viết ：“ông tương ẩn hĩ ，cường vi ngã trứ thư 。”Nãi đình xa quan trung ，tác《đạo đức》ngũ thiên dư ngôn ，tẫn thụ duẫn hỉ nhi khứ 。

Đông hán gian ，thanh châu hữu vương thị tử giả ，danh thành ，tự huyền phủ ，đạo hào đông hoa ，ngộ côn lôn tây mẫu vương khải châu 。Châu hỉ kì đồng tính ，tứ hào bạch vân thượng chân ，thụ dĩ lão tử chi thanh phù ngọc triện ，kim khoa linh văn 。Huyền phủ phục tập tam niên ，cần tâm phất giải 。Lão tử cảm nhi hàng chi ，tức dĩ《hoàng đình •nội cảnh》san vi nhất quyển ，danh viết《ngoại cảnh》，dĩ thụ huyền phủ tu trì ，kiêm kì cửu chuyển bát quỳnh đan hỏa hậu 。Huyền phủ nãi thao quang hối tích ，kết am tĩnh luyện 。Công thành ，hào đông hoa đế quân ，lí đông phương thiểu dương chi khí 。Phục xưng tử phủ thiểu dương ，vi phù tang đại đế ，quân phụ

tương 。

Tam truyện chí thuần dương tiên sanh ，tiên sanh vân ：lão tử chi 《ngoại cảnh》cập ngọc thần chi 《nội cảnh》giai tàng vu phù tang cung trung ，đông hoa tổ tán nhi truyện chi ，sở dĩ trứ lão tử độ thế chi tâm dã 。Phu lão tử ，tiền thân bổn thái thượng lão quân sở thác ，cố ẩn hiển biến hóa ，dữ lão quân như nhất triệt 。Lão quân tại thượng cổ ，thủ hóa tam thanh 。Thiên hoàng thì biến danh vạn pháp thiên sư ，địa hoàng thì biến danh huyền trung pháp sư ，nhân hoàng thì biến danh kiên cố tiên sanh ，tam hoàng hậu biến danh kim khuyết đế quân ，phục hi thì vi úc hoa tử（hựu cải úc mật），thần nông thì vi cửu linh lão tử ，đế khốc thì vi lộc đồ tử ，nghiêu thì vi vụ thành tử ，thuấn thì vi duẫn thọ tử ，hạ vũ thì vi chân hành tử ，thương thang thì vi tích tắc tử 。Chí thương vũ đinh thì ，thủy hàng toàn thần vi lão tử 。Thử hựu biệt khai sanh diện ，tái tạo kiền khôn chi thì dã 。Hậu nhân bất tri ，hỗn dĩ lão quân vi lão tử ，toại dĩ tiền thân chi sự toàn nhập hậu thân 。Hoặc vân lão tử thị tiên thiên địa sanh ，hoặc vân lão tử thị thiên chi tinh phách 。Sử hạch thật giả thán vi hư miểu ，bất xuất《lão tiên chánh kinh》。《bão phác tử》vân ：phu hữu thiên đức ，tắc hữu đạo thuật 。Đạo thuật chi sĩ ，hà thì tạm chi ？Thị dĩ hi hiên dĩ lai ，chí vu tam đại ，hiển danh đạo thuật giả ，thế thế hữu chi ，hà tất thường thị nhất lão tử dã ？Giai do vãn học chi đồ ，hảo kì thượng dị ，dục thôi sùng lão tử ，cố hữu thử thuyết 。

Kì thật luận chi ，lão tử cái đắc đạo chi vưu tinh giả ，phi thần dị dã 。Hà giả ？Nhược vị lão tử thị đắc đạo ，tắc nhân tất miễn lực truy mộ 。Nhược vị thị thần dị ，tắc trường sanh bất khả học dã 。Dĩ ngu luận chi ，lão quân tại tiền vi thần dị ，lão tử tại hậu dữ nhân đồng 。Vi thần dị giả bất khả học ，dữ nhân đồng giả tắc khả học dã 。Trĩ xuyên chi tâm ，chích tòng thật cư nhi dĩ 。Nho giả vị thánh nhân chi sanh ，nhân nhân khí nhi bẩm thiên tinh ，kì ngôn tối duẫn 。Lão tử sanh thân ，tá tứ đại dĩ thành hình ，tinh tu thịnh nghiệp ，vi thần tiên mô phạm ，đạo đức tông phong 。Công hoàn hành mãn ，quy tổng chư thiên 。Phân nhi vi vạn ，hợp nhi vi nhất 。Phân thần hàng thế ，câu dĩ tu đạo vi bổn ，kì bất khả học giả tại thử ，kì hữu khả học giả diệc tại thử dã 。Chí nhược trang sanh、phương sóc bối ，vị vi lão tử dịch danh giả ，giai bất khả tín ，thử cái lão tử sở tứ giả dã 。Bảo tụng vân ：“sản tất viên、phương sóc chi bối ，đan tích vi mang 。Thị nãi như đan dương chi mẫu ，mộng thụ thần nhân đan triện ，nhi sản đại tiên tài dã 。”Tiên truyện viết ：“thế tuân lão tử chi giáo giả ，giai thanh hư điềm tĩnh ，dữ thế vô tranh ，cố năng bị hạt hoài ngọc ，vô hữu điên phái vu hiểm thế 。”Kì nguyên viễn lưu trường ，uông dương nhược thử ，khởi phi kiền khôn sở định vạn thế chi sư biểu tai ？

Nguyệt cư thanh đảo sổ tái ，thường dĩ lão tử thanh tịnh pháp chỉ kì vãn thành chu tử 、kết thành lí tử 、hồi phong lưu tử ，cái căng căng khủng cụ ，bất cảm vong gia pháp vân 。

Tiền hữu lão quân ，hậu hữu lão tử ，thị nhất thị nhị ，dung hiệp phân minh 。Kì văn phẩm tắc lưu thủy kim nhật ，minh nguyệt tiền thân giả dã 。（ngô sơn ）

giáp tự giáp nghị ，diệc sử diệc trang 。Sở tập chư gia truyện kí ，giai năng hiệt tú xan anh 。Thử lão tử đệ nhất thiên bảo truyện dã 。（bảo hòa ）

《âm phù kinh 》loại giải

thụ hạ hàm hư thuật

《〈âm phù kinh 〉giải 》tự

《âm phù 》dĩ tam tài chi lí ，vạn hóa chi cơ ，định tu luyện chi thuật 。Chân tự khai tích dĩ lai ứng hữu văn tự ，kì sở ngôn giả giai tự nhiên dã 。Hoặc ngôn thị chu mạt 、chiến quốc thì thư ，bất quá tại đạo ky sanh sát gian 。Nghi kì vi quái quái kì kì ，nhi bất tri kì lí thật bình chánh dã 。Hoặc ngôn thị đạt quan tử lí thuyên sở tác ，sử thuyên năng ngôn thử ，ngô tức thôi chi vi nghiễm thành 。Hoặc ngôn nghiễm thành thị lão tử khí hóa tiền thân ，bất ứng cự ngôn phu thử 。Thù bất tri cổ diệc thiên địa ，kim diệc thiên địa 。Cổ diệc nhật nguyệt ，kim diệc nhật nguyệt dã 。

Đãn kì thư đắc chi tung sơn hổ khẩu nham ，tự đường thủy xuất ，hoàng đế dĩ lai ，dĩ cách sổ thiên dư tuế ，hậu nhân bất miễn sanh nghi 。Thuyên ngộ li sơn lão mẫu ，thụ dĩ《âm phù 》huyền nghĩa 。Giới thuyên viết ：“âm phù tam bách dư tự ，bách ngôn diễn đạo ，bách ngôn diễn thuật 。Tham diễn kì tam ，hỗn nhi vi nhất 。Thượng hữu thần tiên bão nhất chi đạo ，trung hữu phú quốc an dân chi pháp ，hạ hữu cường binh chiến thắng chi thuật 。Phi hư ngữ dã 。”

Phu thượng 、trung 、hạ giả ，phi ngôn tam thiên chi danh ，nãi ngôn tam đẳng chi nghĩa nhĩ 。Thử tam giả tham ngũ hỗn hào vu kinh nội ，phản phúc tế dịch ，ẩn dược thiên trung ，chánh sở vị tham diễn kì tam ，hỗn nhi vi nhất dã 。Tiên gia vị cường binh chiến thắng ，nãi hoàn đan hướng thượng chi sự ，hà hựu danh vi hạ đẳng ？Lão tử viết ：“giai binh giả bất tường chi khí ，bất đắc dĩ nhi dụng chi giả dã 。”

Ngu tiền chú《đạo đức kinh》，mậu vi thánh sư hứa khả ，cận tục《âm phù》，hựu hỉ kì văn giản ，kì chỉ viễn ，tự tự thiết tu luyện bí ngữ 。Nãi phục trừng tâm quan vật ，canh vi chú dĩ phát minh chi 。

Quyển thạch sơn nhân hỏa tây nguyệt tự tự vu đại giang thượng 。

Tự

nhân tri kì thần chi thần ，bất tri bất thần chi sở dĩ thần 。Ngã quan hàm hư ，

dung mạo như ngu ，nhân giai dĩ ngu ngu chi ，ngã chi bất ngu ngu chi dã 。Cập hàm hư chú giải 《đạo đức 》、《thanh tĩnh 》、《định quan 》、《ngũ trù 》chư kinh ，nhân hựu dĩ kì kì chi ，ngã hựu dĩ bất kì kì chi dã 。Cận giả quan thiên minh ngũ tặc ，sát địa luận an dân ，dân an quốc phú chi kinh ，cường binh chiến thắng chi thuật ，nhất phát chi vu 《âm phù 》chú giải ，do thị nhi hàm hư chi uẩn tàng ，ngô diệc bất năng trắc chi dã 。《tự tự 》vị “khai tích dĩ lai ứng hữu văn tự ”，lực biện kì vi cổ thư ，khả vị hữu tài 、hữu thức dã 。

Phu 《âm phù 》giả ，xuất vu hoàng đế chi thì ，sát lục xi vưu chi hậu 。Hoàng đế phóng nghiễm thành ，nghiễm thành thụ thử kinh 。Mặc tương tại đình chư nhân ，như phong hậu lực mục 、kì bá đồng quân 、đấu bao đại nạo ，thị giai minh sát ky ，tất sanh tử ，thông giáp tử giả ，cố nghiễm thành hoàn nhi thị chi ，phát vi kì hiểm chi ngữ ，nội tàng bình thản chi đồ ，cái dục hoàng đế chi tả hữu ，giai đắc văn thử diệu âm 。Độ hoàng đế tức sở dĩ độ chư thần dã ，nghiễm thành tử thành nhân chân nghiễm dã tai ！Tam đại dĩ hạ chi nho ，hoặc nghi vi phi tam đại dĩ thượng chi thư ，bất quá tại tự cú gian bì tương nhĩ 。Kim hữu nhất thần đan vu thử ，nhập thị cầu thụ 。Quỷ vân sát thử chi dược ，hựu vị khả dĩ trì bệnh ，nhân tất phi chi tiếu chi ，thả cấu mạ chi ，vi kì độc dược dã ，hà dĩ hựu vân năng trì bệnh ？Nhiên hữu kiến thức giả cấu nhi phục chi ，tắc bạch nhật thăng không dã 。Thử tức 《âm phù 》chi vị phu ，thử tức 《âm phù 》chi vị phu 。Thị vi tự 。

Bồng lai sơn tử quang đỗng đạo hữu trương toàn nhất bái soạn

tập chư gia bình ngữ

đạt quan tử viết ：“nội xuất thiên ky ，ngoại hợp nhân sự 。Quan kì tinh diệu ，《hoàng đình 》bát cảnh bất túc dĩ vi huyền 。Sát kì chí yếu ，bách gia tử sử bất túc dĩ vi học 。Nhâm kì trí xảo ，tôn ngô hàn tử bất túc dĩ vi kì 。Thị dĩ động thực chi tính ，thành bại chi sổ ，tử sanh chi lí ，vô phi ky dã 。”

Trương quả viết ：“quan tự nhiên chi đạo ，vô sở quan dã 。Bất quan chi dĩ mục ，nhi quan chi dĩ tâm 。Dĩ thâm vi nhi vô sở kiến ，cố năng chiếu tự nhiên chi tính 。Kì tư chi vị âm 。Chấp tự nhiên chi hành ，vô sở chấp dã 。Bất chấp chi dĩ thủ ，nhi chấp chi dĩ ky 。Ky biến thông nhi vô sở hệ ，cố năng khế tự nhiên chi hiện 。Kì tư chi vị phù （thử diệc nhất giải ）。”

Lữ thuần dương viết ：“tống nho thiệu tử ，thiện độc 《âm phù 》。‘vũ trụ tại hồ thủ ，vạn hóa sanh hồ thân 。’Thử 《âm phù 》ngữ dã ，《kích nhưỡng thiên 》tập dụng kì cú ，mặc khế giả vi hĩ 。”

Lư khâu thứ mạnh viết ：“《âm phù kinh 》sở vị ‘tự nhiên chi đạo tĩnh ，cố thiên

địa vạn vật sanh 。Thiên địa chi đạo tẩm ，cố âm dương thắng 。Âm dương tương thôi ，biến hóa thuận hĩ 。’Thử sổ ngữ ，tuy lục kinh chi ngôn vô dĩ gia 。”

Chu tử viết ：“‘tự nhiên chi đạo tĩnh ’tứ cú ，cực thuyết đắc diệu 。Tĩnh năng sanh động ，tiện thị tiệm tiệm nhẫm địa tiêu khứ ，hựu tiệm tiệm nhẫm địa trường 。Thiên địa chi đạo ，tiện thị thường nhẫm địa kì nhân 。”Hựu viết ：“‘thiên địa chi đạo tẩm ’giá cú cực hảo 。Âm dương chi đạo ，vô nhật bất tương thắng ，chích quản trục ta tử ai xuất ，giá cá thối nhất phân ，na cá tiện tiến nhất phân 。Hựu viết ：”nhược bất thị cực tĩnh ，tắc thiên địa vạn vật bất sanh 。Tẩm tự hạ đắc diệu ，tẩm giả ，tiệm dã 。Thiên địa chi đạo ，tiệm tiệm tiêu trường ，cố cương nhu thắng 。Thử tiện thị cát hung trinh thắng chi lí 。《âm phù kinh》thử đẳng xử đặc nhiên hảo 。

Chu tử viết ：“《âm phù》tam phản trú dạ chi thuyết ，như tu dưỡng gia tử ngọ hành trì ，kim nhật như thử minh nhật như thử ，tố đắc dũ thục ，dũ hữu hiệu nghiệm 。”

《âm phù khảo dị》viết ：“li sơn lão mẫu chú ，vãng vãng hậu nhân ngụy thác ，ngữ ý thù thiển 。Gian dẫn trương quả ngữ ，tắc tri kì xuất trương hậu dã 。”

Âu dương tốn tề viết ：“đạo thuật liệt ，năng vi thư giả các vi thư 。Chánh ngôn giả hoặc bác bất thuần ，《âm phù》độc dụng phản ngôn nhi hợp vu chánh 。”

Ngụy hạc sơn viết ：“lí gia du bác thông kinh tử bách thị ，nhi thâm vu《dịch》，vãn đắc chuyên khí trí nhu chi thuyết ，dĩ《âm phù》、《tham đồng》bác khảo tinh ngoạn ，đốc tín bất giải 。Nhiên tắc tri đạo giả ，cố hợp thị nhị thư ，dữ《dịch》đồng dụng vân 。”

Lục tiềm hư viết ：“《âm phù》、《đạo đức》，sở ngôn giai đạo ky nghịch dụng chi sự 。Chí vu trì quốc dụng binh dữ thủ thiên hạ cập viên hữu kì khí 、thị sanh vạn tượng 、bát quái giáp tử 、thần ky quỷ tàng đẳng ngữ ，giai hữu thâm chỉ 。Thế nhân bất tri ，chỉ《âm phù》vi binh ky ，dụng《lão tử》dĩ trì quốc ，thất chi viễn hĩ 。”

《âm phù kinh》giả ，tu luyện chi thư dã 。Âm phù đối dương hỏa ngôn ，ngôn âm bất ngôn dương ，dương tại kì trung hĩ 。《dịch •dực》viết ：“nhất âm nhất dương chi vị đạo ”，dĩ âm vi tiên nhi dương vi hậu giả ，cái thiên địa vạn vật chi lí ，vô tĩnh bất sanh động ，bác sở dĩ cư phục chi tiên dã 。《âm phù》nhất quyển ，tức âm dương giao khế ky quan 。Thần chi thần diệt vu thử ，bất thần chi thần sanh vu thử 。Thị nãi sát dữ phát ẩn hiển chi xử ，phản dữ phục xuất nhập chi môn ，nhật dữ nguyệt tiêu trường chi hội ，đại dữ tiểu vãng lai chi lộ ，tử dữ sanh chế phục chi căn ，ân dữ hại tương thừa chi địa ，thủy dữ hỏa tiến thối chi hương dã 。Âm dương tương chế ，tắc âm dương tương thắng 。Âm phù thao biến hóa chi thần yên ，đãn chưởng âm phù

giả ，tu tri thân hữu kì khí 。Tàng khí vu thân ，đãi thì nhi động ，tắc quái tượng giáp tử 、thiên địa quỷ thần vô bất hợp đạo ，hựu hà nan phú quốc an dân 、cường binh chiến thắng 、bão nhất toàn chân nhi dĩ tai ？Trịnh thị《nghệ văn lược》tái《âm phù kinh》truyện chú phàm tam thập bát bộ ngũ thập nhất quyển ，hất kim sổ bách niên ，kì tăng chú hựu bất tri kỉ hà hĩ 。Dư phục hợp lão 、《dịch》、《tham đồng》giải chi ，danh viết ：《loại giải》。

Quan thiên chi đạo ，chấp thiên chi hành ，tẫn hĩ 。

“quan thiên chi đạo ”，khai khẩu tiện thuyết âm phù 。Lão tử viết ：“công thành danh toại thân thối ，thiên chi đạo dã 。”“chấp thiên chi hành ”，tiếp khẩu tiện bổ dương hỏa 。《dịch •tượng》viết ：“thiên hành kiện ，quân tử dĩ tự cường bất tức 。”Phu quan thiên đạo giả ，quan kì sanh thành sướng toại ，chí đông lệnh nhi thối tàng 。Khôn lục đạo cùng chi nghĩa tại kì trung hĩ 。Chấp thiên hành giả ，chấp kì tiềm kiến ，dịch dược ，chí cửu ngũ nhi phi long tại thiên 。Khôn thừa thiên hành chi nghĩa thừa kì hậu hĩ 。Thủ nhị cú ám tương kiền khôn nhị quái ，bao quát tại tiền ，âm phù tức dịch đạo dã 。Tẫn hĩ ：thán quan chỉ dĩ 。

Thiên hữu ngũ tặc ，kiến chi giả xương 。Ngũ tặc tại tâm ，thi hành vu thiên 。Vũ trụ tại hồ thủ ，vạn hóa sanh hồ thân 。

Tặc tức hạ văn khắc tự 、đạo tự chi nghĩa 。Ngũ tặc ：ngũ hành dã 。Thiên hữu ngũ hành ，tương khắc ngụ tương sanh chi diệu ，tương đạo tàng tương nghi chi ky 。Nhân năng đỗng kiến kì lí ，tắc đạo khí xương long 。Phu ngũ hành tại nhân tâm trung ，đảo hành nghịch thi ，phương năng tương khắc 、tương sanh ，tương đạo 、tương nghi 。Quan thử diệu nghĩa ，tại thiên dĩ nhiên 。Nhân năng thể thiên thi hành ，tắc vũ trụ tại thủ ，vạn hóa sanh thân hĩ 。Kí hĩ 。Kí viết sanh thân ，tắc ngũ tặc phi tặc dã 。

Thiên tính ，nhân dã 。Nhân tâm ，ky dã 。Lập thiên chi đạo ，dĩ định nhân sanh 。

Tính ，tức lí dã 。Ngũ tặc giả ，thiên chi lí ，tức nhân chi lí dã 。Tại nhân tắc vận vu tâm ，nhi sử chi khắc trung tương sanh ，đạo trung tương nghi ，chích dụng nhất cá ky tự 。《dịch •dực》viết ：“lập thiên chi đạo ，viết âm dữ dương 。”Ngôn thiên nhi địa tại ，ngôn địa nhi nhân tại ，cố viết “lập thiên chi đạo ，dĩ định nhân dã ”。Âm dương bao ngũ hành tại nội ，nhân khởi năng ngoại âm dương tai ？

Thiên phát sát ky ，tinh thần ẩn（nhất tác vẫn）phục 。Địa phát sát ky ，long xà khởi lục 。Nhân phát sát ky ，thiên địa phản phúc 。Thiên nhân hợp phát ，vạn hóa định cơ 。

Phát giả ，sanh ky dã 。Sát giả ，tử ky dã 。Sanh tử tức động tĩnh ky quát 。Tàng

sanh ky vu tử ky chi trung ，tĩnh nhi hậu động dã 。ẩn phục giả ，ám địa chuyển di 。Dĩ tĩnh ngôn ，ngôn tĩnh nhi động tại 。Khởi lục giả ，phấn địa phi xuất 。Dĩ động ngôn ，ngôn động nhi tĩnh tại 。《âm phù》cú ngữ ，mỗi mỗi các thổ bán biên ，sử nhân ngung phản 。“nhân phát sát ky ，thiên địa phản phúc 。”Nhân dữ thiên địa vi tam ，kì sát ky diệc tự tương loại ，《dịch》sở vị “phản phục kì đạo ，thất nhật lai phục ”thị dã 。Phản phục giả ，chuyển sanh sát chi bính ，ác tiêu trường chi quyền dã 。“thiên nhân hợp phát ，vạn hóa định cơ 。”Thử ky đồng ，thử lí đồng dã 。

Tích lữ tổ hóa thân vi trần gia dong ，trần dữ nhất đạo giả giảng nhân phát sát ky ，thiên địa phản phúc ，vị hiểu sát ky chi chỉ 。Lữ tổ tòng bàng tiếp thanh viết ：“sanh giả bất sanh ，tử giả bất tử 。Dĩ sanh nhi sát sanh ，vị tử nhi học tử ，tắc trường sanh hĩ 。”Kim án lữ tổ thử ngữ ，tri sát ky nãi sanh tử quan đầu 。Tích trần vi đạo sĩ sở mê ，phủ kinh dị nhi toàn hoặc dã 。

Tính hữu hủ chuyết ，khả dĩ phục tàng 。Cửu khiếu chi tà ，tại hồ tam yếu ，khả dĩ động tĩnh 。Hỏa sanh vu mộc ，họa phát tất khắc 。Gian sanh vu quốc ，thì động tất hội 。Tri chi tu luyện ，vị chi thánh nhân 。

Hữu khí chất chi tính ，hữu bổn lai chi tính 。Khí chất chi tính ，tự xảo thật chuyết 。Bổn lai chi tính ，tự chuyết thật xảo 。Thử nhị giả khả dĩ phục tàng 。Phục tàng tắc tịch nhiên bất động ，cảm nhi toại thông 。Xảo tàng chuyết ，chuyết tàng xảo hĩ 。Phu nhân chi sở dĩ bất năng phục tàng giả ，dĩ kì hữu cửu khiếu chi tà nhĩ 。Cửu khiếu chi tà ，hựu dĩ nhĩ 、mục 、khẩu vi tam yếu 。Thử tam giả ，khả dĩ động ，khả dĩ tĩnh 。Tĩnh tắc hàm nhãn quang 、ngưng nhĩ vận 、giam thiệt khí ，tam yếu phản vi tam bảo 。Động tắc sắc lệnh nhân manh 、âm lệnh nhân lung 、vị lệnh nhân sảng ，tam yếu thích thành tam tai 。Bất kiến phu hỏa hồ ？Hỏa sanh vu mộc nhi phản khắc mộc ，do chi thị sanh vu mục ，nhi phản thương mục 。Thính sanh vu nhĩ ，nhi phản thương nhĩ 。Vị sanh vu khẩu ，nhi phản sảng khẩu 。Hựu như gian sanh vu quốc ，tĩnh tắc tà phục ，động tắc tà hội dã 。Nhược tri động tĩnh chi ky ，chủ tĩnh tu luyện ，tắc khả vị chi thánh nhân 。

Thiên sanh thiên sát ，đạo chi lí dã 。Thiên địa ，vạn vật chi đạo 。Vạn vật ，nhân chi đạo 。Nhân ，vạn vật chi đạo 。Tam đạo kí nghi ，tam tài kí an ，cố viết ：“thực kì thì ，bách thể lí ；động kì ky ，vạn hóa an 。”

Sanh sát giả ，thiên chi diệu lí ，tức chí đạo chi diệu lí dã 。Sát chi giả ，tiên đạo tàng kì sanh khí dã 。Thiên địa vi vạn vật chi đạo 。Cố đông chí xuân hồi ，sanh khí tiên tàng vu quy căn chi xử 。Vạn vật vi nhân chi đạo ，cố câu manh giáp sách ，sanh khí tiên tàng vu cấu tinh chi trung 。Nhân vi vạn vật chi đạo ，cố thủ đa dụng hoành ，

sanh khí tiên tàng vu tồn dưỡng chi nội。Sát trung hữu sanh，bồi nguyên khí dĩ đãi thì，đạo chi vị dã。Phu nhất động nhất tĩnh，lưỡng nghi chi thường，nhi tịnh dục tịnh hành，tam đạo tương dưỡng。Kí tương dưỡng，tắc thiên địa nhân vật hỗ tàng kì dụng hĩ。Tam tài giả thiên、địa、nhân，bất ngôn vật nhi vật tại。Hữu nhất bất an，tất hữu bất tương nghi giả。Tam đạo kí nghi，tắc tam tài diệc an hĩ。Tam tài kí an，tắc phát dục vạn vật，nhân thì nhi động dã。“cố viết ”nhị tự，thừa thượng văn nhi dẫn cổ ngữ thì，tức sanh ky sơ động chi thì。Thực thì giả，khí ky sơ động，tức thì thôn nhập ngã gia，tắc bách hài câu lí。Ky nãi sát ky，đại tĩnh chi hậu，sơ xuất sanh ky tùy kì thì nhi phục thực chi，tắc vạn tượng thái bình。Cố viết：“động kì ky，vạn hóa an ”vân。

Nhân tri kì thần chi thần，bất tri bất thần chi sở dĩ thần。Nhật nguyệt hữu sổ，đại tiểu hữu định，thánh công sanh yên，thần minh xuất yên。

Tu luyện chi công，mạc diệu vu thần。Nhân tri linh động giả chi vi thần，nhi bất tri bất dụng linh động giả chi sở dĩ thần dã。Thử thần tòng tĩnh cực nhi sanh，thì chí thần tri，thiện thẩm động ky。Kì động ky dã，như nhật nguyệt chi hữu sổ yên。《tham đồng》vân：“tam nhật xuất vi sảng，chấn canh thụ tây phương。Bát nhật đoái thụ đinh，thượng huyền bình như thằng。Thập ngũ kiền thể tựu，thịnh giáp mãn đông phương。Thập lục chuyển thụ thống，tốn tân kiến bình minh。Cấn trị vu bính nam，hạ huyền nhị thập tam。Khôn ất tam thập nhật，đông bắc tang kì minh。”Thử nhật nguyệt tiêu trường chi sổ dã。Phu lục môn đại dược，thánh nhân dĩ nhật nguyệt chi doanh hư trắc chi。Nhi lục hậu đắc đan，hựu đương dĩ âm dương chi đại tiểu chuẩn chi。《tham đồng》viết：“âm dương giao kết，tiểu vãng đại lai ”thị dã。Tiểu vãng，tắc tiền hành đoản，nhị hậu cầu dược dã。Đại lai，tắc hậu hành trường，tứ hậu hợp đan dã。Thập nhị phân hỏa hậu，tức tại nhật nguyệt hữu sổ，đại tiểu hữu định chi trung。Thánh nhân chi công vu thử sanh，thần minh chi dụng vu thử xuất hĩ。

Kì đạo ky dã，thiên hạ mạc năng kiến，mạc năng tri。Quân tử đắc chi cố cung，tiểu nhân đắc chi khinh mệnh。

Đạo ky giả，phạt đoạt chi ky dã。Bất đãn ngũ hành tương khắc，tam tài tương tập vi đạo ky。Tức bão thần thủ khí，thủ khảm điền li，diệc thị đạo ky。Chí nhân mặc vận thần ky，nhập thủy phủ，tạo kim hương，chủng hi di，tuyệt thị thính，thử trung hữu mạc năng kiến，mạc năng tri giả。Thần chi thần vu thử tử，bất thần chi thần vu thử sanh。Cố quân tử đắc thử đạo ky，khả dĩ tạo mệnh nhi cố cung。Tiểu nhân đắc thử đạo ky，tất chí tổn cung nhi khinh mệnh。Sở vị chánh nhân dụng chi nhi

chánh ，tà nhân dụng chi nhi tà giả dã 。

Cổ giả thiện thính ，lung giả thiện thị 。Tuyệt lợi nhất nguyên ，dụng sư thập bội 。Tam phản trú dạ ，dụng sư vạn bội 。

Cổ dĩ nhĩ vi mục ，tức thính dĩ sát nhân tiếu mạo ，cố viết ：“cổ giả thiện thính ”。Lung dĩ mục vi nhĩ ，tức thị dĩ sủy nhân thanh tình ，cố viết ：“lung giả thiện thị ”。Nhiên ngô thân hữu vô mục chi nhân ，nhi năng khúc thính giả 。Hựu hữu vô nhĩ chi nhân ，nhi năng toàn thị giả 。Thiện thị thiện thính ，tại biện thủy nguyên thanh trọc nhĩ 。Lão tử viết ：“thủy thiện lợi vạn vật ”，dĩ thử tri tuyệt mĩ chi lợi ，chân nhất chi nguyên dã 。Dụng sư thập bội giả ，dịch quái dĩ địa thủy vi sư ，thổ khắc thủy nhi bất động ，tắc kì thủy dũ giác trừng thanh 。Dụng sư giả ，dụng thổ khắc thủy ，hành hiểm nhi thuận 。Dĩ thử độc thiên hạ nhi dân tòng chi ，cát hựu hà cữu hĩ 。Thập ，dĩ thành sổ ngôn 。Tam phản giả ，tam sổ chúc mộc dã 。Phu li cung hỏa tinh thủy hống sở sanh ，mộc trung tàng hỏa đồng trầm khôn cung 。Khôn thật thành khảm nhi sanh thủy ，thủy trung chân khí tắc vi kim 。Mộc tái kim hoàn chi hậu ，tu dụng truân mông trừu thiêm ，cố viết ：“tam phản trú dạ ，dụng sư vạn bội ”giả 。Vạn ，dĩ toàn sổ ngôn 。Thập nguyệt hỏa phù ，nãi năng luyện bảo thành đan 。Thất phản cửu hoàn ，tức tam phản dã 。

Tâm sanh vu vật ，tử vu vật 。Ky tại mục 。Thiên chi vô ân ，nhi đại ân sanh 。Tấn lôi liệt phong ，mạc bất xuẩn nhiên 。

Tâm nhân vật nhi động ，sanh vu vật dã 。Trục vật nhi vong ，tử vu vật dã 。Phu cửu khiếu chi tà ，tại hồ tam yếu 。Tam yếu chi tà ，mạc yếu vu mục yên 。Dục chỉ kì ky ，tất dụng vô ân 。Thiên vô ân nhi đại ân sanh ，tử trung hữu sanh ，động trung hữu tĩnh dã 。Tấn lôi liệt phong giai tòng xuẩn nhiên chi trung ，tự nhiên linh động 。Sử thiên trường dụng kì phong lôi ，tắc phong lôi chi linh khí ，hữu thì nhi tẫn ，hà dĩ vu trọng âm chi hạ ，đãi địa lôi chi phục ，nhi khởi thân mệnh chi tốn phong hồ ？

Chí nhạc tính dư ，chí tĩnh tính liêm 。Thiên chi chí tư ，dụng chi chí công 。

Thừa thượng vô ân chi nghĩa thôi chi ，vô ân giả ，do chi vô vi ，nhạc chi chí tĩnh chi chí dã 。Chí nhạc giả ，kì tính nhàn thích nhi hữu dư 。Chí tĩnh giả ，kì tính thanh tịnh nhi liêm khiết 。Cố thiên hữu thì nhi lôi vô phong ，tự chí tư dã 。Năng tòng xuẩn nhiên trung phát xuất hào lệnh ，hựu tức thiên chi chí công dã 。Chí tư tự vô ân ，chí công tắc đại ân sanh 。

Cầm chi chế tại khí 。Sanh giả tử chi căn ，tử giả sanh chi căn 。Ân sanh vu hại ，hại sanh vu ân 。Trầm thủy nhập hỏa ，tự thủ diệt vong （thử nhị cú ，vương phượng châu tàng bổn tiếp tại “hại sanh vu ân ”hạ ，kì ý liên chúc ，kim chiếu kì

bổn 。) 。

《bạch hổ thông 》 : cầm , ngôn vi nhân sở cầm chế dã 。Cầm chi chế tại khí , khí dĩ hỏa ngôn , cầm dĩ chu tước ngôn 。Dĩ khí chế cầm , dĩ hỏa chế hỏa dã 。《tham đồng 》vân : “chu tước vi hỏa tinh , chấp bình điều thắng phụ 。”Cái ngôn thổ điền thủy bất khởi chi hậu , tất đắc chu tước chi hỏa chấp kì bình hành , điều kì thắng phụ , mãnh phanh nhi cực luyện chi , hỏa chưng thủy phí , kì kim tự tùy thủy nhi thượng đằng , tắc chu tước chi chế , tức tại hồ dĩ hỏa trầm thủy , cử thủy chế hỏa dã 。Kì trung hữu sanh tử chi ky : thủy phí hỏa thăng , nhập vu li cung , li hỏa phản vi khảm thủy sở diệt , “sanh giả tử chi căn ”dã 。Chế phục câu kiềm , bất phi bất tẩu , duyên hống câu tử , đồng quy hậu thổ 。Giá hồi đại tử kim phương hoạt , “tử giả sanh chi căn ”dã 。“ân sanh vu hại ” : dĩ hỏa trầm thủy dã 。“hại sanh vu ân ” : dẫn thủy nhập hỏa dã 。Trầm thủy nhập hỏa chi diệu , tự sanh tự tử vu kì gian , cố viết : “tự thủ diệt vong 。”

Ngu nhân dĩ thiên địa văn lí thánh , ngã dĩ thì vật văn lí triết 。Nhân dĩ ngu ngu (nghi dã) thánh , ngã dĩ bất ngu ngu thánh 。Nhân dĩ kì kì (đồng kì) thánh , ngã dĩ bất kì kì thánh (thử lục cú , truyện giả vị vũ bá tán từ 。Phượng châu tàng bổn san khứ , kim nhưng tồn chi , di vu “tự thủ diệt vong ”chi hạ) 。

Ngu nhân dĩ thông thiên văn 、sát địa lí vi thánh , nhược chích như thử , cứu vu thân tâm hà ích ? Ngã vu thiên văn trung khảo kì thì hành chi diệu , địa lí trung ngoạn kì vật sanh chi ky , đạo thiên địa nhi đoạt tạo hóa , phương bất quý vi minh triết 。Sở vị quan thiên chi đạo , chấp thiên chi hành , chí hĩ 。“nhân dĩ ngu ngu thánh , ngã dĩ bất ngu ngu thánh 。”Sở vị “tri chi tu luyện , vị chi thánh nhân ”dã 。Nhân dĩ kì kì thánh , ngã dĩ bất kì kì thánh 。Sở vị “nhân tri kì thần bất thần , bất tri bất thần chi sở dĩ thần ”dã 。Hựu huống nhật nguyệt hữu định , đại tiểu hữu sổ , tam tài tương đạo , giai tự nhiên chi thánh công dã , hà kì chi hữu ? Thử lục cú , giai tự thân tán thượng văn ngôn 。

Tự nhiên chi đạo tĩnh , cố thiên địa vạn vật sanh 。Thiên địa chi đạo tẩm , cố âm dương thắng 。Âm dương tương thôi , nhi biến hóa thuận hĩ 。

Tự nhiên chi đạo , nhất tĩnh nhi dĩ 。Tĩnh trung sanh động , động tắc thiên địa vạn vật sanh 。Thiên địa chi đạo , nhất tẩm nhi dĩ 。Tẩm tức tự nhiên chi tượng 。Âm tẩm tẩm nhi hạ hàng , dương tẩm tẩm nhi thượng thăng 。Âm dương thăng hàng , diệu tại tương thắng 。Bất tương thắng , tắc bất tương thôi 。Âm dương tương thôi , nhi biến hóa thuận kì tự nhiên dĩ 。Biến hóa giả , tiến thối chi tượng dã 。Chu tử viết : “tự nhiên tứ cú , cực thuyết đắc hảo 。”Hựu viết : “tẩm tự hạ đắc diệu 。”

Thị cố thánh nhân tri tự nhiên chi đạo bất khả vi ，nhân nhi chế chi 。Chí tĩnh chi đạo ，luật lịch sở bất năng khế 。Viên hữu kì khí ，thị sanh vạn tượng 、bát quái 、giáp tử 。Thần ky quỷ tàng ，âm dương tương thắng chi thuật 。Chiêu chiêu hồ ，tiến hồ tượng hĩ 。

Nhân nhi chế chi giả ，nhân tự nhiên chi đạo ，chế vi tu luyện chi pháp dã 。Phu tự nhiên chi đạo ，thật tòng chí tĩnh trung phát xuất ，chí tĩnh chi trung ，biệt hữu tuế nguyệt kiền khôn 。Nhân gian luật lịch bất năng khế dã 。Tĩnh tại hà xử ？Hữu kì khí yên ，huyền quan nhất khiếu thị dã 。Vạn tượng sanh vu trung ，bát quái biến vu trung ，giáp tử vận vu trung 。Thần ky nan trắc 、quỷ tàng mạc hiểu 、âm dương tương sổ chi sổ ，vô bất xuất hồ kì gian 。Chiêu chiêu hồ nhân sở cộng kiến chi lí ，phi ẩn quái nan tri chi sự dã 。Tiến hồ tượng hĩ ，tượng tức dịch tượng chi tượng 。Tượng dã giả ，tượng dã 。